

C. ALMODOVAR, 2
TELF. 15541

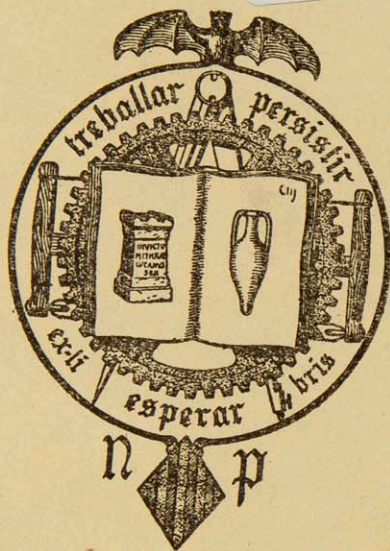
VALENCIA

Biblioteca Valenciana
Poesies

31000001677015

NP849.91/47

6777

849.9-1

Tranzo y Simón, Víctor

Poesías de D. _____

Valencia- Imp. Manuel
alufre

(S. a.)

1 hoj+ XIII + 360 pag+ XXVI
+ 1 hoj- 21, 5 cm.
pta

Con retr. del autor

R ~~506~~ 5814

10-4-d

849.91
—
47

Poesies

de

D. Víctor Franco y Simón

Imp. de M. Alufre

Valencia
1900

39 = 1703

l. 14.748

POESIES

Val. 6 Mayo 1900

Memoranda

a D. Jose M.ª Dolz y Fortea
Castellón

SR. D. VICTOR IRANZO Y SIMON

POESÍES

DE

D. VÍCTOR IRANZO Y SIMÓN

VALENCIA

IMPRENTA DE MANUEL ALUFRE

Plaça de Selticera, 6

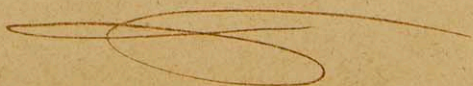

VÍCTOR IRANZO

I

Era en l' any 1889 y al temps de la tardor. Ixía 'l sol, no tan matiner y tan escalfat com en l' estiu; pero encara esplèndit, llumenós y triufant. Doraven y enrojien sos primers raigs un castellet d' aspecte romántich, que s' empinava sobre una vila, al seu redós acaronada; exteníense per la planura, y al lluny dibuixaven y colorien, traentles de la fosca, verdinegrenques montanyes, que aquell lloch mitj-encerclaven. Eren aquestes montanyes les famoses de Porta-Coeli, y Bétera aquella vila, á la qual, per estar tan prop de la *Porta del Cel*, anomena la gent bromista *La fi del Mon*. Reynaven per tot silenci y quietut: rónegament s' ouía en l' horta algún joyós aucellet, que saludava al sol, saltironant entre les branques, y la tonada espayosa d' algún llaurador, que enfonsant la rella del aladre, alvansava la faena, ó que al camp, més llunyá, s' acaminava. Un home, vestit á lo ciudadá, ixqué llavors del pòble. Era jove encara, alt, eixut de carns, trencat de color, lluent d' esguart. Passá 'l barranch, que corre junt á la vila (y es el que diém en Valencia de Carraixet), y muntá á l' altra vòra, aturantse á cada pas, y respirant á glops l'aire que la calor solar impregnava de flayres sanitosos. Alsavas en

aquell tosalet, entre parres encara verdes, una alquería gran y hermosa, molt ben emblanquinada, que té al voltant un hort d'arbres fruytals y tarongers. Lo jove maltís se endresá freturós á ella; trová oberta la porta y entrá.

¡Quín quadro se presentá á sa vista! En mitj de la cambra havia un mòrt estés. Acavaven de posarlo en la caixa, y comensaven á flamejar los quatre ciris gròchs. Junt á la caixa, agenollades en tèrra, dúes jovens, plorant y gemecant, com Magdalenes. Un jove (tots los quatre germans) dret, mut, ofegantse, sense poder plorar. Sens dir mot, s'agenollá també l'hoste, y resá, resá de llarch, tremolantli els llavis, humflats els ulls. Demprés s'alsá; arrancá una agulleta d'òr, que duya en la corbata ab la insignia de *Lo Rat-Penat*, y li la clavá al difunt sobre 'l pit. Lo difunt era lo gran poeta Vicent W. Querol; qui li donava aquella darrera mòstra de afecció, un altre noble é inspiradíssim poeta, Víctor Iranzo y Simón.

Valencia envía á Bétera molts de sos malalts; uns á millorar y curarse, altres á morir. Iranzo estava també ferit de mòrt. No podíen salvarlo els ayres de la montanya. Als tres mesos de faltar Querol, día per día, la còlla entristida dels amichs y admiradors que acompanyá el soterrar del autor de les *Rimas*, acompanyava també, entristida per lo mateix sentiment, lo cadavre del que plorá y resá per ell en la *Caseta blanca* de Bétera.

II

Iranzo naixqué en Aragó, de nisaga ben aragonesa. Son pare era metje y estava en Fortanete, pòble de la

provincia de Terol, quant, lo día 6 de Mars de l'any 1850, tingué aquest fill, que tant havia de honrar son llinage. Pòch demprés s'establí en Mòra de Rubielos, y allí s'educá 'l petit Víctor. Era un infant delicat, intelligent, de geni dols y tranquil. Més que correr y botar pels carrers y pels camps, com los altres xichs del pòble, li agradava jugar en casa ab les sues germanetes. Sos pares, encara que no estaven molt sobrats, procuraven criar be als fills: el major (que avuy es Catedràtich de Medicina de la Universitat de Saragosa) fea llavors sos estudis; á Víctor volien donarli també carrera lliteraria; pero ell, haveat als jòchs casolans de sa infantesa, digué que li plauría posar botiga. Pera ser botiguer de rumbo, havia que anar á Valencia á provar fortuna, com tants altres *churrets* que abaixen d'aquells pòbles y fan l'aprenentage en la ciutat, comensant per agranar la entrada de la tenda y arruixar lo carrer. Com en totes les còses del mon, en estos humils principis hiá també clases y categorías: no es lo mateix servir en una botiga de salses, que en una botiga de ròbes: Iranzo, com á fill de bona casa, entrá en un *Almacén de tejidos* dels més acreditats en lo carrer de les Mantes, pròp del Mercat.

Als dotse anys, quant despertava á la vida de la inteligencia y del sentiment aquell infant pauruch y pensivol, va ser trasplantat de les aspres montanyes del Baix Aragó al hermós verger valenciá. Pero, si en aixó guanyava, perdia 'l caliu de la familia, y se trovava á soles, darrere del taulell, en presencia de la gentada desconeguda de una gran ciutat. Cumplir be, com li hu havien encarregat sos pares, fon sa primer idea, y no hagué en tot lo comers de Valencia *factor* més cutio, exacte y servicial. Pero aquell *hortera*, vulgar en apariencia, portava

dins d'ell una cosa, que no veen els parroquians: l'idealisme somniador. Cumplida sa cotidiana tasca, s' amagava en un racó pera llegir tots los papers que á ses mans venien, y si eren versos, millor. Entre 'ls tertulians de la rebotiga apareixia algunes vegades un poeta, que 'l pobre Víctor contemplava admirat, Pere Manuel Yago, fill de la farmacia del carrer de San Fernando, amic y company de Labaila, y que ensemps ab aquest escriptor havia publicat un llibre intítulat *Mesa revuelta*. Yago valia més que 'l bon Jacinto. Tenia ingeni natural, en el que dominava la nota burlesca y humorística; pero era pereós y malfatá. Per aixó no feu carrera. Progresista exaltat y xarraire xistós, fea rògle entre 'ls botiguers del Mercat, contantlos sos viages á Madrid y sa vida de *bohemi* quant allá corria l' andana en companya de Carlos Rubio y Calvo Asensio. Alló era la revelació de un mon desconegut, enlluernant y tentador pera el romántich factoret, somés á la esclavitud de la mitja-vara. ¡Escriure versos! ¡Quín ensomi!... ¡Si ell se atrevira!... ¿Y per qué no? Prová; omplí de romansos, quartetes y quintilles molts fulls de paper, sens més estudis ni regles que la imitació de lo que llegia en periódichs y en llibres del *encantillo*; li paregué que no sonaven mal aquelles cançons y tot vergonyós les amostrá á Don Pedro. Les aproba 'l mestre benvolent, y profetisá mitj bromejant que ixiaría un bon poeta del Carrer de les Mantes. Lo cel obert va vore en aquell instant el fill de Fortanete, y cregué demprés entrar en ell triufant y gloriós quant llixqué ses primeres poesies en alguna reunió d'estudiants y dependents de comers, quant les contemplá estampades en lletres de mole, ó les proclamaren en modest certamen guanyadores de *menció* ó de *accesit*. Tant

li omplien aquells éxits, que als vintiun anys arreplegá les composicions que havia escrit y les publicá en un tomo, dedicantles á un oncle bondadós, que li pagá la impresió.

III

Flores sin aroma intitulá modestament aquell aplech de poesies, y la veritat es que, contra el parer sens ducte del autor, el nom no estava mal aplicat. Aquells versos d'aprenent no tenien, com se sol dir, color, olor ni sabor. No autorisaven la profecia de Yago: en ells no apareixia ni 's transparentava 'l ver poeta. ¿Cóm naixqué y se revelá éste? De una manera ben estranya y difícil d'esplicar. Iranzo, que no era més que un vulgar imitador, un copleiro pedestre, mentres escrigué en son propi idioma, obrí les ales de pronte y alsá 'l vol, quant, atragut per la bandera de *Lo Rat-Penat*, comensá á versificar en llengua valenciana.

Esta llengua li era desconeguda del tot quant abaixá de les montanyes natives. La deprengué darrere del taulell. Les llauradores del hòrta, les peixcadors de la playa, que anaven á comprar bayeta ròja ó gròga pera les faldilles, foren ses primeres mestres en la llengua de Ausias March. En sos rústechs llavis li plahía per sa expresiva vivor; li plagué més, y la admirá per sa dolsor agradosa y per sa sonora magestat, quant la oixqué als trovadors nous del renaiximent llemosí. En ses files se allistá, y aquell *churret*, que may pogué dominar del tot el monotono y agre repich del *tonillo* aragonés pera acomodar sa pronunciació á la extensa y variada gamma de

nòstra llengua nativa, fon molt pronte un dels millors poetes valencians.

Dende 'l primer instant, quant son nou llenguatge era encara incorrectíssim, sorprengué á tots la plètora de vida, lo capdal de poesia fresca y espontánea, que havia en sos versos valencians. Afalagava la orella son ritme, sempre melódich; afalagava encara més l' ànima un sentiment tendre y afectuós, que 'n ells transpirava; y absorbí ensempls l' atenció llarga serie de imatges que flamejaven sens parar, com en un castell de fòch brollen, muntan, abaixen, vòlen y giravòlten, apagantse pera tornar á encendres, llums de color y espurnes d' or.

El pensament de aquella poesia bledana y pomposa era l' amor á Valencia y l' admiració amorosida de tot lo que á Valencia pertoca. Tot lo que hiá de gloriós en nòstra historia, de interessant en nòstres tradicions, de agradable en nòstres costums, tot lo bò de esta tèrra benhaurada, ho personificaba Iranzo en sa Musa inspiradora, la *Musa Valenciana*, com ell díá, y en los següents dictats ho pintava:

«La Musa valenciana, gentil, graciosa y bella,
Que de les pards llomes baixa al boscaje ombriu;
Que dona, ab sa alenada, la vida á la rosella;
Que ompli de amor puríssim lo pit de la doncella
Y es banya entre les aygües brillantes del clar riu.

Que junt als florits márgens, als peus de les palmeres,
Mirant com reverdixen gesmils y tarongers,
Apila ab los pagesos lo blat en amples eres,
Gufa el remat d' alegres y humils espigoleres,
Y trena ab llirs y roses les branques dels llorers.

Que baix la esbelta arcada de esglesia bizantina,
Mirant lo cel claríssim pels finestrals obscurs,
Prega per tots nosaltres á la belltat divina.

Ab 'l orfe trista plora, y canta ab la fadrina
Que 'l vot de sa esperansa penja dels sagrats murs.

Que escala la montanya, pujant á l' aspra serra,
Hon entre pins y roures jau lo feudal castell,
Esmola, ab l' almugaver, lo glavi de la guerra,
Fa que á son crit tremolen les conques de la terra,
Y que altra volta tornen les glories d' un mon vell.

Que entra en la llar sagrada, com mel que tot ho endolsa;
Y estén ses ales blanques damunt del llit nuviàl;
S' asenta en la cadira hont l' avia se recolza;
Amostra á la mareta cansó del bresol dolsa,
Y ab l' Angel de la Guarda defén lo niu pairal.

Que en lo lllindar del temple de nostra antiga gloria,
En una má lo llibre y en altra 'l gonfanó,
Ab lo trovayre canta lo digne de memoria,
Publica ab entusiasme los fets de nostra historia,
Y á xichs y grans amostra la fe y la tradició.

Que alegre y candorosa, quant ve la primavera,
Als arbres posa fulles, y ritme dona al niu;
Fa que bledanes creixquen la vinya y l' olivera,
Y s' ómpliga de pámpols la parra bufanera,
Fent ombra en les vesprades bascoses del estiu.

Que enamorada y tendra, per les arbredes corre,
Avans que l' auba aguayte, quant l' au mamprén lo vol;
Puja com una estrela, damunt de l' alta torre,
Y les espeses boyres del blau espay descorre,
Llevant dol y tenebres pera que brille 'l sol.

Que pels jardíns camina, vestida ab alba blanca,
Les llargues trenes soltes, semblant á les vestals;
Y es grunsa joganera damunt la verda branca,
Mentres que ab dits de nacre la flor vergínea arranca
Ceptre, diadema y símbol dels nobles Jochs-Florals.»

Aquests versos mòstren les qualitats principals de la poesia de Iranzo. Dominava en ella la imaginació, fácil y copiosa sempre, desarreglada á vegades. Per eixa vivor y abundancia de la fantasía semblava al nostre Arolas, encara que éste era més ordenat. També 's pòt dir d' ell,

acomparant un art ab altre, que era com la majoria dels pintors valencians. En les obres d' estos la bellesa del color sòl disimular incorreccions del dibuix. Aixó li passava á Iranzo, sobre tot en sos comensaments. A sovint pintava quadros molt polits y engisadors; pero convencionals y capritjosos, defecte de que 's corrixqué molt, estudiant el natural, com artista de bon seny.

IV

No proposantme fer un juhi crítich de les seues obres, sino donar idea general d' elles, deixe abanda la *faetura* de sa poesia pera asenyalar sa tendencia, sa orientació—com ara s' acostuma dir—en alguns punts que tenen hui en día gran interés.

Aquest poeta, tan enamorat de Valencia, aquest cantor de les tradicions, de les glòries, y dels antichs furs valencians, aquest trovador regionaliste, ¿qué pensava de la patria espanyola? Pensava lo que li ensenyaren sos mestres, los primers capithosts de *Lo Rat-Penat*, y lo que ell mateix dugué á Valencia en son còr aragonés franch y lleal. Pensava lo que espresá en la oda *A la unitat de la patria*, que escomensa aixina:

»Permet, Patria volguda, que 'n llengua dels mes avis,
Fins á tos peus arribe, portant un cant de amor.
La llengua valenciana sols pronuncien mos llabis:
Tu fa temps la coneixes, desde que reys y sabis
Per ferte gran, ta image portaven dins lo cor.

Tu fa temps la coneixes, y saps que es dolça y fina,
Y molts de tos fets nobles, guarda en gloriosos fulls;
Saps que si ab ella 't parla ta regió llemosina,
No per assó va en contra de ta unitat divina;
Lo fill vol á sa mare apenes obri els ulls.

Saps també que si arrere volguera anar un dia
 Algú, que foll somniara tornar al temps passat;
 Si era naixcut en esta terra de la alegria,
 Lo nom de germá nostre, de valenciá pedria,
 Y en valenciana llengua seria condenat.

Perque huf, en quant abarca lo jou de ta grandesa
 Desde la alta montanya del aspre Pirineu;
 Fins á la plaja alegre que 'l mar escumós besa,
 Encar que en altra llengua te canten ta bellesa
 Y ab altres molts te parlen, Espanya es tot arreu.»

Altra còsa, que marca també la fesomia moral del
 nostre poeta, es son entusiasme per tot millorament y
 sa fe candorosa en lo pervindre. Al escoltar cóm enaltix
 parlant de sa volguda Valencia, les benhaurances de
 l' antigor, se podria creure que aquest *laudator temporis
 acti* sospiraria del modèrn progrés. No hiá un tal: creia
 en ell, ple de confiança, y el pregonava, fentse apòstol
 de la pau, del trevall, la ilustració y la germania.

Eixe apostolat volia imposar per tasca á sos conso-
 cis de *Lo Rat-Penat*, parlantlos d' esta manera:

«Per tisona portém la ferramenta
 Del afanós treball; portém per llansa
 La ploma ó lo cincell; com altres Jaumes,
 Portém lo noble cor ple de fe ardenta,
 Y ab la ilusió felís de la esperança
 Omplirém este lloch de flors y paumes.

Portém al gran combat nostra senyera
 De pau y de progrés, obrint la vía
 Y sembrantla al entorn de roses fines;
 Y així la rassa que nos ve al darrera
 Tindrà lo grat perfum per segur guía
 Y trovará el camí sens clots ni espines.

Som los almugavars d' una era nova,
 Y units ab lo progrés, tots ahon ell vaja
 Anirém proclamant lo nostre emblema;

Y ni el furiós mistral, que abat quant trova
 Ni l' onada bullent, que bat la plaja,
 Podrán desfer nostre immortal poema.

Y anirém per la mar y per la terra,
 Lo gonfanó empunyant, y á la conquesta
 Cridarém á tot hom: ¡tot hom vinga ara!
 Y desde el niu més alt de la aspra serra,
 En lloch de ser lo raig de la tempesta,
 Serém lo raig de sol que tot ho aclara.»

V

La bondat del còr, que aqueixos sentiments revelaven, brollava á doll en tot lo que Iranzo escrivia, donantli una flayror delitosa, y fent per tot simpátich al noble y generós poeta. Y lo mateix li passava en lo tracte particular y en sos negocis. Se fea voler de tots. Pareixia que haguera Deu benehit al *churret* que vingué á Valencia pera guanyarsela vida, com l' horfe sens herencia de les rondelles populars. El treball y la constancia convertiren al factor del *Almacén de tejidos* en amo y senyor de la acreditada botiga; en un altra del vehinat trova la dolça y santa companyera de la vida, y de esta unió naixqueren dos angelets, que eren la millor poesia de aquella honrada casa. La firma *Victor Iranzo y Simón* tenia tant de crèdit en la plasa com entre la gent de lletres: albará seu, com si fora de la antiga Taula de Valencia; composició presentada per ell als Jochs Florals, premi segur. Mes no hiá en esta vall de llágrimes ditja completa ni durable. Quant el pobre Victor estava en lo ple del viure, se sentí ferit y naftrat. La carrasca de la montanya, que tan ufanosa havia arrelat en los jardins valencians, tenia dins la corca de traydora malaltia.

Poch á poch, perdía forses el malalt tuberculós, espurnejava la febre en los seus ulls, eixía de sa gola la paraula acatarrada y esllanguida. Lluytá contra 'l mal mentres pogué: quant va creure que no tenia remey, prengué sa resolució com un valent. Aná á la parroquia y feu confessió general; buscá á son notari, arreglá sos negocis y dictá sos testament: demprés se retirá á casa seua, y esperá la mòrt cara á cara. Y aixís morí; entre els braços de sa bòna muller y ses filles innocentes; donant son anima á Deu, creyent y confiat.

Sos versos valencians, arreplegats en este llibre per mans piadoses, deixarán de éll llarga y agradosa memoria. Llegirlos es com entrar en un jardí y respirar l' ayre perfumat de roses, jesmils y violetes. No aplegá á completa sahó esta poesia, plena de savia primaverat; pero encara aixís, sa exhuberant florida demostra verdader numen, y es un dels triunfos més gloriosos de nostre renaiximent lliterari regional.

T. LLORENTE.

LA DONA VALENCIANA

---

*Premiada ab la flor natural en los Jochs Florals celebrats
lo 16 de Mars de 1885.*

Polida valenciana, si ames ta llengua, escolta
Lo que ma citra alegre, cantant troves te du:
Pera llohar tes glories, la fe que tinch es molta;
En ales d' ella munte per la blavenca volta,
Y ánima, cos y vida, tot es huy pera tú.

Tot es pera tú, que eres dels bells jardins d' Espanya,
La rosa més bonica, la més galana flor;
Lo símbol de la patria, qu' el cor d' afectes banya,
La musa qu' ens inspira, l' estel qu' ens acompanya,
La fe que nos ajuda, l' oracle del amor.

Jo et veig per estes plajes, pobreta marinera,
Ficats los peus en la aygua salobre de la mar;
Cullint pegines blanques, mentres ton cor espera
Que arribe l' anyorada, gentil barca velera,
Ab ton promés, qu' entona lo sonorós cantar.

Alegre filanera, te veig, graciosa y bella,
Filant la seda fina, cantant troves d' amor;
La trova, qu' en la plaja nos mostra una doncella
Filant la seda blava, la groga y la vermella,
Y tant la mar mirava, que va morir de inyor.

Sencilla llauradora, jo 't veig cullir les roses
Y les enceses fraures, qu' al sol enveja fan;
Mentres lo vent bronceja tes galtes vergonyoses,
Hon han florit roselles, al rompre 'l jorn descloses,
Roselles de puressa que no 's desfullarán.

Humil filla del poble, jo 't veig per totes bandes,
Mig sonrient los llabis, mig llampegant los ulls;
Portant jipó de seda y mocador ab randes;
Lo pit ple d' ignocencia, lo coll ple de garlandes,
Y agulles d' or y plata lligant los cabells rulls.

La parla valenciana, més dolça que les bresques,
¡Qué bé qu' escau al traje del maternal bresol;
Y en eixos ulls claríssims y en eixes boques fresques
Que tenen la flayrada de roses arabesques,
Y tenen la dolsura del cant del rosinyol!

¡Qué bé qu' escau el voret, quant ve lo festiu día,
Guardant les venerandes costums d' aquest país,
En procesó sagrada anar en romería,
Cantant lo *Pare Nostre*, resant l' *Ave-Maria*
Ab veus que d' angels semblen baixats del Paradís!

¡Qué bé qu' escau sentirte cantar velles rondalles,
Parlar d' honrats afectes y dir tendres cançons;
Lo jo 't *vullch* amantíssim ouhir entre rialles,

Mentres que ruborosa lo sí dones, y calles,
Y aguayta als teus ulls l'ànima rublerta d' ilusions!

¡Qué be qu' escau sentirne la música més destra,
Avans qu' al auba canten pinsans y teuladins;
Y ouir la tendra aubada, qu' al peu de ta finestra,
Tot puntejant la citra, pera les troves mestra,
T'enlayra llarga colla d' enamorats fadrins!

¡Qué bé qu' escau el voret, quant la donsayna sona,
Y el tabalet repica y á bots comensa 'l ball,
Y l' ampla plaça sembla qu' ab los repichs s' afona,
Y á tú, la clavariesa, de vitors te corona
La gent, que folla corre carrers amunt y avall!

En la ciutat, admire ta majestat llohada,
Ton amorós carácter y ton genial festiu;
Y dins la llar augusta te veig immaculada,
Als fills y á la familia de veres consagrada,
Com l' oroneta alegre, que may deixa son niu.

Modesta menestrera, t' admire riàllera
En les murades fábriques ó en los tancats tallers,
Y et veig com la formiga en tot temps faenera,
Neta, polida, alegre, com sol de primavera
Qu' ab ses besades obri los liris dels vergers.

Matrona ilustre, escolte lo que d' antigues gestes
Avuy conten encara tos empolsats blasons,
Y et veig més ennoblida quant fas rifes y festes
Pera alsar una estàtua al rey de les conquestes
O dur als que patixen salut y bendicions.

Jo 't veig per totes bandes, per totes te contemple
Aconhortant al horfe, donant pá al pelegrí;
Omplint de rams y joyes l' altar del sagrat temple,
Y esposa, filla ó mare, donant virtuós eixemple
A la niuhada nova qu' emprén lo nou camí.

Jo 't veig dins la meuha ánima y allí dintre repare
Quán grans son tos afectes, cuán pur es ton amor;
Y á la Patrona Verge que tens, jo te compare,
Qu' ella es de tots—¡oh dija!—corredemptora y mare,
Y tú, qu' eres sa filla, tens d' ella lo seu cor.

Tens d' ella l' esguart tendre, que 'l cor més dur ablana,
Tens d' ella l' açutena, símbol de castitat;
Tens d' ella la dolsura que de sos llabis mana;
Y eres també com ella dësa y subirana
De la que 't prega y plora, volguda humanitat.

Eres la subirana, com huy, que per regina
T' han proclamat els homens, t' ha proclamat lo mon;
Y al lloch més alt arribes, hon tot lo mundá fina;
Hon lo terrest acaba, y hon la beltat divina
Estén ses pures ales y en ton esprit se fon.

Al lloch, hon té la Patria sa ensenya sacrosanta
Damunt de les vermelles barres de son escut;
Al lloch, hon la estimada musa del Amor canta,
Y ahon ha posat ¡oh Reyna! la Fe sa ferma planta
Y ahon jo, pobre poëta, te porte mon tribut.

SON ROSER

En una pobra finestra,
Ahon lo sol sa llum estén,
Y en un test de roja terra,
Cria un orgullós roser
La nina dels cabells d' or,
La que fa enveja als clavells.
Ella 'l rega ab tendres llàgrimes,
Y ell ab ses llàgrimes creix;
Y á voltes la nina agafa
Una flor pera els cabells,
Y ell, ingrat als beneficis,
Ab ses punjes se defen,
Y fa brotar del gesmil
De ses mans, altre roser.
Y en plor esclata la nina,
Per que no sap la innocent,
Que en este mon de miseries
Tornen lo mal per lo bé!

LO DIMATS MALAVIRAT

---

*Romanç que guanyà un accésit en los Jochs Florals del Rat-Penat
l' any 1879.*

I

En lo llit está 'l Rey Jaume
Febrosench, trist y malalt,
Obri los ulls y sospira,
Sospira y meneja 'l cap.

Passá de Valencia á Xátiva
Ab sos servidors lleals,
Pera castigar als moros
Qu' en mal jorn s' han rebelat.

L' infel de la serranía
Abaixant del puig al plá,
Ab ses forces traicioneres
S' ha fet fort en Finestrat.

En la maynada d' En Jaume
Va En Pere, son fill mes brau;

Lo bisbe d' Osca, y Azagra
Que du senyera real.

Vestits de pells com les feres
Van els forts almugavars,
Gabinet á la cintura
Y á la espala la destrál.

Van los Moncades y Entenses
Que tenen d' aser lo braç;
Van templarís, pages, comptes,
Cavallers, frares, soldats.

Quant arribaren á Xátiva,
Lo Rey se sentí malalt;
Sens fer cas de malaltíes,
Vol surtir lo Rey al camp.

Los cavallers y lo bisbe
No volen qu' ixca á lluytar,
Puix si la salut li manca,
¿Pera qué volen més dany?

Al gitarse 'l Rey En Jaume
Surt l' estol entusiasmát;
Van cinchcents soldats á peu,
Y cent cinquanta á cavall.

Pere Fernandez de Híjar
Del gran Rey fill natural,
Capitaneja les hosts
Dels corajosos cristians.

Va també lo noble Azagra,
Qu' es un lleó en lo combat;
La espasa que porta nua
Espurneja com un llamp.

Los braus cavallers del Temple

De lo realme fermalls,
Enardits van á la lluyta
A qu' els maten ó á matar.
Sonen trompetes, bocines,
S' ouhen renills de cavalls,
Y un soroll com de tempesta
Qu' era aprop y es va allunyant.
Per asó lo Rey En Jaume
Qu' en son llit febrosench jau,
Ben asovint sospirs llansa,
Ben asovint alsa 'l cap.

II

Finix lo jorn, la nit fosca
Estén son vel endolat;
Lo bon Rey está en sa cambra
Ab los ulls mig aclucats.

Lo meje que sa són vetlla
Té los ulls d' esperitat;
Li pren lo pols á cad' hora,
Aguayta á dins cada quart.

Una llantia guspireja
Dalt al sostre, y cau avall
Sa llum groguenca, que sembla
Un estel anuvolat.

Ses nyervudes comes marca
La cuberta de domás,

Que á compás s' alsa, ó s' abaixa
Del fadigós alenar.

Lo Rey somnía, somnía:
Aixeca 'l puny fins lo cap,
Y al llansol, com una pedra,
Cau tremolós y suat.

Los llabis se li belluguen
En aquell febrós arranch,
Y los ulls qu' estaven closos
S' obrin mig rellampegant.

—«¡Vía sú! ¡Santa María!
(Diu lo Rey tot enujat);
¡Desperta ferro! no deixes
Que ningú es puga lliurar.

¡Vía fora! ¡Per Sant Jordi!
Talleu, talleulos els caps,
Que ma espasa talla moros,
Com la dalla sega 'l blat.»

Y torna 'l Rey á remoures,
Y torna 'ls ulls á tancar,
Y torna á dir «¡vía fora!»
Y aixeca atra volta 'l braç.

Fins que l' vinent jorn aguayta
No pot los ulls aclucar,
Y lo qu' es somni, li sembla
Veritable realitat.

Vers la finestra 'ls ulls gira,
S' adona qu' al llit está,
Y sent soroll en la testa
Y te 'l pols atrontollat.

Lo somni passat recorda,

La espasa en la vayna está,
Y son fill, l' infant En Pere
Vetlla sa són al capsal.

—«¡Pere, ¡fill! qué nit més llarga!
¡Semblava una eternitat!
Quina lluyta més penosa
Y qué somni més amarch.

Somniava que ma senyera
Era esclava del alarb,
Y tots nosaltres lluytaven
Per donarli llibertat.

Lo nostre patró Sant Jordi
Als fers enemichs cercant,
Per les files dels braus moros
Enfilava 'l cavall blanch.

Los almugavars lluytaven
Com á llops que volen carn;
Jo, ab ma espasa y tu ab la teulba
Fehem correr rius de sanch.

Y quant més moros matavem,
Més creixien, y més grans
Eren los murs de cadavers
Que teníem al voltant.»

Dient asó lo Rey Jaume
S' obri la porta cambral,
Y un cavaller entra dintre
Tot polsós y esgarifat.

—«Huch, ¿qué passa? parla pronte!
—¡Oh, senyor, y quin dimats!
Lo bon cavaller Azagra
Estés en terra ha quedat;

La sanch brolla per les nafres
Que li han obert los alarbs;
Ha mort dient: ¡vía fora!
Y á sa espasa abrahonat.

Els Moncades y els d' Entença
Han mort, com á bons vasalls;
Los moros qu' han mort ses llances
Tan sols Deu els pot contar.

Els nous pobladors de Xátiva
Uns captius, altres nafrats,
A la bona patria seuha,
¡Oh, gran Rey! no tornarán.

Prop de Lluxent fon l' encontre;
La calor era infernal,
La morisma estava llesta,
Nosaltres, afadigats.

Front á front durant la lluyta
Ni ú tan sisquera esglayá;
¡La sort nos girá la cara
Aquest jorn malavirat!

¡Per cent d' ells, erem nosaltres
Ú no més! com eren tants,
Hem segut per la morisma
Tots vensuts y acabusats.

—¿Quánt,—digué lo Rey En Jaume,
Convuls y barbotejant,—
Pera lluytar ab los moros
Se contén los meus vasalls?»

Y dient asó, s' aixeca,
Sembla s' aixequé un jagant;
Ix bromera per sa boca,

Per sos ulls flames y llamps.

—«¡Pere! ¡fill! ¡ves! ¡corre! ¡vola!...

Alvansat y surt al camp,

Que no 'n quede ni ú qu' alene

Quant lo sol s' haja posat.

¡Per la gloria de ta casa!

¡Per ton nom! no 'n deixes cap

Que tinga 'l cap dalt lo muscle

Y no vaja muscle avall.

¡Perque estich malalt, se pensen

Que no tinch força en lo braç!

¡Perque estich envellit, creuhen

Que no hiá en mes venes sanch!

Quant per lluytar ab los moros,

Si no havera así un alarb,

Vers Terra Santa aniría

Sembrant lo dol y l' espant!»

Mentres qu' així se desfoga

Lo Rey, en un brau cavall

L' infant En Pere corria

Seguit dels almugavars.

Y encar día 'l Rey als pages:

—«Vinga l' elm del drach alat;

Lo corage em dona forces:

¡Desperta ferro y avant!»

Al dir asó, vol alsarse,

Un esfors jagantesch fá;

Pero á caure en lo llit torna

Com branca d' arbre esqueixat.

La febra que té l' enganya;

Se vol altra volta alsar,

Pero ses cames se torsen
Y en lo coixí afona 'l cap.

Al cel los seus ulls aixeca,
Y al ensemps creuha les mans
Dient:—«¿Perqué sense forces
Me teniu axí privat?

¡Puix bé! ja que no puch mourem,
Dugau la senyera real,
Y porteume en la llitera;
Vulch anar á guerregar.

Vulch que me vegen encara
Envellit, fluix y malalt,
Desfer ses hosts numeroses
Ab la llum de mon esguart.»

III

Quant surtí lo Rey de Xàtiva
En sa llitera gitat,
En sanguinosa batalla
Era ja lo bon Infant.

Ab tant de coraje ataca
Que li han ferit dos cavalls;
¡Per les files dels contraris
Passa com si fos un llamp!

Tots son morts, ó son captius,
Y los braus almugavars

Per ahon passen son centelles,
Per ahon passen son rellamps.

Lo Rey valerós aplega,
Quant la victoria voltant
Está ja lo front d' En Pere
Ab sos lluminosos raigs.

—«¡Mon pare! (son fill exclama)
Mireulos, ¡ja estém venjats!

—¡Fill! ¡bon fill! ¡fill de ma vida!
Vine, vine al meu costat;

Recólsat en la llitera,
Vullch mirar-me en ton esguart.
Mes prop... que vullch benidirte,
Així... en mos braços nugat...»

Y en son ample front, tres besos,
Com tres capolls esclatats,
Li dona lo Rey En Jaume
A son fill En Pere 'l Gran,

Mentres la senyera santa
Sos plechs estén benhaurats,
Y entra en Xátiva, com sempre,
Gloriosa, invicta y triunfant.

ARBRE SENS FULLES

(Imitació de Becquer.)

L' arbre sens fulles que l' ivern despulla,
Cadavre n' es, mes sense soterrar.
Ses fulles grogues per la terra jauhen
Angunioses plorant!

Lo vent que passa, xiula y les meneja,
Y á son impuls, al arbre va voltant,
Y en la mateixa soca s' entrellasen.
D' allí no fugirán!

. . . . .
Aixina es mon amor; les esperances
Esmortides, per terra jauhen já;
Pero de les arrels ahont s' aferraren,
D' allí no fugirán!

LA BRESQUILLERA

A NA FRANCESCA LÓPEZ (I)

Fará un any pe 'l mes de Octubre,
Quant s' allunyava lo sol,
Lo pinyol d' una bresquilla
l'antarem Francesca y jo.
Ab molt espay lo regarem
Y nos mirarem los dos...
¡En los nostres pits habiem
Sembrat la planta d' amor!
Vingué Abril, ab aures pures;
Vingué Maig, ab llum y flors,
Y la neu de les montanyes
Se desfeu ab la calor,
Y varem vore en la terra
Que había naixcut un brot;
¡Altres brots també naixien
Dintre de los nostres cors!
Primer ixqué una rameta,
Tendreta com un capoll,
Y fon creixent á espentetes
Com en mon pit creix l' amor.

Avuy n' es un petit arbre
Plé de fulles y de brots;
Té dos brasets que s' ajuntan
En son natural bresol;
Vert se fá com l' esmeralda,
Y va prenint forsa 'l tronch
Pera sostindre les rames,
Que son ses gales millors.

Francesca 'l rega y me diu:
—«Així ha creixcut nostre amor!
Avuy tením esperances;
Tot nos sonriu en lo mon,
Y les arrels d' eixa planta
Van unint els nostres cors.»

Jo la escolte y li conteste
Tremolantme de pur goig:
—«Demá, Francesca volguda,
Est' arbre será frondós;
Tindrà bon ombra y bons fruyts,
Tenyits d' escarlata y or;
Baix de ses pomposes rames
Farán niu los rosinyols,
Y en tant qu' estarém nosaltres
Ouhint ses grates cansons,
Vindrán, vindrán á alegrarnos
Nostres fills ab los seus jochs,
Y els donarém bresquilletes
Y besos plens de dolsor,
Mentres los anys pasarém
Plens de vida, plens de goig.

Agost 1874.

INTIMA.

Era al caure lo vespre del primer jorn de juny,
L' ayre movía els arbres ab sonorós murmull,
Lo rosinyol cantava en lo ramage ocult,
Y lo sol y la lluna, mig amagant ses llums,
Per entre estels y boyres se besaven al lluny.
¡Jo estava prop de tú!

Dos aucellets passaren rant de tos cabells rulls
Les ales enarcades, los bechs oberts y junts;
Tes mans blanques passares per tos hermosos ulls,
Ton cap vers lo meu muscle caygué ajitat, convuls,
Y tos llabis s' obriren ab llanguidós impuls.
¡Jo estava prop y estava lluny de tú!

LLAÇOS SAGRATS.

Tes blanques vestidures pareixien
Ales de serafins;
Y en ton cabell, trenades se veien
Les fulles del gesmil.

Llums, estreles y sol, tot punnejava,
Fins á tos negres ulls,
Qu' els tancaves, y ansiós jo 'ls contemplava
Plens d' amor y virtut.

Tos pares y mos pares ¡cóm ploraven
Quant juntarem les mans!
Y ab son orgull de pares ¡cóm estaven
Mirantnos extasiats!

Quant lo ministre del Senyor parlava
Les paraules del cel,
Sobre un blanch núbol, l' angel devallava,
Dos coronas duent.

L' una feta ab gesmil y fresques roses
Va posar en ton front;

L' altra de sempre-vives pudoroses
Adorná 'l nostre cor.

«Carn de la meuha carn y os dels meus ossos,»
Nos digué tremolant,
Y un ànima vivint dins de dos cosos,
Erem fea molts anys!

Quant ab sa veu magestuosa y plena
Li preguntá á ton pit
Si 'm volíes, tos llabis d' açutцена
Contestaren que sí.

Verge dels meus ensomnis, m' alegria,
Ma més pura ilusió,
Quant tú digueres sí, jo ja ho sabia,
Puix m' ho dia mon cor.

Un altre Paradís plé d' hermosura,
Sense maldat, ni serp,
Vaig vore en ta mirada tendra y pura
Quant te posí l' anell,

. . . . .
Ixquérem de l' esglesia, junts los braços,
Mirant la llum del sol,
Que daurava ab sos raigs los dolços llaços
Que va lligar l' amor.

Jurarem nostra fe y nostra ventura
En lo mateix altar,
Y Cupido tancá nostra escriptura
Ab son dit de coral.

26 Agost 1876.

¡SILENCI!

Calleu, brises perfumades;
Terra y mar y cel, calleu;
Deixeunos ouhir la veu
De les aus, qu' enamorades
Fan lo niu pera l' hereu.

¡Silenci! Quant nos rodeja
Nostra santa unió festeja,
Y ab nostre tendre embelés,
Fent á les aus dolça enveja,
Donemse lo primer bes.

Montserrat 28 Agost 1876.

EN MONTSERRAT.

Com dos aucells que del niu
Creuhen l' espay ab ses ales,
Així anem volant los dos
Per les alegres montanyes.
Tos ulls, mirant á mos ulls,
Nostre pur plaher retraten,
Y alegre naturaleça
Pren part en aquest paisage.
Así, pintats papallons,
Més en allá, florits márjens,
Y pedres qu' alcen al cel
Son cap de granítich marbre.
Lo sol brillant nos festeja
Ab sos raigs, que tot ho esmalten,
Y dos coloms, que han sortit
D' aquell pintoresch ramage,
Han roçat els nostres fronts
Ab sos bechs d' or y ab ses ales.
Sentemise; ta cabellera
Déixala lliure; descanse
Lo teu front junt á mon pit,

Juntem les mans y adorantse,
Mirem la naturaleça
Cóm als dos sonriu. Estranyes
No son á nostres delícies
Estes roques y estes plantes!
D' así ascoltém la remor
Del Llobregat, qu' ab ses aygües
Pareix corrent argentada
Ahon les aus van á banyarse.
Dende así mirem als núbols
Qu' ara pugen, ara baixen:
Pareixen cristalls de llums
Que per nostra vista passen.
D' así ouhirém los cantars
D' els pagesos, qu' ab ses flautes
Entonen llaus á la Verge
Que contèsten les montanyes.
D' así podem replegar
Espígol, flors aromátiques,
Mores dolces com la mel,
Papallons d' ales daurades,
Y aspirar lo vent puríssim
Qu' enardix nostres entranyes.
Recólsat més, vida meuha,
Recólsat... Tos ulls se tanquen
Y dos llágrimes d' amor
Van regallant per tes galtes.
Recólsat; així. Que puguen
Recullir perles mos llabis!
Y ara, qu' el sol ja s' allunya,
Y que s' ouhen les campanes

Del afamat monasteri,
Y que prenen formes vagues
Les pedres, y es convertixen
En vestigles y fantasmes;
Anem, muller benvolguda,
Anem al peu de la Image
Que aconhorta als pecadors
Y dona plaher als angels.
¡Anem y que benedixca
L' amor de les nostres ánimes!

Montserrat 2 Septembre 1876.

AUBADA.

Ni un núbol, ni una boyra cubrix la immensitat.
Les estreles apaguen sa llum en l' ample espay.
La llantia de l' alcoba se veu guspirejar
Y la campana toca dientlos als cristians:
«¡Dán, dán, á treballar!»

Lo sol entra en la cambra, besantnos ab sos raigs;
L' auCELL dins de la gabia poch á poch alsa 'l cap;
Los canyamons escorca ab son bech platejat
Y per los fils de ferro passa, passa, cantant:
«¡Piu, piu, á treballar!»

Los ulls la nostra nina obri á la claritat,
Estén los braçets tendres ab llanguidós desmay,
Y ab sa veuheta dolça, timbre d' or y diamants,
Diu á la Verge santa, que está sobre 'l capsal:
«¡Pá, Mare de Deu, pá!»

nicolau-primitiu
valència-espanya

A LA MARE DE DEU.

Tot eren plors y prechs y melengia;
¡La mort estava allí!
En lluyta braç á braç lo cos perdía;
¡Se la vea morir!

¡Carinyo, ciencia, amor! ¡Tot s' en anava!
¡Frágil humanitat!
¡Tanta llum én son front, y s' apagava!
¡Vea l' eternitat!

Anaren junt al llit de la agonía
L' amistat y l' amor,
Y al vore com los llabis ja no obría,
Esclataren en plor.

¡Mare de Deu! al teu Fillet li prega,
Diu lo cor gemecant;
¡Dirigix esta nau que l' aygua ofega!
¡Conhorta l' orfandat!

Y s' eixampla lo cor á la tendrura,
S' obri lo blau del cel,

Y ab son trono de argent, d' or y hermosura,
La Verge s' apareix.

Baixa son manto y en son front se posa
Garlanda de gesmil,
Que perfuma l' estancia, com la rosa
Perfuma lo jardí.

Jo viu sos ulls de mare falaguera
A la pietat oberts,
Y á sa mirada dolça y placentera
Obri 'ls ulls á la fe.

Y la esperança que en sos ulls mirava,
Brillá com un fanal,
Y quant la llantia aquella s' apagava,
S' encengué la pietat.

¡Mare de Deu y Mare benehida!
¡A los teus peus estich!
Prenme l' ánima, ¡oh Mare! el cor, la vida,
Tot quant soch y quant tinch.

Monreal del Campo 1 Agost 1877.

LA TÓRTORA VIUDA.

MÚSICA DE M. PENELLA.

L' endolada tortoreta,
Plorant, plorant,
Per lo bosch se 'n va soleta,
Volant, volant.

De lo que diu la tórtora
Ab son gemech,
Escolteune, senyora,
Que ix de son bech:

«Jo tenia en l' arbreda
Del Paradís
Un palau fet de seda,
Y era feliç.
Entre les verdes branques
Dels armelers,
Les meuhes plomes blanques
Eren rosers;

Y al meu arrull,
Lo meu espós me dia:
«Te vull, te vull.»

Sortirem una aubada
Del tendre Abril;
Ell n' era d' avansada
Ab vol tranquil.
En mig d' una planura
Sense horiçont,
Beguerem aygua pura
Vora una font;
Y al meu arrull
Lo meu espós me dia:
«Te vull, te vull.»

Quant en la font ficava
Son bech pardench,
Vaig vore que 's tornava
Rogench, rogench;
Y ab les ales ertetes,
De vida fall,
Se 'n anava á espentetes
Fonteta avall;
Y al meu arrull,
Responía ofegantse:
«Te vull, te vull.»

Avuy, tórtora viuda,
Vetlle plorant,
Y á la font vaig perduda

Volant, volant;
Quant de set desfallida,
Torne á la font,
Veig á l' aygua enrogida
Náixer del mont,
Y al meu arrull,
Encar diuhen les aygües:
«Te vull, te vull.»

A LA MEMORIA

DELS SOCIOS FUNDADORS DE LES ESCOLES DE ARTESANS.

---

*Poesia que guanyá lo brot de gesmil d' argent,
ofert per la Junta de les Escoles d' Artesans, en los Jochs-Florals
del any 1880.*

Labor prima virtus.

«Jo soch la nova Musa, que porta al sacre temple
Hon lo progrés romana lo gra olorós de incens;
Y ab ses idees cante y á son pit me acarone,
Y en ses paraules santes la inspiració deprench.

Ma veu, veu de conquesta, es lo vapor que vola,
La ilustració y riquesa sembrant per l' ample espay.
Mos cántichs son les obres que 'l segle dénau crea,
Y l' himne més armónich es l' himne del treball.

Jo cante de la industria los fets maravellosos,
Miracles de la ciencia, enginy del Gay Saber:
Dolça instrucció qu' amostra; grahons sagrats qu' unixen
La terra ab la divina congregació del cel!

Grahons que l' home puja ab fe y voluntat santa,
 Feixuga creu al muscle, com altre Jesucrist;
 Y quant més acamina, més lo pervindre esplora,
 Més prop de Deu s' encontra, més prop del infinit.

. . . . .

Entre els mártirs y apóstols de la creuhada nova
 No sols están los genis dels lluminosos ulls;
 Que totès les idees no naixen del ingeni,
 Que 'n lo cel hiá molts astres, y cascú té sa llum.

Díguenho així les ombres de Cases y Domenech,
 Munyoz, Marqués ó Seytre, y altres bons ciutadans,
 Que ab la fe dels apóstols crearen les escoles
 Per honra de Valencia y en be dels artesans.

Ells eren de la raça que té los punys de ferro,
 Les mans calloses y aspres, arrugat l' ample front;
 Pero que baix la corfa de la materia, espurna
 Lo sentiment puríssim que brolla dins del cor.

Ells eren fills del poble; portaven les idees
 Del segle en les entranyes, com mare al tendre infant;
 Y ab l' amor dolç que inspiren los fills petits, sembraren
 Llavor que huy ja dona fruyta flayrosa al camp.

Ells eren d' eixos homens que esclaus de la faena
 Sos nyervis, sa sanch donen per dar vida al progrés;
 Abelles de la industria, que avans de que 'l sol ixca
 Ja volen per l' arbreda pera xuclar la mel.

Ells eren dels que donen á la paraula escrita
 Ales y cos y forma ab l' afanyós treball;

Y el ferro dur ablanen, y fan d' ell maquinaries
Y carrils, per hon marxa corrent la Humanitat.

Els eren dels que serren la fusta, y construixen
Lo temple ó la barraca, ó dibuixen lo llens;
O les primeres lletres amostren, ó les notes
Musicals esparcixen per l' ample firmament.

Els eren dels que 'l marbre polixen, y cincellen
L' argent y l' or y el coure, y esmalten lo metall;
Els que tixen les robes y l' hebra del lli filen,
Y fan branques y pámpols en lo preciós domás.

Els eren dels que estudien les arts y les conreen,
Els que saben quan útil y bona es la instrucció;
¡Homens modestes que ho feren pera enaltir sa patria!
¡Homens obscurs que brillen avuy molt més que 'l sol!

Crearen les Escoles y obriren noves vies
Per ahon volar poguera la obrera joventut;
Nous Colons, descobriren altre mon y altra terra,
Si no ignorada, inculta, pera donarne fruyt.

Els los solchs obrigueren y les arrels sembraren
Del arbre de la ciencia, y ab la suhor del front
Tots els jorns lo regaven, y á cada nou jorn veen
En una nova branca un nou ramell de flors.

Flors que no se mustiguen, y cada jorn que passa
Es sa flayror més pura, més vert lo seu fullam,
Més pomposes ses gales; jaixí la idea santa
Quant més temps, més bonica, més jove está que may.

¡La idea santa! Credo d' aquells cristians y mártirs
Que dins del romá cercle miraven fit á fit
A la terrible fera que ses carns esgarrava,
Mentres los ulls alsaven radiants al infinit.

Ella fon, no més ella, la que trucá á la porta
Del cor dels que crearen la Escola de Artesans;
Ella fon, no més ella, la que batent les ales
Possá en sos fronts corones de llorer immortal.

Ella fon, no més ella, la que pietosa y bona
Aná 'ls ulls á tancarlos quant los cridá la mort,
La que 'ls doná en los llabis lo bes de despedida
Y els va dir á la orella paraules de consol.

Els va dir que la llosa no es més que una coberta
De terra y pols, ahon creixen les roses y gesmils,
Y á dins de la fosana no queda res, y fora
Alena, y viu, y vola mes lliure l' esperit.

Alena, y viu, y vola, y creix y s' ajaganta,
Y en formes impalpables penetra dins del seny,

Pera sortir á l' auba, com jove desposada,
Com sol, com llumenaria brusenta del progrés.»

Dient asó la Musa, plegá ses blanques ales,
Doná un bes á la terra, girá al cel son esguart;
Y el bes aquell volava, volava, es confonia
Al lluny del lluny, ab l' himne magnífich del treball.

MORTA.

La campana de la vila
Toca á mort,
Tot lo cant del *Dies ire*
Té este toch.

Les llaugeres oronetes
Van de dol,
Lo cabet baix de les ales
Tremolós.

Lo foser al cementeri
Cava un clot;
Lo clot es pera l' aymada
De mon cor.

«Bon foser, féslho més ample,
Féslho prou;
¡Féslho, féslho que aprofite
Pera dos!»

FA UN ANY.

¡Cóm se 'n passen los dies, vida meuha!
De nostra dolça unió huy 's cumplix l' any;
Y ahir pareix quant m' ánima y la teuha
En nuch de flors se varen ajuntar.

No s' anubola 'l sol de nostra vida
Ni manca en res nostre sensible amor;
¡Sempre están verts en la estació florida
Los arbres, los rosers, los papallons!

Si hem tingut dies de amargura y pena,
Los mateixos dolors hem compartit,
Y han segut nostres llágrimes, cadena
Qu' ha nugat nostres cors en un patir.

¿T' enrecordes m' aymada? ¡Quán dijosos
Mos pares foren en aquell bell jorn!
Vingué la mort, tallá 'ls arbres frondosos,
Y huy no queda més qu' etern recort!

«¡Fills de la nostra vida!» nos digueren,
Quant benediren nostra unió del cel;

«¡Fills de la nostra vida!» quant nos veren
Al peu del llit en llàgrimes desfets.

Com romp la mar, desfentse en brau onage,
De plorar ja desfets tením los cors;
¡Sols lo qui pert los sers que son sa image,
Sap lo que 'l pit en sa tristega voll!

Si no 't tinguera á tú, sols aniria
Per este mon patint cap al fosar,
Y teninte, se 'n va la melengia
Y á la vida me torna ton abraç.

Dolça esperança tot quant nos rodeja
Brinda á la vida que passém felíç;
Dolça esperança que será d' enveja
Quant tingám en la llar lo primer fill.

Ab éll compartirém nostres delícies,
Ab éll tindrém eterna joventut,
Y creixer lo vorém entre carícies
Y en sos ulls mirarém los nostres ulls.

Al any que vé tindrém noves memories,
Partirém nostre amor en un suspir,
Partirém nostres besos, nostres glories,
En tos llabis, mon cor, jo y nostre fill.

26 Agost 1877.

L' ANGEL DEL APOCALIPSIS

Timete Deum et date illi honorem.

I

«Tingauli por al Deu de les altures,
Al Senyor dels senyors;
Al que ha donat alé á les criatures,
Bramits al vent y al firmament blavors.

Tingauli por al Deu de la montanya
Santa del Sinaí;
Aquell que ses paraules acompanya
Ab tró que udola y llampegar sens fi.

Tingauli por al que cremá á Sodoma
Y destruí sos camps;
Al que té la mirada de coloma,
Y es fort y dolç, y té rises y llamps.

Tingauli por al que anegá la terra
Y feu lo cel tan dolç;
Perque así estém com lo soldat en guerra,
Tan sols de pas y 's tornarém en pols.

Tingauli por, que poch á poch s' acosta
Lo día del juhí,
Y justicier vindrá, ja la llum posta,
A pendre conte de lo fet así.

Doneuli honor al qu' encengué los astres
D' enlluernadora llum;
Al que deixá de sa carrera rastres
De martiri, d' amor y de perfum.

Doneuli honor al que naixqué en l' estable
Y era lo Rey dels reys;
Al que morí en la Creu, al que insaciable
Doná sa vida per salvar les greys.

Doneuli honor al que minvant la pena
Obri al cego los ulls;
Aquell que perdoná á la Magdalena
Y acariciá á los nins de cabells rulls.»

II

Així Vicent, lo Sant del nostre poble
Predicava per viles y ciutats,
En esta dolça parla valenciana
Que escrivia Ausies March;

Les mans esteses y los ulls pietosos,
Lo cor més tendre que l' armela en Maig,

Y com núbols que fan caure la pluja,
Les paraules brollant.

Sa veu, com la tempesta retronava,
O engis ne duya, com dolcíssim cant,
Y remembrant al home sa miseria
Convertia als damnats.

Com anyells que següen á sa mare
Y van al mateix camp á pasturar,
Així les gents de les llunyanes terres
Següen al bon Sant.

Y en esta tendra llengua que mamarem,
Llengua de nostres furs y llibertats,
L' entenien les gents, com tots entenen
Dels aucells lo dolç cant.

Encara huy se sent dalt de la trona
Sa veu com altre temps rellampegar;
Encara huy resona en les orelles
Son cántich immortal.

Encara huy se senten ses pejades
Per los carrers de sa natal ciutat,
Y en les vesprades, quant lo sol s' allunta,
Se veu son hábit blanch.

Son hábit blanch á plechs, semblant als núbols,
Sos ulls pietosos y son dit en alt,
Bendiccions y mirades enviantnos
A tots los valencians.

EN LA MORT DE MA MARE

Dol y anyorança.

Arbres sens fulles ni flors,
Aucells sens mare ni niu;
Jo no ho sé, no ho sé; viviu
Perque no sentiu mos plors.

Ans de morir, ¡Mare meuha!
M' abraçá donantme un bes;
¡Quant d' amor! Ab ell imprés
Estava l' ánima seuha.

Y em va dir:—¡Adeu, fill meu!
Ab la veu tan apagada,
Que sols va ser escoltada
Per mon cor y per la Creu.

Dempres... declinant lo dia
S' en va anar espay... espay...

¡Jesús meu! ¡jo, qu' enjamay
Pensava que 's moriria!

Los ulls encara té oberts;
¡Ja no veu! ¡Ja está gelada!
Algo em diu ab sa mirada
Y ab sos llabis, qu' están erts.

Me diu qu' encara me vol,
Que sols nos separa un tel,
Que m' agrunsa dende 'l cel
En son maternal bresol.

Ciris y llums la rodejen,
De negre y blanch l' han vestida;
¡Y no li puch donar vida!
¡¡Y sos ulls ja no espurnejen!!

¡Tres de Març! ¡que nit de fel!
De genolls la contemplava
Y febrosench li besava
Lo front qu' era marbre y gel.

Vingué l' aubada ¡quin día!
Caíen volves de neu.....
¡Jesús meu! ¡Ay, Jesús meu!
¡¡May pensí qu' es moriria!!

3 Joliol 1877.

LO FRUYT D' OR

Ample camp, sempre banyat
Per la lluna y per lo sol,
Ahon l' esguart al lluny se pert
Veent dels arbres la verdor,
Y brillant entre ses fulles
Moltissims globos de foch,
Com si llum habera dintre
Del avermellat color
Lo fruyt d' or.

Fadri templat y aixerit,
Brollant sos llabis cansons,
Ab ulls negres com dues mores
Y de altívol y ample front,
Dalt del arbre sempre vert,
Cull lo fruyt mes suau y dolç
Y en groga estiva d' espart,
Deixa caure sens remor
Lo fruyt d' or.

Doncella ab llabi de rosa,
Cabells rulls, esguart d' amor,

De braç tornejat y nú
Y com la pauma 'l seu cós,
Ab ses mans, volves de neu,
Petites com un pinyó,
Y en paper fi com la seda,
Va enrollant ab molt primor,
Lo fruyt d' or.

Caixa que 'l fuster treballa,
Ab la plana y cartabó,
Mirant com los nins hi juguen
Arrupidets vora 'l foch,
Mentres la mare y les filles,
Enllá á la porta del hort,
Van posant un damunt d' altre,
Com joyes de gran valor,
Lo fruyt d' or.

Nau llaugera que á les ones
Fies ta ignorada sort,
Y voles com les aucelles
Fins á l' altra part del mon,
Y dins de ton ventre portes
Lo fruyt més suau y més dolç,
Lo fruyt dels jardins d' Edeta,
Qu' es son mes preat tresor,
Lo fruyt d' or.

Blanca taula, ahon espumeja
Lo ví daurat en lo got,
Y es veu sobre la estovalla

Lo pá congregar á tots,
Y s' ou al avi, que conta
Les mes belles tradicions,
Mentres els nets ab los ulls
Esguarden ab tendre amor,
Lo fruyt d' or.

Ample camp hon l' arbre 's cria,
Fadri y templat llaurador,
Doncella que 'l fruyt enrolla,
Fuster que fa lo caixó,
Nau llaugereta que 'l portes,
Blanca taula hon se veu roig!
¡Benehits sigau de Deu,
Per que éll es lo creador
Del fruyt d' or!

LO PRIMER PECAT

Al peu del arbre de la dija humana
Eva, tendre roser,
Contempla á Adan y ab veu engisadora
Li parla dolçament.

Lo bosch, los roures, les fontanes pures
Y en lo mirall del cel
Les estreles, lo sol y les aus tendres
Els canten son voler.

Prop, un lleó de corajosa estampa
Ajupit á sos peus,
Vasallage rendix, rendint sa força
Al home que es son rey.

L' oreig suau ab son dolcissim flayre,
Juga ab tendre embelés,
Y escampantse per flors y per poncelles
Ompli tot lo verger.

Les fulles del vert arbre 's bambolegen,
Y trau son cap l' aserp,

A Eva donant la malastruga poma
Ab paraules de mel.

Eva la tasta y ab somrís que ubriaca
Sos llabis mig oberts,
A Adan acosta 'l fruyt de la sabieça
Meçclat ab tendre bes.

Un llamp crehua l' espay, sa llum flameja,
Clouhen los ulls al be;
Esclata en plors la tentadora Eva
Y Adan sospira inquiet.

Dende llavors, maymia, Adan sospira,
La humanitat es éll;
Eva la carinyosa companyera
Llàgrimes plora ab fel.

¡Mes ay! quantes vegades no tastara
L' home lo fruyt aquell,
Si una Eva altra poma li oferira
Mesclantla ab tendre bes!

1878.

BRESANT A MON FILL

Dorm tranquil, mon dolç anhel,
Mentres cante ab ma tendreça

Ta quietut;
Mentres devalla del cel,
Ab ses ales de pureça

La virtut;
La virtut que 'n ton front posa
Sos símbols, com posant va
Perles l' aubada á la rosa.
Ahaá! Ahaá!

Dorm y los ulls d' esparver
Enclou baix tes palpebres,
Poch á poch;
Com s' amaga lo llucer
Quant lluhen les aubadetes
Ab son foch.

Dorm; ton pare es qui te bresa,
Ta mare al capsal está

Y en les galtetes te besa.
Ahaá! Ahaá!

Si no dorms, obri los ulls
Y dona al vol ta rialla
De flayror;
Mentres tos cabellets rulls
Semblen los fils d' una malla
Tota d' or;
D' una malla que mou l' ayre
Ab son sospir tendre y blá,
Pero que no se sent gayre.
Ahaá! Ahaá!

Si plores, vindrá 'l jagant,
Lo qui forta té la testa,
Fort lo puny;
Vindrá á fer por al infant
Y vindrá com la tempesta
Gruny que gruny.
Amaguen los nins la cara
Quant sona 'l tró per lo plá,
Pero 'l jagant no ve encara:
Ahaá! Ahaá!

D' enveja s' adorm l' aucell
Mig piulant en veu baixeta,
Mig piulant,

Lo resó del cant més bell
Que ix com bes de sa boqueta,
Ple d' encant.
En sa gabia gira y torna,
Y adormintse 's troba ja...
També l' aucellet sojorna:
Ahaá! Ahaá!

Lo gat, com qui no fa res,
Ab ses grapes se llavava
Coll y pit,
Ara, arrupit vora 'l bres,
Ab lo fil en que jogava
S' ha adormit.
Sols s' ou l' alenada teuha,
Angel meu, puix tot dorm ja,
Y encar diu la cançó meuha!
Ahaá! Ahaá!

26 Març 1878.

EN LA MORT DE MA GERMANA

NA FELISA IRANZO.

Jo veig com s' anubola
Lo blau del firmament;
Jo veig á la tempesta
Que camps y fruyts asola.
¿Qué tinch? ¿per qué no ho sent?

Jo veig en esta terra
Com van desapareixent,
Pobles, ciutats, cabanyes:
¡Tot ho acaba la guerra!
¿Qué tinch? ¿per qué no ho sent?

¿Qué tinch? ¿qué tinch? Moriren
Les roses de mon cor.
¡Pare, mare, germana!...
Y dins mon pit pera les penes d' altre,
Lo sentiment se mor.

Terol 18 Agost 1878.

ANEM, ORONETES.

Xiula 'l mistral, filletes; lo sol va decaent;
Les aubades son tristes, les vesprades molt més;
Per dalt de les montanyes aguayta 'l cap l' ivern.
¡Anem! ¡Anem!

Ja s' han marcit les roses del perfumat verger;
Los pámpols de les vinyes juguina son del vent;
La cigala no canta la cançó del bon temps.
¡Anem! ¡Anem!

Ja no ix á la finestra la nina dels ulls verts.
Lo Novembre l' ha morta ab son abraç de gel.
¡Anem, filletes meuhes, no nos muygám també!
¡Anem! ¡Anem!

CANÇÓ DE L' HORTOLÁ.

Soch fill de l' horta com les fulloses
Rames del arbre que banya 'l sol;
Naixquí entre lliris y carts y roses,
Naps, girivies, lletuga y col.

Perque Deu vol,
Entre les roses,
Lletuga y col.

Fas la faena de la formiga;
Quant ve l' Octubre sembre lo blat,
Y al Juny ja oneja la groga espiga,
Que 'm diu grunsantse «ja estás pagat».

Deu alabat,
La groga espiga
Be m' ha pagat.

Lo blat me dona blanca farina,
Lo sol me dona llum y color,
Y gentileça la rosa fina
Que ompli ma casa de sa flayror.

Tinch un tresor,
Tenint farina,
Tenint flayror.

Als tronchs dels arbres van les abelles
A fer les bresques de blanca mel,
Y á la cullita tinch á cistelles
La dolça fruyta que 'm dona 'l cel.
Cullch ab anhel
Mel, y á cistelles
Fruyts que 'm dá el cel.

Lo raím se torna en ví á la verema,
La oliva en oli que sembla á l' or,
Y ses primicies la llantia crema
Davant la image del Redemptor.
Prova es d' amor,
L' oli que 's crema
Pel Redemptor.

Jo veig les prunes ó les cireres
Cóm se coloren sense pincell.
Avans del *Corpus* les aus llaugeres
Van á parelles al niu novell.
Ab ayre bell
Volen llaugeres
Al niu novell.

Vuyts els canyisos de les andanes,
Quant ve Septembre la fruyta 's cull;
Y figues, panses, nous y magranes,

Omplin les cambres en curumull.

¡Ab quin orgull
Veig les magranes
En curumull!

L' ivern me dona rosades blanques,
Boyres, nevades, pluges y gel;
Pero la sava viu dins les branques
Com dins los núbols brilla l' estel.

Vida en l' arrel,
Vida en les branques,
Vida en l' estel.

Com aus que logren deixar la gabia;
Los xichs revolen per lo sembrat;
Y els riny y els besa cuydantlos l' avia,
Que vol retindrels baix l' emparrat;

Estol alat,
Que cuyda l' avia
Baix l' emparrat.

No tinch enveja, per ma fortuna;
Del llit me lleve quant naix lo sol,
Y al llit me 'n torne cúant ix la lluna
O quant se gita l' alat estol.

Tot en un vol,
Quant ix la lluna
O es pon lo sol.

Mos ulls se tanquen en hora bona,
Lo cap recolse sobre 'l coixí,

Y dorch sens penes junt á la dona
En mig posantne lo serafí.

Que 'm sembla á mí,
Sembla á la dona,
Lo serafí.

Soch fill de l' horta com les fulloses
Rames del arbre que banya 'l sol;
Naixquí entre lliris y carts y roses,
Naps, girivies, lletuga y col.

Perque Deu vol,
Entre les roses,
Lletuga y col.

EN LA MORT DE MA COSINA

LA SENYORETA DONYA DOLORES COMÍN.

I

Al náixer la llum del dia
Doná son darrer janglot,
Tancá 'ls ulls pera no obrirlos,
Els va tancar poch á poch.

Ab lo somrís en los llábis
Se quedá, com una flor
Qu' al ferse de nit somía
En la llum d' un altre sol.

Tota de blanch la vestiren,
Blanca n' era sa ilusió,
Y blanchs los vint anys de vida
Que tenia 'l tendre brot.

Una garlanda de roses
Del jardí de 'ls seus amors,
Angunioses y esmortides
Envoltaven lo seu front.

En ses mans entrellaçades

Duya corona de flors;
Ahir foren com la morta
Y huy altres mortetes son.

L' aubada deixá ses perles
En los cálcers de les flors,
Y ara sembla qu' han plorat
Ab l' angunia de la mort.

Ploren germanes y mare,
Per la cambra tot son plors.
¡Fins los ciris qu' espuirgen
Ploren llágrimes de foch!

Lo sol de Maig que s' enfila
Per finestres y balcons,
Ab sos raigs esmortits, plora,
Al vore plorar á tots.

II

Quant arriba la vesprada
Al cementeri anem tots,
Acompanyant la doncella,
Qu' encara sembla que dorm.

Los ciprers pujen al cel
Com puja l' au en un vol;
Sa punta verdi-negrenca
Diu als mortals: «allí som.»

En los camps que s' avehinen
Se sent l' alé dels amors,

Les espigues que s' agruncen;
Lo llorer que creix á brots.

Lo ponent les bamboleja
Y arquegen son tendre cos,
L' espiga més aixerida
Ha dallat lo vent revolt.

Entrem dintre de la terra
Ahon se sembra la llavor
De les nostres esperances
Tornades en runa y pols.

Anem cap á la capella
Tota vestida de dol;
Jesucrist estén los braços,
Vol abraçarnos á tots.

Mentres l' au canta en les branques
Dels arbres que hiá al entorn,
Ab llágrimes en los ulls
Diu lo prévere un respons.

Fuig lo dia... surtim fora,
Y al dirli «adeu» tremolós,
La veig gelada y asoles,
Y dich, com Becquer, tot foll:
¡Deu meu, y qué asoles se queden los morts!!

9 Maig 1879.

LA CANÇÓ DEL GRILL.

Que 's carregue la formiga
Son graner de blat omplint,
Que volte y volte la abella
Xuclant la mel del gesmil,
Qu' enllá 'l llaurador treballe
Sens sojornar día y nit,
Que la flor regne 'n les plantes,
Que jo así quietet m' estich.

Rich, rich, rich.

Rich, rich, rich.

Que l' arbre crie poncelles
Y done fruyts benehits,
Que 'l sol escalfi la terra
Com una mare á son fill,
Que l' oroneta s' afanye
Buscant plometes y brins,
Que ab anhel creixca la rosa,
Que jo así quietet m' estich.

Rich, rich, rich,
Rich, rich, rich.

Si la tempesta retrona
Desde dalt de l' infinit,
Si lo llamp crema l' arbreda
Esquinçant roures y pins,
Si lo llaurador se troba
Lo blat y cánem marcit,
¿Qué 'm fá á mí si res me falta,
Si sent pobre soch molt rich?
Rich, rich, rich,
Rich, rich, rich.

Amagat entre 'ls tarrosos
De pluges y vent me 'n rich,
Solaments ab un brí d' herba
Per mantindrem prou ne tinch,
De les planes ya llaurades
Amo soch díes y nits;
Que treballe aquell que vullga,
Jo sent pobre soch molt rich.
Rich, rich, rich,
Rich, rich, rich.

Giner 1879.

LO MADERER.

Riu avall omplint ses margens
Naveguéu soques dels pins,
Com les mortes ilusions
Que del home van fugint.
Hàbit de fulles pomposes
Portaveu per joya ahir,
Y en les branques perfumades
Fea niu lo tauladi.
L' astral d' acerada fulla
Tallá fins los arrails,
Y com navixelles soltes
Aneu la riera seguint.

¡Cóm se meneja l' aygua!
¡Cóm s' agrunsen els pins!

Darrere vaig de vosaltres
Ab los çaragüells de lli ,
Que 'n les nits de ivern ma dona
Va filar y va teixir;
Mes cames nues, los braços

Per los raigs del sol rostits,
Faixa roja á la cintura,
Ganxo en les mans d' acer fi,
Semble al alarb que á la lluyta
Anava en los temps antichs,
Tenint per sostre los nubols,
Les roques tenint per llit.

¡Cóm se meneja l' aygua!

¡Cóm s' agrunsen els pins!

¡Oh! si los arbres se queixen
Tot cantant els dich així;
«No os queixeu, no, no os queixeu
De la sort que teniu huy,
Lo mon os vol á uns y á altres
Pera fer bresols polits,
Pera fer caixes de morts
O forques pera els malsins,
O altars de daurades joyes
Pera lo Deu infinit,
O portes de lo presidi
Pera tancar á lo crim.

¡Cóm se meneja l' aygua!

¡Cóm s' agrunsen els pins!

De ma sort desastrugada
No me queixe y soch felíç,
Guanyantme lo pa ab fatigues
Llunt de ma dona y mos fills.
Lo pa que 'm guanye es tan negre
Com los grans de lo raim,

Y es tan dur, que los quixals
No 'l farien á bocins,
Si la suor en que 'l banye
No l' anara reblanint;
Y treballe y jamay pense
Que hiá un altre home mes rich!
¡Cóm se meneja l' aygua!
¡Cóm s' agrunsen els pins!

No tinch hostel ahon guarirme
Del fret que n' estich patint;
L' aygua que vos porta avall
Es lo llansol que 'm cubrix,
Lo sol me crema les galtes
Y 'l cos me deixa aterit.
Son tantes les meulhes penes
Com punjes cria l' espí;
Per cada floreta seuha
¡Quantes ferides que tinch!
Y sols anyore á la patria,
Y sols plore per mos fills!
¡Cóm se meneja l' aygua!
¡Cóm s' agrunsen els pins!

Vosaltres demá estareu
En una cambra tranquils,
Del calabruig ni la pluja
No escoltareu lo brugit,
Ni lo vent vos durá queixes
Ni lo llop udols y crits.
Jo tornaré riu amunt

Ab l'esperança en lo pit,
Que enllá al peu de la montanya
Tinch á ma dona y mos fills,
Que volarán als meus braços
Com al niu los tauladins.

¡Cóm se meneja l' aygua!
¡Cóm s' agrunsen els pins!

10 Febrer 1879.

ESPOSALLES

Es l' armeler lo nuvi; de gala va vestit,
De gala, que en l' arbreda criá lo Paradís,
Gala que ja son pare portava sent fadri
Y l' avi y son bisavi y may fa 'l durla antich.
¡Deu siga benehit!

Nuvia es una pomera, qu' els quince cumplix huy;
En ses flayroses rames, canten los teuladins;
Lo jou porta de bodes, capolls al front humil
Y flors y fulles verdes per joyes en lo pit.
¡Deu siga benehit!

Testichs serán del nuvi tots los arbres vehins;
Serán los de la nuvia aucells y flors y grills;
Lo Sol será lo prévere del casament feliç
Y el día de la boda lo primer jorn d' Abril.
¡Deu siga benehit!

Tarragona 30 Mars 1880.

MON FILL

En un coixinet de plomes,
D' oronetes y colomes
Sense sanch,
Son cabet tendre reposa,
Obri 'ls llabis ó els enclosa
¡Lliri blanch!

Ab son dolç velat mig-riure,
Pareix que torna á reviure
Lo mon vell,
La rondalla de les fades
O les nines encantades
Del castell.

O la famolenca fera
Qui' ix bramant per la ribera
Fins trobar
Al cavaller que, ab sa espasa,
De part á part la traspassa
Vora mar.

O els pastors que ab ses cabretes
Porten mel y cançonetes
Al bon nen,
Y el estel que 'l sol empanya
Y als rèys magos acompanya
Fins Belen.

Totes les passades glories
Y les antigues histories
Del avior,
Que ma mare me contava,
Quant com mon fill jo esclatava
En un plor.

Jo l' engrunse y cante coses
Que naixen maravellores
De mon pit,
Y si 'l pobret se desperta,
Riu ab la boqueta uberta,
Aixerit.

Li donen besets los avis
En les galtetes y llabis
Ab tendror,
Veent sa image esbalahida
Qu' en ell cobra nova vida
Per l' amor.

Y l' un li diu rey d' Espanya,
Floreta de la montanya,
Clar espill;

L' altre canyamel, rosella,
Branca del cor, maravella,
¡Fill d' un fill!

Y com prova d' alegria,
Com l' aucell que quant ve 'l día
Pren lo vol,
Així pren ell la rialla
Y en tots los ulls s' enmiralla
Com un sol.

Y mirantnos altra volta,
Belluga la llengua solta
Encantat,
Y mou ses manetes blanques,
Semblant d' un roser les branques
Tot nevat.

Com en l' arch de la aliança,
Mirém la nostra esperança
En sa llum;
En sa fesomía hermosa
Que te 'ls colors de la rosa
Y el perfum.

18 Mars 1880.

LA FLOR DEL LLIRI BLAU

RONDALLA

Dedicada al nen Rafel Ferrer y Estellès.

La meuha avia me dia
Quant m' adormía:
¿Vols ouhir la rondalla?
Puix dorm y calla:
Tres fills un rey tenia,
Y als tres volia
Com se volen les coses
Maravelloses.
Los tres eren com nobles
Hereus dels pobles,
Y lo mes giquet era
Blanch com la cera.

Un jorn á sos fills crida
Lo Rey d' Armida
A la cambra daurada
Y enjoyellada.

Lo Rey pren la corona
Y així rahona:
—Si voleu ser tan sabís
Com vostres avis,
Y que jo vos corone,
Lo ceptre done
Al que me porte 'l lliri
De mon deliri.

Tres cavalls, ab les brides
D' argent guarnides;
Ab paraments y selles,
Cinges novelles,
Rellingen á la porta
Que dona á l' horta,
Com tot aquell qu' espera
Y es desespera.
Lo pare als fills abraça
Dintre de casa;
Cavalquen é ixen fora
Tots á una hora;
Camina que camina
Van tots aixina,
Per una terra estranya
Y una montanya.
Lo camí té tres vies:
—¿Tu, quina tries?
—Jo (lo major contesta)
Me 'n vaig per esta.
—Jo vaig en deretura
De la planura.

—Jo, puix, prendré la dreta,
La mes estreta.

Lo major acamina
Y hostal no atina;
Un pobret se li acosta,
Ja la llum posta.
—Un' almoyna, per Deu,
Que soch romeu.
—No tinch moneda solta,
Un altra volta.
Dígam, dígam ahon para
La flor mes rara,
La que busque ab deliri,
La flor del lliri.
—Sempre, sempre á la esquerra
Creuhe la serra.

Lo mijá no es detura
Per la planura;
Un vellet se li acosta,
Ja la llum posta.
—Al pobre una almoyneta,
Bona animeta.
No tinch moneda solta,
Un' altra volta volta.
Dígam, dígam ahon para
La flor mes rara,
La que busque ab deliri,
La flor del lliri.

—Sempre, sempre á la esquerra
Creuhe la serra.

Lo mes giquet camina
Rant una mina:
—Una almoyna, per Deu,
Diu un romeu.
—Prenga, germá, y no ho diga.
—¡Benehit siga!
—Per favor, ¿no 'm diria
Ahon trobaria
Lo que busque ab deliri,
La flor del lliri?
—En la cova encantada
La té una fada.

Camina que camina,
Troba una nina;
La nina es tan flayrosa
Com n' es hermosa.
—Aixerida doncella,
¿Per maravella,
De la cova encantada
Sou vos la fada?
—Jo soch, mel y ambrosia.
¿Qué me volia?
—Lo que busque ab deliri,
La flor del lliri.
Lo doncell ja se troba
Dins de la cova.
La cova es d' or y marbre

Y al mig hiá un arbre,
Les verdes branques plenes
D' aus y açutcenés,
Lo lliri al mig rumbeja,
Lluix, purneja.
—Pren la flor blava y bella
(Diu la doncella),
Pero jura volerme
Sens fi ni terme.

Lo doncell sent revivre
Lo dolç mig-riure;
Porta en lo sí la fina
Flor peregrina,
Y en lo cor la belleça
De sa promesa.
Torna á la casa seuha,
Creuha que creuha,
Lo cavall sembla al ayre,
La pols ó el flayre,
Y com lo llamp que udola,
No corre, vola.

Al mig de sa carrera
Veu polseguera;
De cavalls allunyades
Sent les patades.
Ja son aprop les fures
Cavalcadures,
Ja se veuen les selles
D' argent novelles;

Los tres germans pareixen,
Se reconeixen,
Cadascú fa una cara;
¡Cosa mes rara!

Els dos majors se miren,
Pensen, deliren;
Per sos esguarts flameja
La negra enveja.
Les mans van á les dagues
Y al cor les llagues.
¡De sanch está tenyida
La flor polida!
Lo bon doncell resolla,
La sanch li brolla,
Mira á dreta y á esquerra
Y cau en terra.

Ja li han furtat lo lliuri,
Flor del martiri;
Ja fugen ab fereça
Com aus de presa.
Si 'l pare preguntara
¿Quí sap ahon para?
A los tres jorns qu' ixquerem
Despareguerem;
Ell, puja á la montanya
Que lo sol banya;
Nosaltres per la serra
Verem la terra.

Ha naixcut en la fosa
Vermella rosa,
La flor de les montanyes,
Llorers y canyes,
Canyes blanques, vermelles,
Lliris, roselles.
Passa un pastor y arranca
La canya blanca;
Posantli una llengüeta
Fa una flauteta;
Y asentat en la roca
Toca que toca.

Al so de lo cant lliure
Tot torna á viure;
Les flors se bambolegen;
Les aus parlegen;
Lo fluviol canta y xiula,
Piula que piula;
Lo pastor sent rialla,
Balla que balla;
Fins canta la oroneta
La cançoneta.
«Pastoret, déixam en pau;
Calla, calla, no 'm nomenes;
Que m' han mort en riu d' Arenes
Per la flor del lliri blau.»

Lo pastor cap al poble
Va del rey noble;

Per les timbes devalla,
Balla que balla;
Per los carrers s' enfila
De l' ampla vila;
Succeix que quant passa
Voltant la plaça,
Se veu al Rey á l' hora
Plora que plora
La mort del fill que n' era
Blanch com la cera.

A lo palau la Dida
Al pastor crida;
Y en la cambra daurada
Li dona entrada.
Volten al Rey dels pobles
Sos fills y els nobles;
Sos fills, que 's tremolegen
Y es bambolegen,
Y la mort en la cara
Porten ben clara.
Lo fluviol al fill dona
Y així pregonà:
«Mal germá, déixam en pau;
Calla, calla, no 'm nomenes,
Que m' has mort en riu d' Arenes
Per la flor del lliri blau.»

Lo Rey á sos fills mira,
Xanglota d' ira,

Sos llabis tremolegen,
    Sos ulls purnegen;
¡Pronte! cavalls y espases,
    Llances y maces!
¡Pastor! tu, pren la vía,
    Serás lo guía;
Anem al riu d' Arenes,
    Riu de mes penes.
¡Vullch plorar en la fosa
    Ahon ell reposa!

Quant el estol arriba
    A l' ampla riba,
Lo sol el camp aclara
    Ab sa llum clara;
L' aucell per l' espay vola,
    L' aygua marmola;
Lo Rey besa la terra
    Que al fill soterra;
La besa y al cel crida
    Per darli vida,
Y així, com una rosa,
    S' obri la fosa.

S' obri la fosa, y d' ella,
    Per maravella,
Surten estols d' aucelles
    D' ales vermelles,
Papallones daurades,
    Boyres rosades,

Un rey molt rich en trages,
Cavalls y pages;
Una nina agraciada
¡Sembla á la fada!
Y lo doncell que n' era
Blanch com la cera.

Lo pare al fill abraça,
Tornen á casa;
Al aplegar li dona
Ceptre y corona,
Per muller estimada
La bona fada;
Dona al pastor nobleça,
Joyes, riqueça.
Als ruins germans desterra
Llunt de sa terra,
Y 'l fluvíol canta y xiula,
Piula que piula:
«Bons doncells, vixcau en pau,
Obreu be per vostra gloria,
Que es vera virtut la historia
De la flor del lliri blau.»

PRECH Á LA VERGE

Música del Mestre Giner.

CHOR.

Preguém á Vos
Per nos,
Estrela valenciana;
Preguém á Vos
Per nos,
Per tots els pecadors.

I

Jo soch Valencia bella
La reyna dels pensils,
Y vinch á ta capella
Ab lliris y gesmils;
Jo vinch Verge María,
Joyosa et porte'l cor
Y més te portaria
Si més tinguera jo.

Preguéem á Vos
Per nos, etc., etc.

II

Jo sé que quant udola
Lo vent de la impietat,
Ton blanch mantell revola
Per l' ampla immensitat.
Jo sé que tendres llaços
Nos lliguen á les dos;
Jo sé que los teus braços
Son ports de salvació.

Preguéem á Vos
Per nos, etc., etc.

III

Jo sé que tu m' ampares,
Qu' escoltes lo meu plany;
Que, mare de les mares,
Me vols ab tendre afany;
Jo sé, Verge Patrona,
Qu' al cel puja 'l meu plor;
Que Deu per tu 'm perdona
Que 'm dones lo teu cor.

Preguém á Vos
Per nos,
Estrela valenciana;
Preguém á Vos
Per nos,
Per tots els pecadors.

A JOAN DE JOANES

Versos llegits en la sessió apologètica del Rat-Penat.

LA MORT DEL GENI.

Lo cel está boyrós y la nit fosca,
De la serra Mariola abaixa l' ayre
Tot udolant, com llop á qui seguira
Estol de gosos d' afilades ungles.
En l' aspre Bocayrent tot es silenci;
La neu cau de lo cel en blanques bolves,
Y no fa gens de ruído quant devalla:
¡Es com la mort que estén lo seu sudari
Y poch á poch, tot quant cubrix ho gela!

Dins una cambra humil, ahon poregosa
Guspireja una llantia, en llit de fustes,
Jau malalt y espirant lo pintor Joanes.
Jau malalt y espirant aquell que vida
Doná sempre immortal per eterns sigles
Ab sos divins pincells á les imágens
Que 'l cor somnia y que l' esguart no troba:
A lo bon Salvador, que amostrá á l' home
Los resplandors del cel en sa sonrisa

Y lo camí del cel en sa mirada;
A la Verge María, sol sens núbols
De la suprema aspiració del Geni,
Que ix de son cap ab blanques vestidures,
Destilant mel sos llabis, flayrors tendres
Ses galtes de rosella y sos ulls gloria;
A la Verge María, que convida
Mirantla, á desijar l' amor de mare
A tots aquells que per disort carixen
Del amor y l' engís de sa infantesa.

La mort está en lo llit: son trepig sona;
Son verinós alé la llantia empanya,
Y ses feixuges ales per coberta
Al ample llit han prés. Comprimits s' ouhen
Plors ofegats, gemechs y crits d' angunia
Qu' omplin lo cor de inyor y de tristesça,
Com ompli 'l mar á la ofegada barca
D' herbes marines, com la fel amargues.

Groguench y trasmudat—¡sol que s' apaga
No te més trists colors!—Joanes paseja
Sos ulls per lo voltant, y obrint los llabis
Y estrenyent en ses mans les de ses filles,
Així lis diu, tremolejant de angunia:

«Dorotea volguda, Margarita,
¡Hermoses, com los somnis del poeta!
Filles de mes entranyes, lo plor vostre
Eixugueuse dels ulls: tot té son terme
Y el meu es arribat. Lo cel me crida
Y el temps s' allarga y lo desig es vórelo.
Amichs del cor, deixebles de ma escola,
No ploreu, puix, que me entristiu les hores,

Y jo no vullch plorar. Me plany deixarvos
En este vall de llágrimes y penes,
Y tinch goig al morir. No més vullguera
Que seguint mos consells, fereu la via
Del art més lluminosa ab vostres obres.
Tot lo que l' home fa de be en la terra,
En la terra florix y no 's mustiga.

Agafeu lo pincell, quant lo cor senta
Lo tendre bategar, quant los ulls ploreu
Y quant lo gran, lo qu' acarrila gloria,
Vostres nyervis conmoga ab les batudes
De la alta inspiració. Jamay l' ingeni
Poseu baix de lo jou del servilisme.
Lo geni vol espay, llum y celisties,
Com l' au vol fulles y calor y eixample
Pera cantar les cobles á sa aymada.
Jamay del fanch ne surtirán les perles;
Jamay de la foscó traureu les tintes
Ab que se vist l' aubada matinera;
Quant més á dins del mar, més mar s' ovira,
Quant més prop de la llum, hia llum més clara;
Quant més amunt pugeu dalt de les serres,
Més prop sereu del cel, y molt més pura
Trobareu á la flor qu' l' sol colora:
Lo cel es l' ideal de nostra raça;
Nostra raça es la raça de los nobles,
Que no coneix més lleys, ni més alcurnies
Que les lleys del que pot tornarnos cendra.

No esclaviceu á l' art, ab les miseries
Que así en la terra per desdija niuhen.
L' art es lo fill de Deu y du les ales

Pera volar prop d' Ell; en Ell somnía
Y l' infinit cercant, consol no troba
Fins que lo cel l' estreny entre sos braços.

Veuen los ulls la idea lluminosa
Quant la revelació de la Bellesa
Ve dende l' infinit. Doncella casta,
No dona 'l bes y abraç de desposoris
Fins que les nafres del lluytar no amostren
Lo cor altiu y generós y noble.
Jo l' abraç no he rebut de prometensa,
Y ja no puch lluytar; les meuhes forces
Decahuen per moments: com soca d' arbre
Que l' ivern ha gelat, ja mes despulles
Joguina son del vent; ¡ja no aprofiten
Pera gales nuyals! Ma pensa vola
Per los espays ahon l' esperit romana,
Y ahon l' ideal de nostra vida niuha
Ab la doncella de les llargues trenes
Ahon vulch donarli el bes de desposoris.
Ja veig lo seu perfil, ja veig planures
De visllums sonrosades ahon prenía
Ma paleta colors, y ahon les imágens
Surtien com la llum al trench del auba.
De bat en bat lo cel m' obri les portes,
Y ovire entre les boyres y los núbols
Les vestes llargues de les Vergens pures,
Que porten en ses mans ayroses paumes,
Brots d' un vert que jamay may se mustiga.

Ja sent lo dolç remor d' ales llaugeres,
Y ángels y serafins batent les ales,
Un cercle formen ahon sobreix la estrela

Santa de mos amors. La mare Verge
Inmaculada y Pía y sempre Pura,
Ab sa túnica blanca y sa corona
Plena de sols y llums, cap á mí avansa,
La riàlla en los llabis, los ulls dolços
Plens del imá qu' atrau y que captiva.
Ja desplega les mans, ja obri los braços,
Ja eixampla son mantell pera ampararme,
Ja belluga los llabis, ja me crida...
¡Adeu, deixebles, de mon cor penyores!
¡Adeu, companys volguts, amichs del ànima!
Adeu, filles, adeu... ¡Sols per vosaltres
Me plany deixar la terra en que vaig náixer!

LO DOMÁS DEL AVIOR.

Dins la caixa cisellada
Y ab claus d' or clavetejada,
Guarda, com antich tresor
Y com á joya estimada,
Lo domás del avior.

Es molt antich y molt vell,
Y sent vell, sembla novell;
Teixit de seda llustrosa,
Té la finor de la rosa
Y la rojor del clavell.

Per les vores hián aucelles,
Pámpols y brots y roselles,
Voltant un escut daurat,
L' escut de barres vermelles
Ahon niuhá lo Rat-Penat.

Guarda en son sí cada flor
Lo perfum d' un temps millor;

Lo Rat-Penat baix ses ales
Guarda les glorioses gales
De lo Rey Conqueridor.

Recorda en ell la memoria,
Tota nostra antiga historia,
Tota nostra fe aixerida,
Y es senyera benehida
De la valenciana gloria.

Quant ve 'l Corpus ó una festa
De la Patria ó la Conquesta,
Ix lo domás al balcó,
Y lo sol dobla la testa
Davant l' escut de Aragó.

1880.

AL TROVADOR DE MONTSERRAT (2)

Ja estás así, ¡oh poeta! dins la ciutat sultana,
La qu' es de ta comptesa la volguda germana;
Ja estás así per darnos l' abraç del ver amor;
Ja estás así, y me sembla que totes nostres coses
De amor, y patria y gloria, s' aixequen de ses foses
Pera ensemps abraçarte, vat del esvenidor.

S' aixequen de ses foses Jaume, que 'ls furs inspira,
Pere 'l Gran ab dur ceptre, Ausies ab tendra lira,
Roger de Lluria altivol damunt de sos vaixells,
Lluís Vives ab sa ploma, Gil Polo ab Galatea,
Ab la roja gramalla l' ilustre Vinatea,
Y Joanes y Rivera ab sos divins pincells.

Y entre totes les ombres glorioses de aquells avis
Artistes y poetes, bisves, guerrers y sabis,
S' aixeca una figura de modest resplandor,
Que ab ulls de amor nos mira, y plorant nos abraça,
Com pare als fills que á vórels torna á la payral casa,
Demprés de llarga ausencia, demprés de trist inyor.

Es Boix, lo nostre mestre, l' amich de ta infantesa,
Que del lloch ahon se goja la suprema belleça
Devalla ab la esperança, la fe y el recort viu;
Que belluga la llengua per los anys tremolosa,
Los ulls obri á la vida, y ab paraula amorosa
Estrenyente en sos braços així, Víctor, te diu:

«Germá, benvingut sies á los jardins d' Edeta,
A esta terra que inspira los cántichs al poeta,
Y fa que 'l cor s' eixample, lo dolç amor sentint;
A esta terra volguda, d' Espanya maravella
Que ab sos vels y ses roses, sembla una fada bella
De les que hermoses pinta ton ardent espirit.

A esta terra dels Jaumes, que de llors coronada,
Té glories en sa historia pera fer una Iliada;
Y en sos espays estreles de enlluernadora llum;
Y té una llengua noble y més que l' arrop dolça,
Y té una mar tranquila que á sos peus se recolsa,
Y flors per totes bandes de ubriacador perfum.

A esta terra, qu' estima com á major germana
A ta volguda patria, la terra catalana;
Germana en ses grandeces, germana en sos perills;
Que ovira al lluny ses plages, ses timbes y montanyes
Y sent aprop volensa, y dins de ses entranyes
Porta amagat carinyo y amor pera sos fills.

Amor pera eixos homens que en la industrial colmena
Treballen com abelles que xuclen l' açutцена
Per donarnos la bresca plena de dolça mel;

Y de nit y de día esclaus de l' aspra llosa,
Del teler ó la máquina, passen la vida hermosa
Pensant en esta terra, somniant l' anyorat cel.

Amor pera eixos homens que ab fe y ab ferma planta
Escorcollen les runes de nostra gloria santa,
Y descifren les lletres del rugós pergamí;
Y aymadors de la patria, conten sos fets més nobles,
Y per convents y viles, y per palaus y pobles
La pols que fan los segles van llevant del camí.

Amor pera eixa colla de historiadors y sabis
Que la parla materna sempre tenen als llabis,
Y el cor en la esperança d' un sol qu' en lo cel llú;
Amor pera els artistes; amor pera els poetes;
Amor pera los mártirs; amor pera els profetes;
Amor pera la patria; més amor pera tú.

Pera tu, més carinyo; cantor de l' aspra serra
Del Montserrat altíssim, ahon lo sol se soterra
En ses coves de marbre, son llit d' or anyorant;
Allá ahon la Moreneta, com perla dins sa closca,
Esparcix sa llum clara, y no 's coneix nit fosca
Y van les colometes per los arbres cantant.

Pera tu, més carinyo del ánima estimada,
Per ser nunci y apóstol de la present aubada
Qu' ix aclarant los núbols ab llum de llibertat;
Puix ta valenta lira llamp ha segut de guerra
Y ha remogut les cendres dels tirans de la terra,
Y el martiri dels pobles entusiasta ha cantat.

Pera tu, més carinyo, que ta vida sancera
 Has gastat sense fástich pera obrir la carrera
 Que ha de seguir valenta la noble joventut;
 Pera tú, més carinyo, més llors y una corona
 Semblant á la que porta l' axerida matrona
 Que les barres vermelles du en son daurat escut.»

. . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .

Si aixó te diu, ¡oh, Víctor! l' amich de ta infantesa
 Que ha devallat per vóret de la terra promesa
 Ahon lo sol es un cercle de foch y de or d' Ofir;
 Si aixó te diu lo pare, lo mestre y lo poeta
 Delicia de les muses dels bells jardins d' Edeta,
 ¿Nosaltres, grans d' arena, nosaltres, qué hem de dir?

No res, noble poeta; penjantnos de tos braços,
 De la amistat sagrada refermarém los llaços,
 Que adornará la musa de llores y de flors.
 Pregaré per ta vida, y el pa de nostra taula
 Partirém, ab lo ranci ví que mou la paraula;
 Unint per llarga estona lo bategar dels cors.

1880.

VALENCIA EN LA MORT

DE D. VICENT BOIX Y RICARTE.

Valencia, la madona que té galtes de rosa
Y un viu esguart qu' enveja la clara llum del sol,
Y sos blanchs peus ne banya dins de la mar blavosa
Y té com la sirena la veu del rosínyol,

Ab endolada vesta per los carrers camina
Ab les trenes desfetes, los ulls llagimejant,
La angunia dins del ánima, poruga au peregrina,
Sembla que anyora y plora á son volgut infant!

Plora, com pobre mare, la mort inesperada
Del fill de ses entranyes, del fill de son amor;
Del fill que, tot carinyo, sa gloria més preada
Posava dalt d' els núvols com sol enlluernador.

Del fill que la cridava com Salomó á sa esposa
Ab eixos mots tendrissims que naixen en lo pit,
Dientli flor y escuma, y fruyta d' horta closa,
Y mel d' abelles vérgens, y torre de Davit.

Del fill que en la llar sempre en sos ulls se mirava,
 Que sa honra defenia ab son amor fidel,
 Que li d'ia rondalles, sos fets nobles cantava
 En esta dolça parla que sembla ve del cel.

Plora desconortada la sens rival madona
 Y estreny entre sos braços l' escut de sa Ciutat,
 Mentres plegant les ales damunt de sa corona
 S' ovira com xanglota lo noble Rat-Penat.

Lo Rat-Penat que plora com fa molt temps plorava
 Quant va cloure los llabis lo Rey Jaume primer,
 Quant Ausies lo poeta sos ulls negres tancava,
 Y en Vannes espirava l' humil Vicent Ferrer.

Ploren també, com ella, la mort del varó noble
 La Ciència, la Poesia y l' Instrucció y el Art:
 Y ploren sos deixebles y plora tot lo poble
 Y el plany y la tristesa se veu en tot esguart.

. . . . .
 . . . . .
 . . . . . , ...

Valencia á son fill plora, lo jovent á son mestre,
 El Art á un entusiasta, la Ciència á un aymador,
 La Poesia al bardo en cants y en cobles destre:
 Lo *Rat-Penat* pert l' ombra sagrada del avior.

22 Març 1880.

¡ME MUYCH!

MÚSICA DE VICENT PEYDRÓ.

A la finestra alegre
Va 'l teuladí,
Y amaga son cap negre
Dins de ton sí.
Les ales enarcades
Plega al instant,
Y s' adorm de ventura
Piulant, piulant.
Y jo, que 't vullch,
D' enveja y anyorança
Me muych, me muych!!

En ton sí se recolsa
Graciosa flor,
Y de ta boca dolça
Pren la flayror.
La flor no se mustiga
Ni aroma pert,

Perque tos ulls li donen
Amor etern.
Y jo, que 't vullch,
D' enveja y anyorança
Me muych, me muych!!

Me muych y no t' adones
Del meu patir,
Quant dins la mar les ones
Ploren per mí;
Quant la flor que al pit guardes
Plora mon mal,
Y el teuladí qu' estimes
De tu se 'n va,
Perque te vullch
Y d' amor y anyorança
Me muych, me muych!!

30 octubre 1880.

CANÇÓ EN L' ESTIU

Lo sol qu' aguayta quant naix l' aubada,
Daura les garbes del blat ja sech;
Les dugué á l' era per la vesprada
Cantant corrandes, lo bon pagés,
Que té la cara rosa y cremada
Com les espigues per los ponents.

Rosa y cremada
Per los ponents,
Per la ventada,
Y per l' oreig.

Penjada al muscle roçant sa espala,
Du la corbella de tall d' acer;
Baix de la jupa, ferida en l' ala,
Los ulls mig closos, donantli alé,
Porta poruga pardenca guala
Que va trobarse dins d' un guaret.

Pardenca guala
Dins d' un guaret,

Ferida en l' ala
Per trista lley.

Quant lo sol calfa juny en parella
Les dues egües de mes poder,
Les que ja feren ab l' aspra rella
Pera la sembra los solchs tan drets,
Y ara dins l' era la parva bella,
Roda que roda, la van batent.

La parva bella
La van batent,
Sens ferlis mella
Colps de flagell.

La espigolera, casi nuheta,
Puix sols la cobri brial vermell,
Canta en sa llengua com l' oroneta
Cançons de casa, cançons del cel,
Y va poruga cullint pobreta
La groga espiga pera 'ls fillets.

Cullint pobreta
Pera 'ls fillets,
Va, descalseta,
Lo gra qu' es pert.

La espigolera, de la farina
Fará les coques pera 'ls xiquets,
Y una ensucrada fará á la nina
Ab ous y armeles, anous y mel,
Y de la palla llustrosa y fina
La marfegueta pera lo bres.

Llustrosa y fina
Pera lo bres,
Pera la nina,
Pera l' ivern.

Lo vent més bufa quant ve l' esprada.
«¡Mogau les forques que fa bon temps
Y ja la tasca casi es finada!»
Per dalt aguayta lo blanch llucer
Y l' oreig porta dolça alenada
De les pomeres y els bresquillers.

Dolça alenada
Dels bresquillers,
Du la ventada,
Porta l' oreig.

Lo blat s' afona, fa estesa ralla.
¡Qué hermós se troba, son gra qué ple!
Llunt, ab la brisa, se 'n va la palla,
Y les arestes s' emporta 'l vent:
«Bona cullita», diu la xicalla;
«Bona cullita», diu lo graner.

Diu la xicalla,
Diu lo graner,
Diu la rialla
Del bon pagés.

Ple de rondalles y d' experiència,
Sentat á l' ombra jau lo vellet
Que 'ls jorns ne conta de sa existencia
Com grans l' espiga que 'ls conta á cents;

Sos afanys premia la Providencia
Donantli vida, donantli nets.
La Providencia
Donantli nets,
Vida, experiència,
Forment novell.

Maig 1880.

À LA VERGE MARÍA

FIDES.

Premiada ab lo primer diploma de honor en lo certámen poètic celebrat per l' Academia Bibliogràfico-Mariana de Lleyda, en 17 d' octubre de 1880.

I

¡Oh Mare de les mares per qui mon cor suspira!
¡Oh Verge de les vergens, de mon esguart consol!
Fes que ab ton nom resonen les cordes de ma lira
Ab l' armonía dolça del cant del rosinyol.

Fes que á mon seny abaixe la inspiració sagrada
Que Salomó rebía pera entonar son cant;
Fes que l' esprit se 'n munte á la mansió anyorada
Y en la blavenca esfera deprenca l' himne sant.

Pera cantar tes glories, ta celestial bellesa,
Fes que mon cor se quede de ton esguart captiu;
Pera tastar la dolça mel que té ta tendresa
Fes qu' en ton cor ma musa trobe son tendre niu.

Fes, Verge de les vergens, qu' ardixca en mes entranyes
Lo foch sagrat que inflama lo cor dels fills de Deu;

Fes que á mon cant s' aplanen les timbes y montanyes
Com quant ton Fill moría sospés de l' alta Creu.

Fes, Mare de les mares, que tinga l' armonía
Dels cantos que alegres brollen sencills dels tendres cors;
D' aquells cantars simbólichs que plens de poesia
En Belén entonaven çagales y pastors.

Fes, Mare de les mares, que tinga la dolçura
De la flayror dels nardos y de ton suau alé;
Fes, Verge de les vergens, que tinga la llum pura
Del astre de los astres de nostra Santa Fe.

II

De nin ¡prou m' enrecorde! sent tendra y feble planta
Me portava ma mare gojosa al ara santa
Hon dins l' altar te vea com sol de brillant raig;
Los peus sobre la lluna, soltes les roses trenes,
Ton Fill en la ma esquerra, en la dreta açutcenés
Y voltant ta corona tota la llum de maig.

Dels bells jardins de Edeta, les flors més perfumades
Y los capolls més tendres de roses no esclatades,
Voltaven ta Capella formant un Paradís;
Y jo, nin, te portava la flor de ma ignocencia
Que, plena d' esperances, s' obria á ta presencia
Y se tornava á cloure recibint ton somris.

A les flors y á les joyes y á les daurades gales
Y als angels que 't voltaven ab ses hermoses ales
Mon esprit enveja ple d' infantil candor;
Y haguera dat, Mareta, besos, flors y joguines,
Per ser ú d' aquells angels, ó aquelles roses fines

Que, prop de Tu, rebien la llum de ta claror.

De nit, quant les parpelles la son suau me tancava,
Te vea, Verge pura, y en ton esguart somiava
Obrint los llabis tendres, cantant amor diví;
Y á les mijes paraules de ma llengua amorosa,
Contestaves Mària deixante vore hermosa
Y entrant per ma finestra com lo sol del matí.

Me dava un bes als llabis la mare de ma vida,
Y demprés jo besava ta Image benehida
Que al coll portava y porte per benhaurada sort;
Y agenollat en terra, les mans al cel alsava,
¡Ton nom y el de ma mare juntament pronunciava
A l' amorós deliri del esperat conhort!

Tornava fadri al Temple al toch de la campana
Pera tornarte á vore, Regina sobirana,
Y altra volta oferirte mon sagrat jurament;
Pera dirte ab la llengua «Deu te salve, Mària»,
Y dirte ab la mehua ànima «Mareta dolça aymia,
Te vulch tant, que sens voret me muych d' anyorament.»

Ab los dolços colloquis de ma pasió amorosa,
Te dia flayrós lliri, fruyta suau d' horta closa,
Cedro de les montanyes, rosa de Jericó,
Coloma sense taca, piger de roses fresques,
Perfum d' incens y mirra, rosada mel en bresques
Y llum y raig y llantia y estel de salvació.

Y ab lo sol comparava tos ulls, y á la herbasana
Ton dols alé, y tos llabis als grans de la magrana,
Y á la seda més fina ton destrenat cabell;
Ton coll á lo del cisne que dins l' estany se mira,
Ta veu á la del céfir que per les flors sospira
Y á la nota més tendra del volador aucell.

Te vea requerida de tots, per tots llohada;
Del mariner, com núbol que anuncia nova aubada
Y lliura de naufragis á la velera nau;
Del malalt, com l' ansiada segura medicina,
Del guerrer, com senyera que al seu davant camina
Y entre llorers li porta la victoria y la pau.

Te contava ses penes la endolada doncella
Y pregava la mare pel nin que á sa mamella
Duya penjat com l' arbre porta lo fruyt novell;
Y eres pera 'l poeta la font de poesia,
Y l' horfe te cridava dient «Mare pía,»
Y abrich á tots donaves baix ton daurat mantell.

Tots los cors te pregaven y á tots Verge pietosa,
A tots aconhortaves, y ab tes mans amorosa
Recullies les llágrimes, aixugaves los plors;
Minvaves les tempestes, curaves anyorances,
Los perills deslligaves y pluja d' esperances
De tos ulls y tos llabis rebien tots los cors.

Jo, esclau de ta grandesa, també, Mare, pregava
Y aspiracions y somnis á ton altar portava
Com vol de papallones confuses revolant;
Y á pensaments y somnis lo meu cor afegia
Que quant més temps passava més y més te volia
Y quant més te volia més te estava anyorant.

Un jorn aní al teu Temple y te portí, Madona,
A la casta doncella que vaig triar per dona,
A la llum desijada de tos hermosos ulls:
Portava al pit flayrosa virginal açutцена,
Lo llarch cendal de gasa cubrint sa blanca esquena
Y gesmils y roselles lligant sos cabells rulls.

Son cor tot ignocencia com pa de cera tendre,

Los ulls mirant á terra, ulls que la Fe va encendre
Quant cada jorn á voret anava á ton altar,
A ton altar de joyes, de flors y de poncelles
Hon Tu vares unirnos ab tes mirades belles
Ennostres ulls deixantnos la llum de ton esguart.

Huy arribe á ta Capella y t' oferixch, Senyora,
Lo dolç bes de ma filla qu' es la millor penyora
Que he rebut com á gracia de ton sagrat recort:
Y ab ella van dues ánimes qu' en ton esguart se miren,
Dues ánimes en una que per ton cor sospiren;
¡Dues flors enamorades sens mescla de empelt bort!

A ma filla volguda, goig de l' ánima mía,
Que al peu de l' ara santa, te crida «Mare pía»,
Y ab sos ditets de nacre te envia un tendre bes;
Y per la nit somnia en tes daurades gales,
Y pel matí es desperta sentint bategar d' ales
Dels ángels que rodejen lo capsal de son bres.

A ma filla que 't crida, dient ab veu graciosa
Cedro de les montanyes, fruyta suau d' horta closa,
Ciprer de vert ramage, rosa de Jericó,
Coloma sense taca, piger de roses fresques,
Perfum d' incens y mirra, rosada mel en bresques
Y llum y raig y llantia y estel de salvació.

A ma filla captiva de ta esplendent bellesa,
Que beu en ta mirada la celestial puresa
Que com flayre puríssim de tos llabis surtis;
A ma filla volguda que á ton pit s' acarona
Y ser un raig volguera de ta brillant corona
Y una alenada dolça de ton graciós somris.

III

Jo sé, Senyora meuha, que no té encants la vida
Quant la Esperança Santa ses ales d' or recull;
Jo sé que no té glories l' home que la fé oblida,
Jo sé que qui carts sembra, sols carts punjosos cull.

Jo sé.que qui no tasta la mel de ta dolçura
Porta dins les entranyes amagat un infern;
Jo sé que no volerte sols lo damnat procura,
Jo sé que no mirarte es un patir etern.

Jo sé que qui no 't prega no es bon cristiá y bon pare,
Ni sent, ni 's plany, ni plora, ni té lo cor sencill;
Jo sé que no es fill teu qui no vol á sa mare,
Jo sé que no es fill teu, qui no vol á ton Fill.

Pera pagar, María, lo que ton cor me dona,
Jo sé que no hiá joya que tinga prou valor;
Pren la ofrena del pobre, ¡lo que te vol ma dona,
Lo que te vol ma filla, lo que te vol mon cor!

INTIMA.

Recorde que 't vaig vore adormida en lo llit;
Tos braços nus semblaven al marbre y al gesmil,
Ta cabellera solta catifava 'l coixí,
Y el blanch llansol movien les ones de ton pit;
                                  ¡Ensomiaves en mí!

Mon esperit lluytava per lo febrós desig;
Una creu d' or y nacre caía per ton sí;
Pauruch y de puntetes apleguí prop del llit,
Y vaig besar la creu sens empanyar son brill.
                                  ¡Y seguies dormint!

GERMANDAT.

---

*Poesia premiada en lo certámen celebrat en Girona
lo 4 de Novembre de 1881.*

Tanyint la citra dolça, cantarvos jo volguera,
Oh noble Barcelona, Valencia falaguera,
Sirenes de la mar,
Naixcudes á la vida quant va naixer l' aubada
Tenint bresol d' escumes de flors y de rosada
En la mateixa llar.

D' una mateixa mare, les dos sou tendres filles:
Teniu plages alegres com les daurades illes
Dels encantats confins;
Teniu al sol per llantia qu' esclau vos allumena
Y á son caliu florixen lo nart y la açutcena
En vostres bells jardins.

Anyorantse una y altra, mirantvos á les vores

De la mar cristallina, vos veig engisadores
    Creixer en embelès,
Y en les onades verdes, y en les escumes blanques,
Y en los capolls de rosa y en las florides branques
    Sent vostre tendre bes.

Deu, al fervos germanes, l' aygua pera 'l batisme
Prengué de les onades del mar del Helenisme
    Donantvos son esprit;
Donantvos pera entèndrevos la mateixa paraula
Y el pa y el vi dolcíssim posá en la vostra taula,
    Per ses mans benehit.

Posá dins vostres ànimes, amor qu' enjamay passa,
En vostres fronts de verge, lo sagell de la raça
    Que alletà en la virtut;
En vostres mans la espasa que despedix centelles
Y com á iguals germanes, posá barres vermelles
    En vostre noble escut.

Jo 't veig á tu, Valencia, coronada de roses,
Ab torres gegantines, ab brises amoroses,
    Ab daurats campanils;
Ab llum que tot ho aclara y qu' ix de tos ulls dolços
Mig somrient los llabis y orlant tos inquiets polsos
    Roselles y gesmils.

Y veig dins la teuha ànima, la fe que no s' apaga,
Y sent dins de tes venes al art que no s' amaga
Y qu' es del hom engís,
Y que fa que t' apellen l' Atenes del mig día
Y que tots t' anomenen, trasunt de poesia
Del perdut paradís.

Jo 't veig, joh Barcelona! soltes tes clenges negres,
En lo Mediterrani fixant tos ulls alegres
Com si fos ton mirall;
Y al lluny del lluny divise les fabrils maquinaries
Que al cel sembla que pugen portant tendres pregaries
A l' incens del treball.

Jo 't veig, oh Barcelona, y als meus ouhits arriba
Lo golpejar del ferro, ab la cançó festiva
Que 't dedica l' obrer,
Y tot, tot quant alena dins de ton lloch treballa,
Y veig carrils tornarse lo que era forta malla
Del poderós guerrer.

Y demprés, jo recorde; y unint la vostra historia,
Vos veig més carinyoses, més viva la memoria
Y lo recort més viu,
Com dos colomes blanques que son vol confundixen
Y els grans de blat que troben en lo camp se partixen
Tornant al mateix niu.

Vos veig agermanades, y cada jorn que passa
Ab lo progrés que vola unir mes vostra raça
Creixer la germandat,
Com creixen les idees que donen vida als pobles
Que com vosaltres naixen portant los símbols nobles
D' amor y llibertat.

Que no ja pobles, raçes, ni gents, nacions, ni viles,
Que fasen llarga vía, ni que vixquen tranquiles
Sens belles tradicions;
Sens sentimens, sens glories del sacre recort dignes
Y pera fills y sabis, y pera fets insignes
No tinga bendicions.

¡Benhaja vostra historia que ab tant amor vos lliga!
¡Benhaja lo pervindre y la olivera amiga
Qu' en vostres camps escau!
Ella en vostres entranyes los forts arrels afona
Y quant está florida, lo ceptre y la corona
Vos dona de la Pau.

Ab ella aneu al temple, ahon la Belltat no muda,
Ahon la Bondat s' aixeca ab la Vritat volguda
A fer ofrena á Deu,
Y ab les mans enllasades y los genolls en terra
Doneu vostre carinyo, y els fruyts de vostra serra
Com lo modest romeu.

Així vos veig Valencia, la dels esguarts alegres;
Barcelona aixerida, la de les clenges negres
Y l' aspre Monserrat;
Així vos veig y al Sabi que vos formá demane
Que quants mes sigles vinguen, més y més s' agermane
Vostre voler sagrat.

Que tots los jorns, quant ixca lo sol vos allumene;
Que tot los jorns, son óscul de pur amor vos plene;
Qu' els dolors siguen breus;
Que la ona agrunsadora cantant *virolays* vaja;
Que bese les arenes en una y altra plaja
Y banye vostres peus.

Que 'ls fills de vostra terra vos donen major gloria;
Qu' en lletres d' or escriga enllaçades la historia
¡Catalans! ¡Valencians!
Que may lo fereſtch odi, esmole la corbella,
Que 'ls nets de Vinatea, de Claris y Corella
Siguen sempre germans.

Que 'l llas que vos ajunta, ajunte també á Espanya;
Que pase les fronteres, fora de la montanya,
Que creuhe 'ls quatre vents;
Que 'l sentiment puríſſim d' amor sant que vos lliga,
De tots, de tots los pobles la branca de pau siga,
¡Que siga dels vivents!

24 de Juny 1881.

ONADES

Música de V. Peydró.

Tranquila es la vesprada, lo vent passa xiulant,
La nau llaugera talla les aygues rodolants,
Al lluny se donen besos lo blau del cel y 'l mar,
A nostres ulls ne sembla qu' están enamorats.
¡Y les onades venen y les onades van!

¡Soberch es l' espectacle! En l' horiçó llunyá
Lo sol va despullantse de ruentors y raigs,
La negra vestimenta la nit se está posant,
Y les estreles surten com purnes per l' espay.
¡Y les onades venen y les onades van!

Tes llargues trenes solta, recólsat en mon braç,
Dona 'ls pulmons al ayre, ton cor al amor sant;
Deixa al lleveig que passe y remoga la mar:
La tempesta no arriba á nostres pits jamay.
¡Y les onades venen y les onades van!

A MARÍA

EN SA PRIMERA COMUNIÓ.⁽³⁾

---

*Poesia premiada en lo certámen celebrat per la secció catalanista de la
Juventud Catòlica de Barcelona, en l' any 1881.*

I

Dins de lo sacre temple, los ulls en l' ara santa,
Ahon lo Sant Crist los braços sangnats en l' arbre estén,
Te vaig vore, María, com tendra y feble planta
Que les primeres fulles obri á lo sol naixent;

Ahon tos dijosos pares refermaren los llaços,
En nuviat desposori, de ver amor sentit;
Ahon gicoteta un día te portaren en braços
Per rebre ab lo batisme la llum de l' infinit;

Ahon demprés deprengheres la paraula divina,
Los celestials coloquis y lo seráfich cant;
Ahon bella y deificada, ta imaje peregrina
Semblaba algú dels angels que volten l' altar sant.

Te vaig vore, María, com tendra y feble planta
Que les primeres fulles obri á lo sol naixent,
Agenollada en terra, los ulls en l' ara santa,
Ahon lo Sant Crist los braços sangnats en l' arbre estén.

II

Llarch cendal de fina gasa
Del color de l' açutcena,
Caía, com cau la glasa,
A bolves, cubrint ta esquena.

Tos clars, lluminosos ulls,
De ton cor eren mirall,
Y tos negres cabells rulls
Rodaven espala avall.

Duyes al pit una rosa,
Qu' embellía ton engís;
¡Sols la cría tan hermosa
Lo verger del paradís!

Rosa del cel benehida,
Sense mescla d' empelt bort;
Rosa pera tu escullida
Entre les roses del hort.

Estel qu' amostra 'l camí,
Portaven tes blanques mans
En aquell llibre diví
Que parla al cor dels cristians.

En sa tapa envellutada
Se vea daurada creu,
Y en ta ignocenta mirada
L' amorós mirar de Deu.

Y en penyora de virtut
Duyes lo rosari amich,
Com du el lluytador l' escut
Contra l' acer enemich.

De ton coll de aucell penjava

Ab sos grans de nacre y or,
Y ab son pes se rescolava
Al sagrari del teu cor.

Allí hon ta ignocencia viu,
Pura com la llum del cel;
Allí hon la virtut fa niu,
Y l' arbre de amor té arrel.

III

Tocaven les campanes un himne d' alegria;
Llurs tanyits revolaven creuhant l' espay inmens,
Y dins la Iglesia l' orgue dolçament responia,
Y al cel lo cant muntava de l' olorós incens.

La llum del sol entrava per la finestra oberta,
Desfent los raigs en purnes de brillantat color,
Com sol de l' altra vida, de l' altra vida certa,
Ahon es la llum més clara, més viu lo resplandor.

Los àngels te voltaven ab llurs sedoses ales;
Tos ulls vida donaven á les llums del cel clar,
Y més perfum tos llabis á les flayroses gales
Dels gesmils y les roses qu' embellien l' altar.

Vestit de blanca estola, lo prévere cantava;
Tu, agenoliada én terra, pregaves al Senyor,
Y una llàgrima dolça per tes galtes baixava,
Transparentant en ella ton verginal candor.

En mig de la urna santa l' Hostia Sagrada 's vea,
Espirit y cos y essencia del invisible Deu;
Penyora de be y dija de aquell que, tot grandea,
Per donar vida als homens, rebé mort en la Creu.

L' Hostia qu' es, baix sa forma, l' anyell de blanca llana

Per els pecats dels homens al sacrifici dut;
L' Hostia qu' enlayra y munta á la raça cristiana,
Hon viu lo Aymador nostre, font clara de virtut.

Lo Benvolgut del ánima, que sols y llums calsiga,
Y en son esguart purneja lo divinal amor:
Amor qu' enjamay passa, ni 's gela, ni 's mustiga,
Y sempre está cridantnos, sempre sentint inyor;

Lo Benvolgut del ánima, que dende 'l cel devalla
Ab les mans foradades, tot ferit y nafrat,
Y s' acosta á nosaltres ab celestial rialla,
Obrintnos l' ampla porta de son obert costat.

L' Hostia sagrada 's vea, y tu, graciosa nina,
En ton amor pensaves, sentint anhel febrós;
¡Pensaves en la gracia de aquella unió divina,
Que 'l cos del Aymat tendre sé unia á lo teu cos!

De sopte, te vaig vore descloure 'ls teus fins llabis,
Com grans d' una magrana d' argent y de coral,
Y al Benvolgut del ánima, el Sabi de los sabis
Per temple, per sagrari, pendre ton pit lleal.

Llavors tremolejantne com una tendre rama
Que 'l vent joganer gronsa als matinals arrulls,
Lo cap endoblegares vers terra, y una flama
D' encés ruborvolante pujá á tos negres ulls.

Mentres, tots te miravem plens de dolça alegria,
La Verge t' enviava son esguart benehit,
Los ángels te cantaven, y l' orgue responia
Ab armonioses notes lo cántich de Davit.

Y amorosa rebies lo pur bes de ta mare,
Lo bes de amor sens taca, que gloria del cel du;
Y tos ulls se miraven en los ulls de ton pare,
Y l' Angel de ta Guarda vetllava prop de tu.

PRECH

QUE DIUHEN MOS FILLS QUANT SE GITEN.

Los angelets del cel
Devallen á ma cambra,
Y l' angel més bonich
Es l' angel de ma guarda.

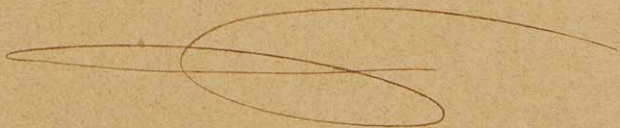
Té galtes de rosella,
Cabellera rullada,
Que cau graciosa en ones
Per son coll y sa espala.

Du en lo front una estrela,
Du en les mans una espasa;
Quant m' adorm ma mareta,
Los ulls pietós me tanca.

Per damunt del coixí
Remor de besos baixa,
En mos ensomnis jugue
Ab sa lluenta espasa.

En la estrela que porta
Mon esguart s' enmiralla,
Ab son cabell lo meu
S' embolica y enllaça,
Y em trobe al despertar
Que ab ses ales m' ampara.

LA SENYERA

POESÍA DEDICADA AL EXCM. SR. MARQUÉS DE CAMPO.

I

Senyera benehida de nostra antiga historia,
Recort de fets ilustres de un poble de jagants,
Penyora de grandèça de nostra patria gloria,
Reliquia de carinyo, honor dels valencians.

De la ciutat volguda, per dalt de les muralles
En temps antich exies lluytant contra l' infel,
Y al toch de les trompetes, en mig de les batalles,
Esprit guerrer donaves, vertiginós anhel.

Si 'l lluytador caía, ferit per l' arma fera,
A tu, valent, girava l' enterbolit mirar;
Y quant la mort venía, dallant ab ma llaugera,
Obria els ulls per voret gloriosa tremolar.

Baix de tos plechs, anaren per planes y per serres
Los Jaumes, los Moncades, lo poble de Aragó;
Y sempre corajosa, creuhares mars y terres,
Sembrant pahors, feréstega, com l' espetèch del tró.

Baix tos plechs s' amparaven los pobles y les viles,
Unintse pera véncer al enemich comú,

Y al crit de «¡via fora!» les apretades files
Desfeen ab la força que lis donaves tu.

Baix de tos plechs, la citra tanyia aquell poeta
De qui l' esclau de Laura tastá la dolça mel;
Filosofá Lluís Vives, y Joanes la paleta
Va omplir ab les nacrades tintes de lo blau cel.

Un jorn, lo poble altívol, com llop ferit, resolla
Al vore que escarnien sos furs y llibertats,
Y á la lluyta 't portaren un Peris y un Sorolla,
Morint en sa defensa baix de tos plechs sagrats.

Baix d' ells, un humil frare, ple de divina idea,
Predicá en llengua patria la subirana lley,
Y un ciutadá modelo, lo noble Vinatea,
Va dir á un rey que el poble no abaixa 'l cap al rey.

Passaren anys y dies y segles en maynada,
Y may t' endoblegares per res ni per ningú;
May fores abatuda, ni may fores guanyada,
Y el sol de les vitories encara en ton front llu.

Pera honrar la memoria d' un geni, fill d' Espanya,
Al centre de Castella Valencia t' enviá,
Y al vore tanta gloria lluir en terra estranya,
Castella, ta germana, de flors te coroná.

A la hora de la marxa, se va adonar Valencia,
Que no podía viure sens tindre son tresor,
Y un jorn, un any, un segle, li va semblar l' ausencia,
T' ausencia que deixava un vuyt en lo seu cor.

II.

Y com aymant á sa aymada
Te dia: torna estimada,

Torna, no 'm fases patir;
Que si no vens, anyorada,
Crech que me vaig á morir.

Torna, que la llum del sol
Ja no espurneja com ans;
Ja no canta 'l rosinyol,
Y tots los bons valencians
Porten lo semblant de dol.

Torna, que les flors polides
Están tristes y marcides
De no vóret en ma llar;
Y les aus van condolides,
Y no te poden trobar.

Torna, que una ombra cubrís
A esta Valencia felíc,
Que sens tu ni viu ni alena;
Torna á lo teu paradís,
D' alhon eres sol qu' allumena.

Torna, que mos braços, llaços
Son, penyora d' amors certs;
Torna á rebre els meus abraços
Torna, m' aymada, á mos braços,
Qu' están esperante oberts.

Torna, que 'l cor me rosega
Un dolor desconegut;
Que ma espasa no llampega;
Torna, que plorós, gemega
Lo *Rat* de mon bell escut.

III.

Y per fi, tu tornares. Jamay, jamay lo poble
Sentí de tal manera lo bategar del cor;
Lo xich y el gran al vóret, lo miseriós y el noble
Lo cap endoblegaven, banyants los ulls en plor.

Al trepijar les vies de ta ciutat volguda,
Tos llargs plechs eixamplaves, con caprijós mantell,
Y á la ombra que 'l sol fea entre tos plechs, moguda,
S' ovirava la image d' En Jaume ab son capell.

Adins la Seu entrares, plena d' honors y gloria;
Al peu del ara santa posares lo teu peu,
Y remembrant tos héroes y recordant ta historia,
Humil lo front doblares davant tan sols de Deu.

Y fora, á estols, lo poble, de goig vitorejaba,
Com si fos aquell día qu' entrá Jaume 'l Primer,
O á la Divina Verge lo Rey Joan proclamava,
O sant fea la Iglesia al bon Vicent Ferrer.

Al soroll de los vitors, lo goig y l' alegría
Dels cors s' apoderaven com no s' ha vist jamay,
Y al foch del entusiasme lo Micalet creixia
Perdentse les altures per lo blavench espay.

Mentres Flora la deesa dels bells jardins, corones
Y garlandes teixia para adornar ton fron,
Lo mar Mediterrani t' agrunsava ab ses ones,
Y la Fama escampava ta gloria per lo mon.

Y lo jagant del segle, lo ver Progrès, que atansa,
Ensemps día á la Europa, de goig entusiasmát:
¡Així vullch á los pobles; pensant en sa esperança,
Somiant en son pervindre, honrant lo seu passat!

2 Juny 1881.

. . . . .
Nubols, y colors, y boyres,
Estrelles, llunes y tuls,
Raigs y sols, astres, lluernes,
Trons y llamps, ayres y fums,
Formen la cuberta blava
Que veem dalt dels nostres ulls.

Mes enllá... aymia, no ho sé,
Algo gran hiá de segur.
Darrere dels teus ulls negres,
Plens de llamps, y sols, y llums,
Está t' ánima amorosa,
Está ton cor, net y pur.
Darrere d' eixa cuberta,
Mirall de tos negres ulls,
Hiá un' ánima creadora
Que d' un bes encén la llum.

~~~~~

LA MUSA DEL COMERS

---

*Poesia que guanyà l' àncora d' argent oferta per l' Ateneu Mercantil
en los Jochs-Florals del any 1881.*

PROGRÉS.

Vora la mar de nostra terra, un día
Del tendre abril, y quant lo sol ixía,
Tenyint les ones de color daurat,
Vaig vore enjoyellada una doncella
Que delfons de la mar, com Venus bella,
Sortía respirantne majestat.

Rodejada de ninfes y sirenes,
Soltes les llargues y onejantes trenes,
Nusos los braços, com lo nacre fins;
Escumejant cristal y coralines,
Semblava sa belltat á les divines
Muses que poblen encantats jardins.

Duya un mantell nacrà, com la bromera
De les ones que bresen la ribera,
De ses formes marcant lo bell contorn,
Y en sos llabis guaytava una rialla

Com la que fa la lluna quant devalla
Per les montanyes al finir lo jorn.

Al desferse les ones joganeres,
Sos peus besaven tremolant; llaugeres
La embolcallaven ab son blanch mantell;
Ab la maror á dins la mar entraven
Y altra volta amoroses se 'n tornaven
Cubrint de perles son flotant cabell.

A son esguart, la terra s' extremia,
Bategant de plaer; la mar bullia
Y lo cel s' agrandava riallós;
Així, extremintse tot, tot s' eixamplava
En aquell primer jorn, quant Deu posava
Llantia de llum, lo sol esplendorós

Més que lo sol lluía, quant hermosa
Omplint la playa ab sa claror, graciosa,
Entonava son cantich immortal.
Y com si fos son cant trinar de merles,
Ses notes se semblaven á les perles
Que cauhen en pegines de cristal.

A son acent sortien mar á fora
Los peixos boquejant; prop de la vora
Les perles s' aixecaven del seu llit,
Y formant arracades y corones,
Mar á dins les portaven altres ones
Y encubertaven de corals son pit.

—

«Jo soch la Musa del Comers—me dia—
Jo vaig per tots los mars, y obrich la via
A la Ciencia, que porta lo Progrés;

Jo agermane les raçes y los pobles,
Jo escampe la llabor del fets més nobles,
Y tot alena al recibir mon bes.

Sens fusils, ni canons, ni udols de guerra,
A mon ceptre subjecta tinch la terra,
Que s' adorm amorosa ensomiant;
Y entre mos braços, com si fos m' aymada,
Passa los jorns, més á mon coll lligada,
Que l' edra al arbre que la té al voltant.

Y m' oferix, donantme vasallage,
Quant ella té en penyora de nuviage:
Sos fruts més dolços, ses flayroses flors,
Los pins y el romaní de ses montanyes,
L' argent y l' or que críen ses entranyes,
Y totes ses garlandes y tresors.

Jo de la Arabia tinch les resinoses
Gomes y esencias de les fines roses;
De la América tinch sucre y anyil.
De Ceilan la canella; de la Xina
Poliments y colors, la seda fina
Y la llana més blanca que 'l gesmil.

En Tiro tinch la púrpura preuhada,
Los diamants en Golconda; la estimada
Memfis me dona sos tresors volguts;
De paisos estranys tinch llabors noves,
Aucells que no s' han vist, colors y robes,
Pells y metalls y fruyts desconeguts.

Jo endolce les costums: tribus salvages
He fet civilisar, y en mos viages
He conquistat més terres que cap rey;
Per armes he portat la benhaurança;

Per raigs y llamps, la llum de la esperança;
La pau del mon per subirana lley.

Per mí creuha la mar la navixella,
S' obri l' Istme de Suez, via novella
Per ahon passe, tallant l' antich camí;
Y en mos viages duch per companyeres
A la Industria, qu' eixampla les fronteres,
Y á la Ciència, que va davant de mí.

Per mí Vasco de Gama son curs fea
En sa llaugera nau: altre mon crea
Lo genovés Colon, la mar voltant.
Per mí sabis moderns, del mon llumbreres,
Van per deserts y mars obrint carreres
Desde l' Orient al Occident distant.

A mon poder s' eixeca una Marsella;
Entre góndoles naix Venecia bella,
Y Barcelona creix entre navills;
Flandes s' estén, creant pobles y llonges,
Valencia cultivant flors y taronges,
Y fent Lisboa mariners sos fills.

Per mí s' obrin canals, camins y escoles,
Y s' eixequen palaus, y per mí asoles
Se fan cables marins y exposicions;
Ahon van los pobles á portar sa ofrena,
Com les abelles van á la colmena
Faeneres portant ensucrats dons.

Per mí, vora 'ls vergers del bell jacinto,
S' estudia obrir el Istme de Corinto;
Se projecta tallar el Panamá;
Per mí l' enginy del home enjamay para,
Y els arenals que huy formen el Sahara

Tal volta en horts florits torne demá.

Per mí tot se commou, tot acamina,
Dende la nau que vora Orient declina
Fins al carril que vá cap á Occident;
Dende 'l palau del rey á la cabanya,
Dende 'l fons de la mar á la montanya,
Dende lo cim més alt al firmament.»

. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

Quant lo sol per les costes se ponía,
La Musa ab son cantar se despedía
Del jorn alegre del flayrós abril;
Dins de la mar, somrientse, s' amagava
Y gentil, baix de l' ona clarejava,
Com Verge closa en sacre camaril.

LO NOSTRE NEN.

¡Fill meu!

Aymía, ton bon estat
Me torna al tranquil repós.
Deu sap lo que tinch gojat
Demprés que veig al costat
Un angel que sembla als dos.

Un angel que 'ns nuga més,
Ab esta dolça cadena;
Un angel que porta pres
En sos ulls un sol encés
Y es son front una açutcena.

No parla, y ja se somriu
Com aucell dintre del niu;
Y belluga ses manetes
Que son blanques, rosadetes
Com una aubada de estiu.

Les crenges de son cabell,
Tan petites com es ell,
Sembren brins de fina seda;
Sos llabis son un clavell
Que no ha banyat l' auba freda.

Te sembla á tu en lo llunar
Que, com altre llumenar,
Tens en lo coll com senyera,
Te sembla á tu en l' esguardar
De sa mirada engisera.

Quant l' agrunses y á ton pit,
Com aucellet qu' es petit,
Junta sa galteta hermosa;
Ab mí, ton esguart s' enclosa
Y l' esguardém fit á fit.

Y en los seus ullets amants
Qu' espurnejen com diamants,
Se visllumen nostres cors;
Així retrata les flors
L' aygua ab ses perles brillants.

Tot nos somriu al entorn
Y un somni me sembla qu' es;
Un sol bes, se torna en tres;
Y á nostre fill cada jorn
Trobem una gracia més.

Esperances d' infantesa,

Aubadetes de tendresa,
Somnis de la juventut;
Be cumpliu vostra promesa,
¡Darrere la flor ve 'l frut!

¡VALENCIANISME!

A DON CIRILO AMORÓS Y PASTOR.

Altra volta, germans, vullga ó no vullga
La enveja, l' odi, ó la pasió mesquina,
Se congreguém así, baix este sostre
Ahon espeteja la amorosa flama
Dels recorts de la terra y ahon s' ovira
Baix lo doser de setinada seda,
Com sol que tot ho aclara, á la Regina
Del nostre Gay Saber, á la madona
Que du en els ulls lo foch de la esperança
Y du en lo pit l' alé de lo pervindre,
Que ha de guiarnos per les aspres sendes
De nostra llarga y perillosa vía.

Lo Rat-Penat, per molt que molts ho diguen,
No es sols la societat qu' en llengua patria
Canta los fets gloriosos de sa terra
Y honra 'l recort de sos guerrers y sabis;
Ni es sols la papallona, que engisada

Va per les flors que broden lo boscage
Y pert los jorns de sa infanteça curta
En jochs alegres y en rialles folles.
Ni es sols tampoch la societat antiga
Que dels grochs pergamins y les medalles
Y els trosos de coluna y de les runes
Viu com el usurer que ab afany lluyta
Tan sols per lo tresor qu' es son ensomi.

La societat que así tenim formada,
Du altra cosa en son front: filla del segle,
Naixcuda en lo jardí de les Espérides,
Entre els verts tarongers y entre la arbreda;
Bresada per les ones, sempre blaves,
Del lliure mar y lo lleveig altivol,
Alletada en los furs del Rey En Jaume,
Batejada ab la sanch de martres y héroes
Qu' encara amostra lo carrer de Gracia
Y acaronada als pits del amor patri,
Tota es pera Valencia y per Valencia.

Valencianisme es puix nostra senyera
Y á fer valencianisme así nos criden
Los nostres fets y la corrent del segle,
Qu' en tots els cors sos arrails enfonsa.
Que fent valencianisme fem Espanya,
Sápien los espanyols, que fent Valencia
Fem Espanya també, que no s' obliden
Así los llaços que á la Patria nuguén,
Ni los que lliguen á la Mare Patria.
¡Quant més amor la humanitat se tinga,
Més amor se tindrem los fills d' un pare!
¿Qu' es fer valencianisme?—me pregunten

Així en rialla de despreci ó burla
Alguns que, menyspreant sa parla dolça,
Volen que tots parlém un altra llengua;
Valencianisme, es fer per nostra patria
Quant puguen fer sos fills per una mare;
Es enaltir son nom y vetllar sempre,
Tant per lo llustre de sa edat passada
Com del esvenidor, qu' es son pervindre;
Es treballar pera que aplegue un día
Que siga nostra Patria nova Atenes.
Ahon al remor de les sonantes plajes,
Y al dolç murmul dels sonorosos versos,
Y al xiulit del vapor que mou la industria,
Y al trich-trach del carril passant fronteres,
Sublim felicitat cante son himne.

Natureleça sos tresors nos dona
Pera que en breu treball fem nostra via.
Tenim los camps en flor, nostres riberes
Crien los pampols verts, y les fulloses
Branques de la olivera, en nostres hortes
Maduren en tot temps les riques fruytes
Enveja d' altres gents y altres paysos;
Ompli lo vi lo trull y nostres cambres
Plenes están de quant coneix la terra;
En los jardins eternament florixen
Totes les mostres del cistell de Flora.
De nostre cel rialler los pintors prenen
Les tintes y els colors, que al llens trasladen
En impalpables virginals figures.
Fila lo cuch la seda més lluenta,
Y més tart los telers y les mans fines

Fan los domasos y les riches randes,
Ab que se vist la image de María
Y s' engalana alegre fadrinalla
En lo jorn desijat dels desposoris.

Tenim un mar tranquil que nos agrunsa
Cantant l' himne d' amor dels antichs héroes
Qu' han enaltit á les nacions llatines.
A d' ell nostres navills portant les fruytes
De nostres horts y els fruyts de nostra industria,
A d' ell nostres cantars dient al segle
Qu' es al progrès á qui Valencia canta,
A d' ell nostre esperit que avant camina
Portant lo sol lluent de Reinaxensa.

Tenim un Micalet que altíssim munta
Més que jagant fins á tocar los núbols;
Pugém á d' ell les glories de la terra
Pera que fins lo llamp que lo cel forja
Les conega de prop y les respecte.

Tenim un poble artiste y entusiasta
De tot quant á sa patria li pertoca,
Que va demprés de la jornal faena
Als ateneus y escoles á dependre;
Amostrém á eixe poble á fer Valencia
Y tots á treballar com un sol home,
Els uns ab la feixuga ferramenta,
Els atres ab lo llibre ó ab la ploma;
Fém á Valencia gran, qu' es nostra mare;
Fém á Espanya més gran, qu' es nostra patria.

Y cantém, treballém en nostra llengua,
Perque de un bes de amor té la mel dolça
Y el sentiment de la darrer mirada

Que dona al fill la mare quant per sempre
Clou los ulls á la llum d' aquesta vida.

Y si demprés d' asó hiá algú qu' es burla
Del nostre afany y nostre amor sens terme,
Deixemlo anar, dientli ab veu ben alta,
Que algo diví n' hiá en nostra senyera,
Algo de sant conté nostra doctrina
Y algo d' apostols son los que prediquen
Este renaixement, qu' es nostra gloria.

EN SANT GERONI

DE MONTSERRAT.

Dalt d' aquesta montanya
Que arriba al cel y fins los núbols toca;
Así, que 'l sol nos banya
Y es molt més dolç lo flayre de ta boca;
Así sens dol, ni pena,
En este rich floró de Catalunya,
A eixe sol, que allumena
Y que, besantnos aspayet s' allunya;
Pots preguntarli, aymia,
Si ha vist als dos coloms de plomes blanques
Que ayr al vindre 'l día
Várem vore surtir d' aquelles branques,
Tots espantats y ofesos
Perque mirarem son volgut presili;
¡Y al escalf d' aquells besos
Sentiren fret en son etern idili!

¡PLANY!

Tornat arrere pensament, arrere,
Y enlayrat per l' espay, los recorts dolços
De la Patria volguda no me portes
Pera endolar lo cor ab la anyorança
Del be perdut y mort. No al davant ixques
Aixecant les imagens que un jorn eren
Lo delitós mirall de mos ensomis.
Com lo remor del bosch deixa que passen,
Com lo raig de la lluna que s' éntela
Déixals anar, que masa vius els porte
Dins de mon seny esclavisant mos nyirvis;
Déixals anar, que fuixquen, que no tornen
A encendre 'l foch que mes entranyes crema,
Que com d' un apestat de mi s' allunyen,
Que no tornen per Deu, perque romandre
No poden, no, ahon morta la esperança
Ni lo consol de soterrarla resta.

Un jorn fon pera mi ton recort, Patria,
Lo bálsem de mon cor. Per les ferides
La sanch brollant á dolls. Ma disort fera

M' allunyava de tu, més era jove,
Y la esperança obrint ses blanques ales
Pietós abrich á mon esprit donava.
Tot era per tu; dende l' ensomi
En qu' altra volta trepissant tes vies
Polsós y despeat, al caure 'l vespre
Al llindar de tes portes arribava
Ab los braços oberts y el pit bullintme.
Tot era pera tu fins la conversa;
Que foll, enamorat, sempre estimante
Parlejava en mon cor que 'm responía
Ab tendre mots y ab carinyoses cobles,
Y en tant mon esperit volava lliure
Y pujant á lo cim de l' aspra serra,
Vers á l' Orient los ulls encaminava
Y al primer raig del sol, entre les boyres,
Allá... te vea al lluny; l' au matinera
Te cantava al ensemps y dolça aymía
Te dien los meus llabis que dolcíssim
Bes te enviaven dende 'l cim altívol
Mesclat ab l' amargura de mes llágrimes.
Quant devallava al plá, dolça esperança
Bategava en mon cor; nudrit per ella
Lo jorn passava recordante sempre;
Mes passaren los anys ¡quant llarchs se feren
Y quant amarchs! mos ulls sols podrán dirho
Per lo solch que lo plor feu en mes galtes.

Y encara vens á atrontollar ma pensa,
Image de la Patria, y vens portantme
Tendre remor de besos y caricies,
Alegres jochs de ma infantesa curta,

Coloquis suaus de ma ilusió primera,
Tendres llores de mes primeres cobles.
Y encara vens y saps que só un cadavre
Que vaig perdut pel mon y sols escolte
Lo só de les cadenes que me lliguen
Y lo panteig que á mon esprit ofega.
No ovires qu' en mos ulls ja no hian llágrimes
Pera poder plorar, y que mos braços,
Lasos y fredolenchs, com lo plor cauhen
Afadigantme 'l pit, que mig torcentse
Vers terra cau lo cap y que s' apaga
La claror de mos ulls térbola y trista?

Tornat arrere, Patria y déixam, déixam
Viurer en pau, encar que no més siga
Ab la pau del sepulcre. Estes montanyes,
Este sol, esta llum, estes planures
No son les teuhes, no, y este llenguage
No es dolç com lo parlar de ma infantesa.
Este ayre no es de vida, es vent que udola
Y ofega los pulmons traquetejantlos.
Fúigten de mon costat, que así 's respira
Verí, tristor y mort, y tant te estime,
Que no vullech que 's matcine ni ta sombra.
Perque 'l darrer sospir que del cor ixca
Siga més dolorós, déixam asoles.
Mes vine ¡oh Patria! á recullir mos ossos,
Quant la mort haja fet son sagrat deure,
Y estén lo teu mantell sobre ma tomba.
Montanejos 1881.

LA DONSA YNA VALENCIANA.

Naixquí entre les roses
Del camp valenciá;
Del cant de l' alosa
Prenguí lo meu cant;
Esclava del moro
Portava turbant,
Y trist y anyorada
Vivía cantant
Laralilalá, laralilalá.

Vingué lo Rey Jaume
¡Deu siga llohat!
Y ab sanch de sa espasa
Me va cristianar.
Entrí dins la Seu
Senyantme y cantant:
D' ensá l' alegría
Que bull en mon cap.
Laralilalá, laralilalá.

¡Recorts, quants ne guarde
Dels segles passats!
Jo he vist la Senyera
Del bon Rat-Penat
Eixir escoltada
Per braus capitans.
Per allí ahon passava,
Plebeus y magnats,
Artistes y sabis
Baixaven lo cap.
Laralilalá, laralilalá.

Jo he vist als tres angels
Que vâren formar
A la vera Imatge
Dels Desamparats,
Posar en sa destra
Flayrós lliri blanch,
Y en sos ulls claríssims
Amor y pietat.
Laralilalá, laralilalá.

Avuy, quant arriba
La festa del Sant,
Retrona la traca,
Repica 'l tabal,
Voltegen campanes,
Ix lo drach alat,
Y al meu compás ballen
Nanos y jagants.
Laralilalá, laralilalá.

Quant venen les dances
D' infels y cristians,
Sense mí la festa
No pot comensar.
Ni corren les joyes
Fadrins afamats,
Ni la bescuitada
Se pot dur á cap,
Ni la clavariesa
Comensa lo ball.

Laralilalá, laralilalá.

Naixquí entre les roses
Del camp valenciá,
Soch filla d' un poble,
D' un poble lleal,
Si un jorn anyorada
Portava turbant,
Huy porte arracades,
Vestit de domás,
Agulles, pinteta
Y ayrós devantal.

Laralilalá, laralilalá,

Laralilalá, laralilá.

1879.

CANÇÓ DE LA PATRIA

DEDICADA A MON VER AMICH LO CRONISTE DE ÇARAGOÇA
EN GERONI BORAO.

L' arbre del poble ne té tres branques,
Son les tres branques del avior;
Tenen tres roses, tres roses blanques,
Que Deu va omplirne de sa flayror.
«Amor» la branca de Ausies lo noble,
«Patria» la branca de lo gran Rey,
«Fides» la branca del Sant del poble
Qu' en esta terra tenim per lley,
Jaume primer,
Tendre Ausies March
Vicent Ferrer.

En esta terra que la mar banya
Y té per horta tot un jardí,
Y oreja l' ayre de la montanya
Y té per parla lo llemosí;

Y té per joya la Verge Santa
Y té per arbre lo taronger,
Ahon l' oroneta sos amors canta,
Y ahon com la rosa creix lo llover.

Jaume primer,
Tendre Ausies March,
Vicent Ferrer.

Dins de sa tomba los nostres avis
Desperta escolten lo *virolay*,
Y fins belluguen los seus sechs llabis
Y llaus trameten per l' ample espay;
Les ombres vives de nostra gloria,
De nostra patria, del nostre be:
¡Desperta ferro! de nostra historia;
¡Desperta ferro! de nostra fe.

Jaume primer,
Tendre Ausies March,
Vicent Ferrer.

La nostra llengua, la llemosina,
Pera la lluyta té fort udol;
Pera les cobles d' aymada nina
Té llums y estreles com té lo sol.
Pera les queixes de la tristesa,
Llágrimes dona d' amarga fel,
Pera les coses de la belleça,
Es tendra y dolça com es la mel.

Jaume primer,
Tendre Ausies March,
Vicent Ferrer.

Ne passen segles sense fer mella;
Morta estigueres dins l' ataut,
Y huy ja voles com una aucella
Plena de joyes y joventut.
Si alguns obliden ta dolça crida
Y que revixques els ve á repel,
Es que no volen la teuha vida,
Es que no volen lo pa del cel.

Jaume primer,
Tendre Ausies March,
Vicent Ferrer.

Com á les vergens, te volten paumes
Y tens per guía «Lo Rat-Penat»,
Que ha segut honra de tots los Jaumes
Y es huy la ensenya de ta Ciutat.
Tens un Realme de viles belles;
D' or y esmeragdes es ton mantell;
Les coratjoses barres vermelles
Ab dues eles tens per sagell.

Jaume primer,
Tendre Ausies March,
Vicent Ferrer.

Ab lo bell arbre de les tres branques
Avuy celebres ton esposall:
¡Que no 's mustiguen les roses blanques
Que cauhen lliures espala avall!
Lo Sant del poble lo jou te dona,
Lo rey En Jaume te dá l' anell,
Lo dolç poeta du sa corona;

Mentres en l' ayre canta l' aucell:
Jaume primer,
Tendre Ausies March,
Vicent Ferrer.

SEGONA PARAULA

---

*Amen dico tibi: hodie mecum
eris in Paradiso.*

Lo Gólgotha está allí. Poble salvage
Lo rodeja ab xiulits y flastomies:
Tres carafals, tres creus, tres agonies
Omplin lo cim de tan funest parage.

En la creu que hiá 'l mig, ab trist visage
Jau Jesucrist cumplint les profecies;
En les altres, dos ànimes impies
Porguen mal-fets de furts y de carnage.

Mentres que l' una, escarni y bufonada
Fa al Redemptor del mon, l' altra l' implora
Perdó clamant en sa darrer mirada;
Y així li diu Jesús que á tots anyora:
Ab mí serás en la mansió sagrada,
Com tot aquell qu' es reconeix y plora.

UNA NIT D'AUBADES

---

*Poesia inspirada en lo poema sinfónich de D. Salvador Giner,
y dedicada á dit Senyor.*

Es de nit y tot calla;
Tot dorm y espera:
Lo llabi, la rialla
Més falaguera;
Lo pensament, la vida
Que tot ho alcança;
La ilusió, la aixerida
Flor d'esperança,
Tot dorm per la verda horta;
Les cases blanques,
Los tarongers, les roses,
Les verdes branques.
¡Natura es morta!

Dormen en lo boscage
Flors, cadarneres,

Y apagant son corage
Dormen les feres.
L' aucell, en les montanyes
Dorm ab ses notes;
Vora del riu les canyes
Y les granotes.
Tot jau en calma y dija;
Per tot Meliana,
Sols s' escolta al sereno
Y á la campana:
¡Les once y mija!

De pronte per la plaça
Remor s' escolta
De gent que alegre passa
Donant la volta;
Ab ses notes sencilles,
Dolçes é inquietes
S' ouhen les octavilles,
Les panderetes;
S' escolten les tonades
De la guitarra,
La citra que punteja,
Lo xich de Garra:
¡Son les aubades!

Per la finestra oberta
D' una alquería,
Mig dormida y desperta

Mira María.
A la llum que fa clara
La lluna plena,
Se veu sa hermosa cara
Roja y morena.
Templa la fadrinalla
La dolça orquesta,
Lo cantador escombra,
Ix sa veu llesta.
¡Tot lo mon calla!
«Valenciana vol dir rosa,
Rosa, clavell y gesmil;
Rat-Penat vol dir Valencia,
Y Valencia paradís.»

Ab rellings y desori
La gent contesta;
¡Be mereix rebombori
Tota esta festa!
¿Mes qu' es aqueixa banda
Que s' avehina?
Es una altra parranda
De gent fadrina.
Seguixca avant la broma;
¡Canteu cigales!
Vorém, qui dels dos bandos
S' en du les gales
De la coloma.

Fan rogle los que apleguen
En mig la plaça;
Los altres, se congreguen
Front de la casa.
S' ouhen xiulits de guerra,
Crits de venjança:
No caben en la terra
Fent aliança.
Sols s' ou per sa desdija
Colps, guitarrades,
Y ab la veu del sereno
Les trabucades.
¡Les quatre y mija!

Al estrem de la vila,
Propet de l' horta,
S' ou la cançó tranquila
Que 'l vent s' emporta,
Com se 'n du les sencilles
Notes acordes,
De çitres y octavillès
De dolçes cordes;
Com se 'n du la amorosa
Y amarga queixa,
De María que aguayta
Vora la reixa.
¡Tota plorosa!

Tot dorm y tot espera

Que vinga 'l día;
La brisa matinera
Ja no ensomía.
Ab sos besets desperta
Capolls flayrosos,
Deixa á la flor oberta,
Lladrar els gosos;
Per dalt de les teulades
Pardalets xiulen,
Lo gall canta en l' estable,
Los pollets piulen.
¡Canten la aubada!
«Tres altars tinch dins de l' ánima
Consagrats á un amor pur:
El de ma patria, ma mare
Y el que m' has inspirat tu.»

Mentres daurant l' alfombra
Lo sol ja munta;
Allá d' enllá, la ombra
Negra s' allunta.
S' ou lo so de la esquella
Que á misa crida,
Lo sospir de l' aucella
D' amor ferida;
Lo remoreig joliu
De lo boscage,
De l' aygua, de les brises,
Del vert ramage.
¡Natura viu!

CANÇÓ D' AMOR

Música de Vicent Peydró.

Lo jou de la gentileça
Se posá naturaleça:
Ja lo capollet es flor;
La verge de la belleça
Porta 'l jou de la tendreça;
Combrega ab lo pa d' amor.
Veniu, veniu,
Que l' aucell va á fer son niu.

Ab l' anhel de la esperança
Se fa la dolça aliança,
Al Maig será fet lo bres;
Ab l' amor pur tot s' alcança,
Y fins la fera s' amansa;
Tot se confón en un bes.
Veniu, veniu,
Que l' aucell va á fer son niu.

LA UNITAT NACIONAL

Poesia llegida en la solemne apertura de lo Rat-Penat, l' any 1882.

PATRIA.

Permet, patria volguda, que 'n llengua dels meus avis
Fins á tos peus arribe portant un cant d' amor.
La llengua valenciana sols pronuncien mos llabis;
Tu fa temps la coneixes, dende que reys y sabís
Per ferte gran, ta image portaven dins lo cor.

Tu fa temps la coneixes, y saps qu' es dolça y fina,
Y molts de tos fets nobles guarda en gloriosos fulls;
Saps que si ab ella 't parla ta regió llemosina,
No per asó va en contra de ta unitat divina;
Lo fill vol á sa mare apenes obri els ulls.

Saps també que si arrere volguera anar un día
Algú, que foll somiara tornar al temps passat,
Si era naixcut en esta terra de la alegria,
Lo nom de germá nostre, de valenciá pedría,
Y en valenciana llengua sería condemnat.

Perque huy, en quant abarca lo jou de ta grandega,
Dende la alta montanya del aspre Pirineu,

Fins á la plaja alegre que 'l mar escumós besa,
Encar que' n altra llengua te canten ta belleça
Y ab altres mots te parlen, Espanya es tot arreu.

Per çó ta unitat cante, volguda patria mía;
Esta unitat creada per Deu dintre son seny,
Que avans de ser nosaltres, ja en lo mon sobreixia,
Fent de martres y d' héroes la lluminosa via
Que á nostra noble raça fins á la gloria empeny.

Esta unitat que porta lo sagell de la gloria,
Y que ha segut formada per cent generacions;
Que ha dut com á garlanda lo llor de la victoria,
Que ha esclaviçat per segles les fulles de la historia
Y un lloch s' ha fet ilustre per pobles y nacions.

Unitat que va ferla Pelay en la aspra serra;
Lo Cit ab sa tiçona lluytant com home brau;
En Jaume ab ses conquestes, avasallant la terra;
Pere 'l Gran, que ho fon sempre, tant en pau com en guerra,
Y Na Isabel, donantnos un mon per una nau.

Unitat que va fernos grans per tota la esfera,
Quant en tos termes, patria, no se ponía 'l sol;
Y al jove lleó d' Austria vitors cantava Herrera,
Y en Lepant s' ofegava la mija-lluna fera,
Y tots los caps portaven lo jou del espanyol.

Y l' art t' enjoyellava donante un Joan de Joanes,
Naixcut en les riberes ahon s' inspirá Ausies March;
Cervantes, que ovirava les époques llunyanes;
Garcilaso, que omplia ta llar de flors boscanes,
Y Murillo la enveja dels bells colors del arch.

Y germans s' apellaven aquells que ab l' aspra rella
Fan que 'n Valencia creixquen los florits tarongers;
Los que la llengua parlen de la hermosa Castella;

Los que 'n la Catalunya canten la fe novella,
Y viuhén en la feyna dels camps y dels telers.

Germans los que romanen en l' éuscara montanya,
Y á Carle-Magn desferen los aguerrits estols,
Germans, los que avuy formen la noble Lusitania;
Germans, los de la hermosa regió que 'l Betis banya,
La de lo cel sens boyres, la del parlar tan dolç.

Y tots germans, anarem baix la mateix senyera,
Nom escampant y glories per terres y per mars,
Y no hagué plaja estranya, ni població estrangera,
Que al aixecar ta planta, por hostes no tinguera
Als nets sempre invencibles dels Cits y Almugavars.

Que llavors ja portaves en ton escut, glorioses,
Les torres de Castella, lo valerós lleó,
La magrana envejada, les cadenes llustroses,
Y les barres vermelles, encara sanguinoses
Per les darrereres lluytes del gloriós Aragó.

¡Comiada gentileça! Ton gonfanó volava,
Y así duya la guerra, y allá duya la pau;
La gloria no dormía, per ton honor vetllava,
Y per la mar en febles naus ton escut portava,
Y al vórello, estremintse, se fea ton esclau.

Per tu los nostres avis al áliga francesa
Un jorn acapbusaren ab corajós arranch;
Y altra volta posaren més alta ta grandèça;
Que ta unitat salvaren lliurant ta terra opresa,
Banyant pichs y planures ab sa preciosa sanch.

Per tu vers l' africana terra anarem un día
A venjar los agravis qu' ens va fer lo marroch;
Y á Tetuá arribarem, obrintnos ampla vía,
La espasa de Sant Jaume, que tall á tall fería,

La llança de Sant Jordi, que llampegava foch.

Y tants llorers cullirem en aquella jornada,
Lluytant entre les singles, les runes y els perills,
Que al tornar á tes ribes á darte l' abraçada,
Sagunt el invencible, Numancia la cremada,
S' aixecaren per vore la gloria de tos fills.

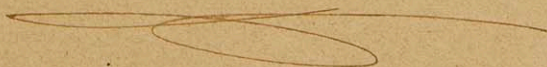
Y en tu, Patria volguda, nostra ánima joyosa
No sols ton present mira y ton passat gloriós;
Cumplint lo sagrat deurer que ton amor imposa,
Mirém á ton pervindre, que estén sos vels de rosa
Com una llum que aguayta de raig esplendorós.

Y ta unitat clamantse, com mare que al fill crida,
Te veem estendre els braços y anar á Portugal,
Y ab besos y ab caricies, curarli la ferida
Que un jorn funest va ferli la guerra fratricida,
Clavant en son pit noble lo traicioner punyal.

Més tart, anar altívola te veem á Inglaterra,
De tos cavalls de lluyta ofegant los renills;
Y ab la branca de oliva ó ab lo clarí de guerra,
Arrancar de ses garres l' anyorat tros de terra,
Ahon jauhen profanades les cendres de tos fills.

Demprés, deixant ta espasa, ta espasa gegantina,
Per l' art y per les ciencies, encar te veem més gran,
Y del progrés portantne l' antorxa que illumina,
Onejant la senyera de la Unitat llatina,
Dels pobles y les raçes te veem anar davant.

Y del palau al temple, del puig á la montanya,
Dels valls á l' aspra serra, de l' aspra serra al sol,
Tenim pera cridarte lo nom de ¡Vixca Espanya!
Un puny pera defendre ton temple ó ta cabanya,
Y un cor que ans de ser nostre, molt ans, es espanyol.

LA RONDALLA

DELS TRES PASTORS.

Escolteu nins:

Va la rondalla

Dels tres pastors

De la montanya.

L' un, lo fluviol

Destre tocava;

L' altre, dels pins

Penjant la gabia,

A los aucells

Destre agafava;

Y lo més xich,

Tots los jorns passa

Entre 'ls anyells

Que fidel guarda.

Per l' aspre bosch,

Al trench del auba,

Los tres pastors

Van de jornada.

L' un serra amunt,

A la mes alta;
L' altre en avall,
A la més baixa;
Lo ters al bosch
D' abaix la plana.

De bon matí,
Una serrana
Per l' aspre bosch
Va despeada.
—«Bon pastoret,
Feume la gracia
De dar-me 'l braç
Fins l' altra banda;
Tota la nit
Vaig de jornada,
Y ja no puch
Ab la mehua ánima.»
—«Vaja voltant,
La vía es ampla;
Jo tinch quefers
Fins la vesprada.»
Y ab lo fluviol
Canta que canta.

Passa al mig-jorn
Per la serra alta,
Plorant, plorant,
Tota esqueixada.
—«Bon pastoret,
Feume la gracia;

No se 'l camí
De la montanya;
Tinch qu' arribar
Esta vesprada
A lo castell
De baix la plana,
Ahon filla tinch
Sola y malalta.»
—«Tinch un aucell
Dins de la gabia,
Y si acás fuig
Ningú aso' m paga.»

Passa al cap tart
Per una rambla,
L' aygua á torrents
Folla abaixava.
—«Bon pastoret,
Feume la gratia,
Paseume al coll
A l' altra banda.
Soch vella y vaig
Nua y descalsa.»
Lo bon pastor
Mamprén la marja;
Quant está al mig
Força li manca,
Li roda 'l cap,
Son cor s' asglaya.

—«¡Oh bon Jesús!

¡Oh Verge santa!
Doneume alé,
L' alé que 'm falta,
Sols pera dur
A port ma càrrega.»
Al dir asó
Lo pes amayna,
Ploma d' aucell
Es més pesada,
Fulla de flor
Té més balança,
En un no res,
Lo barranch passa.
Quant al pla fon
Deixá la càrrega.

Era de nit,
Nit endolada,
Mes per lo pla
Fea llum clara;
¡Duya un estel
Sobre la espala!
¡La Caritat
S' anomenava!
Lo bon Jesús
Feu esta gracia.

Als dos pastors
De tan mala ánima
Un llenyater
De baix la plana,

Va trobar morts
Al trench de l' auba.
Si fon lo llop
D' urpa malvada,
Si fon lo llamp,
Crim ó venjança,
Sols Deu ho sap,
Res se li amaga.

Vaja, fillets,
A dormir ara;
Tingau present
Esta rondalla.

A LA MEMORIA DE D. JOSEPH DE ORGA

---

*Poesia llegida en la sessió que celebrá «Lo Rat-Penat»
en honor d' este escriptor.*

Germans, quant en la casa payral de vostres avis
Mireu que l' infant plora, que muts están los llabis,
Que tots visten de dol;
Que la familia tota vora la llar s' ajunta,
Y qu' els esguarts de uns y altres fan sols una pregunta
Sense trobar consol,

No pregunteu á uns y altres per qué son esprit plora,
Ni per qué la tristeça com lo verí els acora
Y els deixa estomordits;
Vejau deserta, buyda, la patriarcal cadira
Ahon se sentava 'l pare, mirant la llarga tira
De sos fills benehits.

Ella, sens veu ni llengua, vos contarà la historia

D' aquell que, vell, tenia tan jove la memoria
Y tan freschs los recorts,
Que nos contava glories grandioses d' estes terres,
Y parlava de lletres, de lluytes y de guerres,
Dels vius ¡ay! y dels morts.

Davant de sa memoria, fent runes y ferides
Passaren com centelles les hosts tan aguerrides
Del famós Bonapart;
Y al crit que 'l cor donava de patria independencia,
Se unia 'l tro que á Fransa contestava Valencia
Ab los canons de Quart.

Demprés s' ouhía alegre lo cant de la victoria,
Y al toch de les campanes s' unia la cridoria
Y los vitors al Rey;
Qui més tart á lo poble sa llibertat llevava
Y forques per les plaçes y los carrers alsava
Sense rahó ni lley.

Passaven, com fantasmes, jorns d' amarga tristesça,
En que contra una nina lluytava la fiereça
Del faciós malastruch,
Y passaren ¡oh Patria! ferits y sanguinosos
Fills y germans y pares, com llops que están rabiosos,
Ab fusil y trabuch.

Y demprés á esta lluyta seguía la bonança,
Y en lo cel de la Patria brillava la esperança
Gloriosa de la pau;
Y reverdién totes les flors de lo pervindre,
Qu' en lluyta y sense lluyta jamáy podrán detindre
Son pas, que no decau!

Y ab la claror aquella que al cel enlluernava,
Valencia s' engrandía, gentil s' enjoyellava
Ab roses y clavells,
Y arts, ciencies é industries formaven sa corona,
Mentres la mar vehína duya en la blava ona
Los mercantils baixells.

Y s' obrien escoles ahon deprenía 'l poble,
Y cants, himnes y notes cantaven l' esprit noble
Del valenciá jardí;
Y Arolas, lo poeta, més dolç que les abelles,
Ses orientals cantava, desarrugant les selles
Lo graciós Baldoví.

Y en prosesó passaven costums, trajés y gestes;
Centenars y certámens, y societats y festes
Del poble valenciá;
Mentres qu' ell, en la imprenta fea sa llarga vía,
Y obrer, poeta, artiste, ab son treball vivía
Guanyant un tros de pa.

Tot ha passat, tot passá; no passará la historia
Del pare que tan viva tenía la memoria
Y tan viu lo recort;
No passará, qu' encara qu' está deserta y sola
La patriarcal cadira, así etern reviscola
Son esprit que no es mort.

LES TRES GERMANES.

Som tres germanes: les tres doncelles;
Les tres naixcudes en lo jardí
Ahon creix la rosa y ahon les abelles
Xuclen la esensia del gesamí;
Les tres som una, tenim un pare,
Un mateix bresol nos agrunsá;
Al peu del bresol, la bona mare
A les tres juntes nos alletá.

Lo sol y l' ayre nos petonegen,
Els fronts nos volta lo vert llorer,
Los esguarts nostres com llums purnegen,
Com llums que dona lo clar llucer.
No portém joyes ni portém gales,
Ciny nostra espala lo blanch cendal,
Y un arch de glories tenim per ales
Que creuha els nubols de cap á cap.

Lo pare, es Deu;
Bresol, lo geni;
Mare, la gloria, filla del art.

Com les antigues vestals romanes
Qu' esclaves eren de la virtut,
Anem cercantla les tres germanes,
Voltat de roses lo nostre escut.
En ell se copia la nostra historia,
Com copia estreles lo blau mirall,
Y un jorn no passa sens que la gloria
Lo llorer pose de lo treball.

Per nostra grasia, sona la lira;
Pinta á la Verge lo suau pincell;
L' orgue, inspirantse, canta y sospira
Trovès qu' anuncien un mon novell.
Pugen, se escampen les armonies
Y van dels núbols al sacre altar;
Y nostres cántichs omplin les vies
De gentileça, de germantat.

Lo pare, es Deu;
Bresol, lo geni;
Mare, la gloria, filla del art.

De les lluentes blaves esferes
Pren les suaus tintes lo bon pintor;
Pren la flor bella de les riberes,
Copia del auba la ruentor.
Dona á les línees la gentileça,
A les estreles brill argentat;
Y quant retrata naturaleça,
Sembla qu' alene la immensitat.

Fa que les ones braves bateguen
En les immobles taules del llens;

Y fa que 'ls núbols fermes rellampeguen
Per les planures d' un cel inmens.
Es Joan de Joanes qu' en Deu s' inspira
Pera fer vergens, angels y sants;
L' Espanyoleto qu' enginy respira,
Es Miquel Angel, es Zurbarán.

Lo pare, es Deu;
Bresol, lo geni;
Mare, la gloria, filla del art.

Canta en la lira lo dolç poeta
Y ab flames santes encen lo cor;
Posa en la orella de sa nineta
Paraules tendres, cançons d' amor.
Al temps qu' alvança, un himne entona
De cadenciosa virilitat;
Un cant dolcissim, si es á la dona,
Un «álsat Llácer» al temps passat.

Lo cor eixampla la poèsia;
Es la regina del sentiment;
Plora, en los versos de la elegia;
Goja, ab les gracies del pensament.
Es Garcilaso que tix les trenes
De les çagales en sos cantars;
Es Ausies, noble, que diu ses penes
A Na Teresa, «llir entre carts.»

Lo pare, es Deu;
Bresol, lo geni;
Mare, la gloria, filla del art.

Sonen les cordes d' arpa sonora
Com les canturies del rosinyol;
Tenen les queixes del trist que plora,
Tenen rialles de tendre estol.
Fa que la sanya perguen les feres
Quant ouhen l' himne del dolç cantar;
Fa que á les plages y á les riberes
Les ones besen sense esclatar.

Fa que engrandintse la fantasía
Remors s' escolten del paradís;
Fa que s' inyore la melengía;
Fa que se senta lo dolç engís.
Es lo *Te-Deum* que á Deu s' entona,
La cançoneta qu' ix de la llar,
Lo sospir tendre que l' amor dona,
Es Donizeti, Verdi y Mozart.

Lo pare, es Deu;
Bresol, lo geni;
Mare, la gloria, filla del art.

Som la pintura, la poësía,
Lo ritme armónich del infinit;
Les tres besones; sols al mig día,
Llucers al vespre, llums á la nit.
Les tres som una: la nostra image
Du per los ayres raigs celestials;
Som pelegrines d' etern romiage
Y com les Deeses som immortals.

Y quant la terra runes se fasa,
Quant tot se torne pols y no res,

Cap á l' altura, com aus de passa,
Pujarém juntes volant les tres.
Y agenollades davant l' artiste,
Davant l' artiste més inspirat,
Llorers y roses, llaus y conquestes
Serán pa 'l Pare que nos creá.
    ¡Pera Deu, lo geni,
    La gloria, l' art!

¡RECORTS!

¡Recorts! ¡Cóm nos doneu vida!
¡Cóm sembleu als blaus nigúls
Qu' en l' afany de vore 'l sol
Sempre pujen cel amunt!

¡Cóm sembleu á les onades
Del mar revolt y convuls,
Que no aturen en la plaja
Ab son fluix y son reflux!

¡Cóm arriveu dins del ánima,
Y cóm surtiu per los ulls,
Y altra volta al cor torneu
Pera eixir al mateix punt!

En la llar, ¡quina fredor!
Lo bresol, gelat y nu;
La cambra, trista y asoles;
Nosaltres, plorosos, muts.

Tan sols nostres cors ho diuhén;
Conhort, no trobém ningú;
Y en la dolorosa lluyta
No se doném per vençuts.

Sota d' aqueixe joyell
De cristal ruent y pur;
Lo ramell de flors marcides
Jau, com jau lo niu pèrdu.

En ses mans entrunyellades
Ho duya; ¡quant de perfum
Tenien aquelles flors
Regades per nostres ulls!

. . . . .
. . . . .

Quant surtím per lo carrer
Mirém als nins més menuts,
Y de pronte... tots li semblen,
¡Y no li sembla ningú!

Quant veém un estol d' infants
Sota los arbres groixuts,
Nos semblen les tendres fulles
Que lo vent per terra du.

Per que mirém tots plorosos
A l' alegre joventut,
Y á la mort, que té la dalla,
Com lo segador, apunt.

¡Recorts! Cóm nos doneu vida!
¡Cóm sembleu als blaus nigúls,
Qu' en l' afany de vore al sol
Sempre pujen cel amunt!

LO DARRER JORN DE SAGUNT

---

*Poesia que guanyà la joia oferta per l' Ateneu Artístich Lliterari en los
Jochs Florals de 1882*

I

Tot es dol en Sagunt: s' ou en la plana
Remors d' eixercits: l' áliga romana
Dorm ó somia en son gloriós passat;
No dorm lo saguntí, no dorm la fera
Quant nafrada y ferida, encara espera
Que l' enemich traydor torne al combat.

Vingué udolant de l' africana terra,
Llamps y tempestes, destruccions y guerra,
Raçes lligant al carro victoriós;
Y abeurantse en la sanch y lo carnage
De pobles innocents, l' esguart salvage
Fixá en Sagunt lo gegantí colós.

Lo seguix un esbart d' aus famolenques,
Que ab ses ales feixugues y negrenques
Omplin y endolen lo blavench espay;
Del combatent rastregen les pejades,

Son al botí per lo africá cridades,
Son del vensut lo pahorós esglay.

Davant de la ciutat planta les tendes,
Arrasa els camps, asola les viviendes,
Les catapultes posa en lloch segur,
L' estral d' acer en lo rocam esmola,
Mentres lo dart encés se revixcola
Dins de Sagunt, volant per dalt del mur.

Per los carrers de la ciutat, un día
Empori del comers, la melengia
Ha estés ses ales, aturant lo vol;
La mort ab sa corbella los murs volta,
Y ab lo ressó de son pejar s' escolta
L' jay! del que jau morint sense consol.

Allí tots son guerrers: flama brusenta
Ardix en tots los pits, á tots espenta
Lo patriotich anhel de llibertat;
Fins los histrions, ab sa burlesca cara,
Y los tendres fadrins, sens pel encara,
Tots empunyen les armes del combat.

Temples y escoles, monuments y cases
Runes son tot: per vies y per plaçes
Crida á batalla 'l belicós clarí,
Y se veuhen, meçclats entre los marbres
Dels temples asolats, blochs y cadavres
Dels defensors del poble saguntí.

Afadigats, rendits per la matança,
Sense lo dolç conhort de la esperança,
Sense aliments, sense aygua els manantials;
Ni 's planyen los ancians, ni els infants ploren,
Ni les mullers á sos marits anyoren,

Ni pregunen per sos ídols les vestals.

Son molts los jorns de mort y de triste ça,
Moltes les nits de lluyta y de fereça,
Moltes les hores de patir etern;
Cada moment la lluyta es més amarga,
Cada minut que fuig, se fa més llarga,
Cada segon que arriba, es un infern.

¡Y quín infern! Así cau y s' aplana
L' arch atrevit de construcció romana;
Allí lo foch brusen crema tresors;
Y al rodolar dels murs, que se partixen,
Y al espetech del foch, bravench s' unixen
Los crits de los sitiats y els sitiadors.

De la immortal ciutat va lo cercle ample
Cartago reduint; ja no te eixample;
Ara s' asola un mur, altre demprés;
Lo tesó del guerrer nous murs fabrica;
Mentres la saguntina falarica
Sembra la mort pel camp cartaginés.

A un nou asalt cent altres succeixen;
Saguntins y africans á mils perixen
Y altres braus defensors surten al camp;
Altívola, duptosa, la victoria
D' un punt al altre va; sos raigs de gloria
A tots ferixen com lo foch del llamp.

Pero Sagunt, encorralat, fet runes,
A pentols sos marlets y ses colunes,
Sens més ausili que 'l darrer conhort,
¿Podrá contar los jorns de sa existencia,
Sense que avans arribe la impotencia
Del que se entrega en braços de la mort?

Alcón y Alcorco, admiradors del noble,
Braú procedir d' aquell patriótich poble,
En secret concertar volen la pau;
Res d' asó sap la gent, que unánim pensa
En fer més extremada la defensa
Y en que val més morir que ser esclau.

II

Es l' hora del matí; naturaleça
Sembla que prenga part en la tristesa
Que aflig al poble, enmantellat de dol;
Ni enllá en la fosca arbreda l' aucell canta,
Ni en los turons l' alcina se ageganta,
Ni en la vehina mar despunta 'l sol.

Lo fort mistral fueiteja les campinyes
Y los pámpols arranca de les vinyes
Que roden ab los brins dels nius desfets;
Per les polsoses margens y riberes,
Sense fulles ni fruyts, les oliveres
Sembren esgarrafosos esquelets.

Quant així lo trist jorn al mon aviva,
Al campament dels saguntins arriba
Alcorco, demanant vore al Senat;
De son cavall de guerra d' un bot salta,
Deixa ses armes y lo temps li falta
Pera entrar dins de la immortal ciutat.

La veu de que en Sagunt es l' iber noble
S' escampa com un llamp per tot lo poble;

«Alcorco de la pau es portador.»
Per més que l' odi esmole la corbella,
¿Qui no voldrà la pau? ¡si es santa y bella!
¡Si es com bresca ensucrada sa dolçor!

Mentres que lo Senat al cercle aplega,
En l' ampla plaça el poble se congrega
Pera escoltar la veu del amich feel;
Ses paraules serán de mort ó vida
Y la gent lo contempla esbalahida,
Plena de angunia y febrosench anhel.

Grandiós y sorprendent es l' espectacle;
Dins l' hemicicle, lo suprem oracle
Per los guerrers més braus representat;
Allí Murro, Metisco, Pholo y Gías;
Horto, Lido, Teron, Grayo, Durías
Y Danno, l' elocuent, lo celebrat.

Ells son los sacerdots del sacre temple,
Los lluytadors que donen bon eixemple,
O 'ls sabis que dictaren furs y lleys;
Los que en los terratremols grans dels pobles
Salven y salvarán ab sos fets nobles
A les passades y á les noves greys.

A fora, com lo fluix que fan les ones,
Guerrers, y xichs y grans, y homens y dones,
Omplin del hemicicle lo llinar;
Y sense que los llabis tremolegen,
Sense qu' els ulls més vius parpapallegen,
¡Quántes coses se diuhen sens parlar!

Alcorco ab Murro breu coloquio entaula;
S' alsa del seu sitial, ja la paraula
Pren en sos llabis formes y vivor;

Imposa l' ansietat que en los pits nía:
Lo silenci es tan gran, que se podria
Sentir lo bategar de cada cor.

«Noble Senat:—exclama ab tremolosa
Veu de carinyo, Alcorco—perillosa
Es la misi6 que á vostre camp m' ha dut;
Per l' amistat que á vostres cors me lliga,
Per vostra raça, de ma raça amiga,
Oh Sagunt valerós, pau y salut.

En busca d' ella vinch y ab ella os crida
Nostra antiga amistat may desmentida
En la dijosa, ni en la aciaga sort:
¡Deu sap, que per curarvos vostres penes,
En holocaust d' amor, sanch de mes venes
Vos donaria, per trobar conhort!

Jo vos he vist en la vehina serra
Lluytar y més lluytar, caurer á terra
He vist vostres muralles al ensemps,
Y encara que no veig vostre esfors caure,
Minvant los defensors, podrá decaure
Vostre valor á lo volar del temps.

Y si lo vostre honor en lluytar pensa,
¿Cóm aneu á allargar vostra defensa
Si heu de ser tots vensuts y capbusats?
¡Si la mateixa Roma, vostra aliada,
Oblida per son dany la fe jurada
Y á vostra sort vos deixa abandonats!

¡Abandonats del tot! puix no altra cosa
Demostra ab son menyspreu la superbiosa
Nació, que á tot faltant, comet tal crim;
Y mentres que lluyteu en les muralles,

Ofega vostre plany ab ses rialles
Y el front enfosca en lo fangós tárquim.

Y si Roma, faltantvos, no os ajuda,
Si la esperança la teniu perduda,
¿Qué aneu á fer en vostra amarga sort?
¡Les verdinegres branques de l' alcina,
Los rochs apinyonats de pedra fina
Cauhen á terra al terratremol fort!

Cartago no voldrá deixar sa presa;
Al vèncervos, á Roma deixa ofesa:
Roma n' es l' enemich d' aquest Atlant;
A Sagunt y á lo mon pendrá per arres
Per poderla desfer entre ses garres
Y per cruixir sos membres de gegant.

De así, noble Senat, ve la porfía
De guanyar á Sagunt: y no hiá día
En que Anibal no 'l conte per esclau.
Per ço sa terquetat no maravella;
Per asó m' amistat vos aconsella
Que accepteu com á bo lo jou de pau.

Aníbal vol que tots surtau á fora,
Que deixeu la ciutat com á penyora
De sumisió completa á sos mandats;
Vos deixa vostres camps, vostres haciendes,
Y vos senyala un lloch hon les viviendes
Pugau alsar los nobles desterrats.

Cumplint sa omnipotencia soberana,
Com dur castich de guerra, vos demana
L' argent y l' or del poble saguntí;
Vos dona en cambi llibertat y vida,
Y vos promet la pau que al be convida;

Mes vol que desarmats ixau d' así.»

Un alarít inmens, ruch y salvage
Com de tigres cercats en lo boscage,
S' ou y retrona per el ample espay;
Es lo crit de furor, crit de protesta
Ab que lo poble saguntí contesta
A un parlament de pau no escoltat may.

Los senadors, de sos sitials alsantse,
Volten á Murro altiu, que avalantsantse
Surt á la plaça com ferit lleó;
Y contemplant les gents que lo rodejen,
Y mirant los esguarts, que tots flamejen,
Així al poble li diu, ab veu de tró:

«Companys, amichs, germans, fills de ma vida:
No sé si es un cobart, d' arma afeblida,
El que 'n aqueixe lloch nos ha parlat;
No sé més que xiulant per mes orelles
Han passat ses paraules com centelles,
Y de vergonya 'l front m' han flamejat.

Y la vergonya, en tots veig que resalta;
La veig tota enrogida en cada galta,
La veig encesa arrosegant el cor;
La veig entre brusentes flamerades,
La veig en les colunes arrunades:
No la veig en lo front del vencedor.

¿Y qui es lo vencedor? ¿Per qué s' apella
Així, quant si Sagunt huy s' esportella
No s' esportella 'l cor dels saguntíns?
¿Per qué nos oferix pau vergonyosa,
Si mentres un alene ens farán nosa
Proposicions tan baixes y ruins?

¿Y quí coneix ruindat en nostra raça?
¿Quí deixarà la llar de nostra casa
Asoles, vuyda, en pahorós desert?
¿Quí deixarà els altars del nostre temple?
¿Quí deixarà als companys, donant l' eixemple
De desjunyir lo valerós concert?
¿Quí deixarà les cendres dels bons avis
Pera que befa siguen als agravis
Del enemich, ansiós del rich botí?
¿Quí deixarà recorts de sa infanteça?
¿Quí deixarà lo lloch, ahon sa promesa
Ab llabi sonrisent li doná 'l sí?

¡Que perduda tenim tota esperança!...
La de morir nos queda; no s' atansa
Per asó en son camí la humanitat;
Gota de sanch donada en tal martiri,
Se torna, al caure en terra, brot de lliiri
Que despedix flayrors de llibertat.

¡Llibertat, llibertat! Deesa volguda,
Avans que tu nos deixes, remoguda
Hem de deixar la terra en qu' hem naixcut;
Per ton flayror etern, per nostra gloria,
De Sagunt ha de dir un jorn la historia
Que no fon may esclau ni fon vensut.»

Un altre crit més fort, crit de venjança
Lo poble entusiasmat corajós llansa
Retorcentse les mans y alsant lo front;
Lo crit aquell, que per la vall s' afona,
En los ouhits del africá retrona,
Y passa retronant per tot lo mon.

«¿Qué vol nostre enemich?—diu ab fereça .

Lo poble saguntí—¿Nostra riquesa?
¿Nostres tresors? ¿Quant de valor tenim?
Vinga per ells; Sagunt, sols per defendres
Tornará sos tresors en fum y en cendres,
Qu' aventará demprés dende l' alt cim.

Vinga per ells: qu' en gegantesca falla
Los trobará brusents, ardint com palla
Encesa al vent furiós de tempestat;
¡Y si mullers y fills nos demanara,
Nostres fills y mullers en mig del ara
Jaurien per salvar la llibertat.»

Y dit asó, per los carrers s' allunta
Tota la gent, que als breus minuts s' ajunta,
Omplint altra vegada 'l sagrat lloch;
Ahon ja la falla, ardint, espurneteja,
Y ahon va la multitud, que la rodeja,
Llansant l' or y l' argent á dins del foch.

Uns duen en ses mans caixes y arquilles
D' or cincellat, y perles y conquilles,
Y escuts batuts per cíclops y vulcans,
Hon l' art gravá la veritable escena
D' aquell interessant rapte de Elena,
Ab la lluyta dels grechs y dels troyans.

Altres, rendits, sense poderse moure,
Van carregats de trípodes de coure,
Cadires d' or ó artístichs escambells,
O estátues en que 'l or suplix als marbres,
O gots d' ámbar y argent, ó canelabres
De bronze, orlats de sátiros y aucells.

Altres duen al braç ánfores plenes
De richs perfums, ú olímpiques ofrenes,

O los premis guanyats en lo combat;
Esclaus forçuts, doblades les espales,
Duen sitials y llits, ídols y gales
O lo tálam de ebori del magnat.

Acariciant les mares á ses filles,
Arranquen de sos colls les gargantilles,
Y de son dit se lleven l' anell d' or;
¡L' anell de la esperança may perduda,
Que 'l aymador doná á sa benvolguda
Quant li parlá de son primer amor!

Mig rientse, s' acosten les doncelles
Al foch brusent, que s' enamora d' elles
Y les besa, llepant sos cabells rulls;
Y de sa resplandor enamorades,
Li donen sos joyells, ses arracades
Y el trist y dolç mirar de sos clars ulls.

Munyequeres d' argent y pedres fines,
Arracades de nacre y coralines,
Tretes del fons del mar pel nauxer grech,
Corona d' or guanyada en la carrera,
Tot es llansat á dins de la foguera
Que té del raig la llum y l' espetech.

Tot es llansat dintre la roja flama,
Que 's dividix á mils, y que soflama
Ab doble foch lo pit dels lluytadors;
Qu' en los esguarts dels saguntins se mira
Y que en los ulls xisporroteja de ira,
Y qu' en encesa sanch flameja els cors.

Y en mig de la furenta flamerada,
Entre tions encesos, mig velada
Per lo foch y lo fum, com un sol clar,

La image de la Patria carinyosa
Surt del flameig, brillant y més hermosa
Que Venus surt del aygua de la mar.

Y tot se veu brulent, la nubolada
Que puja per la volta platejada;
L' ayre enrarit que udola vers ponent;
Lo fum rogi-negrench que giravolta;
Lo crit, la flastomía que s' ascolta,
Tot té son raig de foch, tot brilla ardent.

Los forts acers qu' els lluytadors blandixen
A la calor del foch se recandixen,
Cremant la carn de ses nyervudes mans;
Y el mateix foch ab sa calor aixuga
La primerenca llàgrima poruga
Que aguayta als ulls dels famolenchs infans.

A la calor del foch, la set oblida
Lo llabi ardent; s' encona la ferida
Que du en lo cor lo poble saguntí;
De la mamella sema, com ruin soca,
Se despenja l' infant, obri la boca
Y s' alleta de foch y de verí.

Y en entusiasme sant, «Ixcám á fora
—Diu Murro á sos guerrers—arriba l' hora
De fer Sagunt son postrimer arranch;
Mentres que así brumenta ardix la falla,
Allí, que ardixca 'l foch de la batalla;
Córrega á dolls la saguntina sanch.

Que dalt lo mur les dones nos esperen,
Que si tardém, los ánims no s' alteren:
O morts ó vencedors así serém;
Un sols que torne viu, pera memoria

D' aquest poble immortal, lo raig de gloria
Durá en son front: «¡vensuts no tornarém!»

Y quant arriba esta ordre á les orelles,
Carrer amunt s' allunten les donçelles,
Prenen al braç les mares á sos nins;
Y com lleons tancats llargues centuries
Entre els rocams y els pins de ses boscuries,
Ixen al camp los nobles saguntíns.

III

Finix lo jorn; les ombres misterioses
De la nit endolada, pahoroses
Eixamplen son mantell turons avall.
En apinyat estol, per l' aspra vía,
Baixen los saguntins; Murro los guía;
Murro, que marxa al front ab son cavall.

Lo fort mistral ofega ses pejades,
Amaguen al estol les enboyrades
Ombres negrenques de la trista nit;
Ab lo silenci de la mort avancen,
Y ab lo furor de lo lleó se llansen
Al campament del africá dormit.

¡Brau, corajós atach! Mastins de presa
No desfán ab ses dents ab mes fereça,
Al llop entre ses garres capficat,
Quant l' enemich, tornant en sa pahura,
Cau damunt d' ells, la vall y la planura
Son un carner de sanch y mortandat.

A lo primer impuls, ningú s' adona
D' aquell turbió de sanch qu' els abrahona,
D' aquell cridar confús, d' aquell soroll;
No veuhen en la ombra á quí combatre,
No coneixen lo braç qu' els vol abatre,
Mes senten los acers clavats al coll.

Entre los combatents, Murro s' aixeca,
Com lo roure en lo bosch; ix sa veu seca
Com la del tró, que per l' espay retruny;
Sembla que aplane timbes y montanyes,
Quant dientlos ¡cobarts! en ses entranyes
Fica l' acer blandit per son brau puny.

Per trobarse ab Aníbal tot ho arrolla;
Trinxa, arrasa, desfá, ferix, degolla;
La sanch esguita sa febroso pell;
Y quant á Aníbal ja més prop se 'l mira,
Cridant ¡venjansa! del cavall se tira,
Y fet un llop se llansa damunt d' ell.

Braç á braç s' escometen, s' abrahonen;
Per los colps se coneixen y s' adonen
De que lluyta un gegant y altre gegant;
Cos á cos s' emparellen, lluyten, breguen,
Se revolquen en terra, se moseguen;
Murro aixeca lo front, Murro ix triufant.

Lo triufador en lo perill no pensa;
Ab sos genolls lo pit d' Aníbal prensa,
Lo curt acer ab l' una ma blandix,
Agarra ab l' atra ma sa llarga crenja,
Ab los ulls no se 'l mira, que se 'l menja,
Y ab los llabis no 'l parla, l' escupix.

«¡Te tinch, te tinch per fi!»--Diu Murro á l' hora

Que sa destra la daga venjadora
Va obrir en les entranyes ample clot;
Pero al ensemps, traydora, vil espasa
Per la espala de part á part el passa,
Y Murro cau á terra sens dir mot.

Los saguntins, qu' anaven fent carrera
Seguint de Murro la triunfal senyera,
Com llamps cauen damunt dels africans;
Y ab ses espases per lo foch brusentes,
Y atrontollantho tot, á bachs y á espentes,
Arranquen lo cadavre de ses mans.

Y posantlo damunt l' escut de guerra,
Fan á son pes sotraquejar la terra,
Com quant, badantse, surt volcánich foch;
En torn de Murro fan una muralla,
Se llansen altra volta á la batalla,
Y per lo mig avancen poch á poch.

Y poch á poch y ab ordre se retiren,
Y á cada pas se paren y se giren,
Al enemich ferint y masacrant.

¡Anar, morir, tornar, pendre carrera,
Omplir de morts lo camp y la ribera,
Y tornar y entrar dins, fon un instant!

S' acosten á tallar la retirada
Contra ells los africans; davant la entrada
Tornen los saguntins á ferse forts;
¡Quant manco son pera lluytar, més creixen!
¡Quant més es lo perill, més grans pareixen!
¡Quant més enemichs hián, més son los morts!

Les nines y les dones, corajoses
Baixen del mur runós, folles, febroses,

Compartixen ab ells lo dur treball;
Fins á lo punt més perillós avancen,
Y com feres carnívores ne llancen
Tions encesos barbacana avall.

Aferrats á les roques, qu' els rebugen,
Y á la llum dels tions, se veu com pugén
Els africans ab sanguinós anhel;
Uns als altres s' agarren, s' encadenen;
¡Sembren damnats que dins del infern penen
Y volen junts abrahonar lo cell!

Y se veuen ses cares sanguinoses,
Y ses mans, que s' agarren tremoloses
Als pichs ferrenys del saguntí penyal;
Y s' ou lo crit de Aníbal, qu' els espenta,
Y «avant», «avant», els diu ab veu valenta:
«Tingau apunt l' acer y lo destrál.»

Y per los murs y les parets trencades,
Y per les portes per l' astral badades,
Agüayta avall la saguntina gent;
Totes les mans los forts punyals blandixen,
Totes les boques parlen, malahixen,
Tots los esguarts l' espay veuen ruent.

Y lo combat seguix, y se mamprenen
Uns y altres, y ab més furia se defenen,
Y el mur mig arrunat llansa un cruixit;
Les portes entreobertes s' esportellen,
Y els saguntins al punt, veent com s' estellen,
Per portes y per murs posen son pit.

Mentres qu' així los héroes s' eternixen,
Les teulades de dalt se desprendixen,
Cauhen palaus y cases á millers;

Lo fort castell á péntols cau, s' asola,
Y l' or fundit bullitne, se rescola
Per les goles obertes dels carrers.

Y en mig la plaça, y á la llum rogenca
D' aquella falla heróyca, famolenca
De cremar y engolir la immensitat;
Los saguntins nafrats, qu' en terra jauben
Arrastrantse á genolls, en ella cauhen
Clamant: «¡Independencia y llibertat!»

Altres, á qui les forces ja lis manquen,
Obrin més ses ferides, y s' arranquen
La carn de ses entranyes á bocins;
Los vells, mig atontats, de les despulles
Dels morts agarren les tallantes fulles
Y fins lo mánech claven cor á dins.

Les matrones, á dura mort resoltes,
Esllinguides, ses llargues trenes soltes,
Los ulls oberts, de llágrimes eixuts,
Se tiren á la falla qu' elles feren,
Los braços estenent, com si volgueren
En ells estrenyer á sos fills perduts.

Prócers, esclaus, histrions y cortesanes,
Se tiren per les altes barbacanes
O claven en sos pits aguts punyals;
Les doncelles, vetllant per sa pureça,
Se tiren dins la falla, que les besa
Y qu' encubrix ses formes virginals.

Y á l' hora, un alarit immens estalla;
Sagunt no es ja Sagunt, es una falla
Qu' als quatre vents gisporrejjant ardix;
Les flames corren, per l' espay s' en munten,

Les d' un estrem ab l' altre estrem s' ajunten
A brafades lo foch pels murs se n' ix.

Y entra en Sagunt Aníbal, y ab corage
Per ahon atura son esguart salvage,
Ovira fum y sanch, cendres y dol;
Aixeca els ulls al cel, clamant venjança;
Vers Roma 'l pensament verinós llansa,
Y aixina esclama ab pahorós udol.

«¡Sagunt es mort! Ses cendres son mon soli;
Ara, já Roma! já pujar al Capitoli!
¡Vullch qu' en sa sanch s' abeure mon cavall!»
Y dit asó, sos nyervis se congelen,
Ab tant de fum y foch sos ulls s' entelen,
Y surt ab sos guerrers costes avall.

Y l' incendi seguix, gisporroteja;
Els vells singlers ab son fornall caldeja;
Ab ses purnes encen roures y pins;
Penetra per les conques de la serra;
Escalfa les entranyes de la terra;
Arriba á los turons més gegantins.

Y corre 'l foch per valls y per riberes,
Y crema dins ses coves á les feres
Qu' estremixen l' espay ab sos udols.
Y bull en l' aygua de la mar bravía,
Y encen lo raig del lluminar del día,
Y s' encarna en lo pit dels espanyols.

Y ardix, ardix y creix ab arrogancia
En lo cor de Viriato, y en Numancia
Y en los fets dels heroychs lusitans;
Y flameja en los ulls del brau Pelayo,
Y espurneja en les roques del Moncayo,

En la lluyta ab los vándals africans.

¡Y ardix, ardix! Etern llamp de tempesta
Bruseja per llarchs segles de conquesta,
En lluyta á mort contra l' alarb infel;
Y llampega en los ulls dels Cits y els Jaumes,
Y flameja en los verts llorers y paumes
Conquerits per Ferrant y Na Isabel.

Y ardix, ardix, ardix per mar y terra
Ahon la espanyola gent ha estat en guerra,
En Pavia, en Lepant, en Trafalgar;
Y ardix, mig amagant sa flamerada,
En la perduda roca, abandonada,
Ahont s' aixeca lo nostre Gibraltar.

Y ardix, ardix brulent en les montanyes
Sanguinoses del Bruch, y en les entranyes
Dels espanyols en lluyta ab l' estranger;
Y ardix en Çaragoça y en Girona,
Y á un dos de Maig lo foch del infern dona,
Y llamps de guerra als ulls d' un Palleter.

Y ardix, ardix en vives flamerades
Dende 'l Mongó fins als jardins de Gades,
Dende 'l Monseny als Pirineus vehins;
Y encara ardix, qu' Espanya es una falla,
Y Sagunt es l' espill ahon s' enmiralla,
Y tots los espanyols son saguntins.

IDILI

Quants nuvis y quantes nuviés
Totes vestides de flors,
Totes y tots esperant
Lo bes matiner del sol.
Bresquilleres y pomeres
Porten gárgantilles d' or,
Per arracades, rosetes,
Y per agulles, capolls.
Armellers y tarongers
Porten son trage millor;
Les rames plenes de fulles,
Les fulles plenes de flors.
Quant ix lo sol tot rumbeja,
Tot rumbeja al vore 'l sol;
L' armeler estén ses branques,
La pomera aixeca 'l front,
Lo tarongeret s' agrunsa,
La bresquillera se mou.
¡Oh sol de Març! per la Verge
Vine á vórels tots los jorns.

Que no vinga la gelada,
Que crema fulles y flors,
Que 'l trage de novensans
No siga l' hábit dels morts!

1.er Març 1882.

A LA MEMÓRIA

DEL MALHAURAT POETA ROCA Y FLOREJACHS.

Tres doncelles, tres doncelles
Tenía el tendre poeta,
Tres doncelles, que tres glories
Eren pera ell en la terra.
«Amor» s' apellava l' una,
Amor d' eternal belleça;
«Patria» li dïen á l' altra,
Y esclau de sa patria era.
A l' altra «Fe», y la volía
Com lo fill á sa mareta.
Quins coloquis més sabrosos
Va tenir ab la primera:
¡L' amor sant dels serafíns
Haberá tengut enveja!
Quin carinyo ab la segona,
Quin patir per sa grandèça:
¡Haberá donat sa vida
Per donarli gloria eterna!

Quína adoració més santa
Sentía per la tercera:
¡Tots los raigs del sol d' Abril
Habera donat per ella!
Quant arribá l' últim jorn,
Quant va morir lo poeta,
Les tres, les tres endolades
Ploraven d' inyor y pena.
L' una va cloure sos ulls,
L' altra, li 'ls besá ab tendreça
Y l' altra, ab ses blanques ales
Lo pujá á la gloria eterna.

. . . . .
Damunt de sa sepultura
Ha florit una violeta,
Son perfum es com l' incens;
Amunt, per amunt s' aixeca.
Quant ix lo sol á l' aubada
Sobre la fosa rumbeja:
Ni el sol la marcix, ni l' ayre
Al agrunsarla la trenca.
Esta flor, es sa memoria,
Que may morirá en la terra.

8 Giner 1883.

CANT EPITALAMICH

A DOLORS BONELL Y ANDREU LOPEZ
EN SA BODA

En vostre jorn alegre de ventura,
Quant tot á vostre entorn pren hermosura,
Quant tot rientse vos eixampla 'l pit;
Deixeu que á regalarvos les orelles
Vaja, com lo remor de les abelles,
L' epitalamich cant del Infinit.

A son accent se mou l' áliga altiva,
Lo papalló pren ales y s' aviva,
Lo peix dins de la mar cerca 'l caliu;
Y eixám de teuladins ab sa veu dolça,
Va per los camps cullint plomes y molsa,
Pera fer entre flors son nuviat niu.

Lo cant baixa armoniós del blau celage,
Y pren per arpa lo florit brancage

Dels tarongers y llimoners en flor;
Va rodejat de llum y de misteri;
La veu dels rosinyols es son salteri;
Lo bategar dels pits, son cant millor.

Entre les notes de sa veu, com fines
Roses de suau flayror y sense espines,
Sobreixen les qu' entona als esposalls;
Les que unix al fadrí ab la jove bella,
A la innocent y virginal doncella
Engís de les planures y les valls.

En elles, escampant perfum y gales,
S' ouhen tendres sospirs, bategar d' ales
Y lo ressó de lo dolcíssim bes;
Lo bes de la pureça immaculada,
Ab lo desig d' una ànima extasiada
En el amor sagrat y en l' embelés.

En el amor sagrat, qu' en los pits nía
Etern, brillant, com la claror d' un día
En que la nit no arribará enjamay;
Y que creix sa claror quant més temps passa,
Com la del sol que du sens vel ni gassa
Al mig jorn quant s' adorm per el espay.

¡En el amor sagrat! Vida preuhada

Que unix á dos estremes á una llaçada
Y confon á dos sers en un sol sér;
Que viu en un esprit y en dos alena,
Y es com lo ram flayrós de la açutena
Que dona flor en l' arabésch piger.

¡En el amor sagrat! Que als dos embauma
En blanch gesmil y agrunsadora pauma,
Encubertantlos de llores y flors,
Com si foren ells sols creació viva
D' aquella flayror suau, tendra y joliva
Del mitologich ídol dels amors.

Idili benhaurat que may s' acaba!
A la felicitat tindre la esclava;
Viure en un pensament que no té fi;
Enmirallarse els dos á totes hores,
Y passarles sentint les voladores
Notes que surten del celest confí.

Crear les ilusions més delitoses,
Vóreles al entorn sempre amoroses
Unint los llabis de besets de mel;
Tenyirse d' or y blau quant los rodeja,
Y, sense 'ls dos voler, ferlos enveja
Als querubins y als angelets del cel.

Partir lo pa y lo ví en la nova taula,
Dirse ab los ulls la celestial paraula;
En lo repós, somiar en l' infinit;
Trobar cada jorn nou, nova alegría;
Sentir lo plany, lo goig, la melengía,
Com si fos un sol cor en un sol pit.

Com los aucells que riuen en l' arbreda,
Fer lo bresol de plomes com la seda,
Cantant y embelesantse en sos arrulls;
Y al embelés de sos mirars alegres,
Vore baix lo cendal los ullets negres
Del fill que porta los cabells tan rulls.

Amostrarli al fillet á obrir los llabis,
A pronunciar lo nom dels seus bons avis
Qu' embadalits contemplen son tresor;
Com l' arbre gegantí mira ses branques
Plenes de fulles y de roses blanques,
Tot rumbejant al mig la poma d' or.

Ab los bracets del nen y ses joguines
Fer lo llaç molt més fort que les alcines
Qu' arrelaren fa segles en lo camp;
Que llaç format ab besos y rialles,
Té més fortor que les brucents malles
Que no se doblen al fueiteig del llamp.

¡Veritable conjunt de fortaleça!
¡Reproducció de la immortal belleça
Que porta 'l nen en son esguart hermós!
¡Jamay lo llaç sagrat podrán abatrel
Que té los ulls del un, lo front del atre
Y lo voler y els sentiments dels dos.

Qu' ell es l' encant y la ilusió del pare;
L' esperança, lo gran goig de la mare,
Que veu la gloria en son graciós engís;
Qu' en ell s' encarna tot y tot s' ajunta,
Y es la escala del cel per ahon se munta
Als anyorats vergers del Paradís.

Y en esta unió feliç, sempre escoltantse
Lo dolcíssim «jo 't vullch»; sempre abraçantse,
Sempre tenint los llabis riallers;
Tictactejant sos cors, tal com si encara
Fora 'l moment del «sí» davant de l' ara,
Vore arribar sens dol, los jorns darrers.

Y així com l' au qu' anyora altra ribera
Creuha la mar seguint sa companyera,
Que va cercant altre ayre y altre sol;
Creuhar la mar, l' espay y la montanya,
Sempre volant, volant en sa companya,
Y quant ne falte l' un, mampendre 'l vol.

Mampendre 'l vol á la regió serena
 Ahon l' esprit de Deu tot ho allumena,
 Y son molt més melódichs los cantars;
 Y allí, abraçats, y junts, y plens de gloria,
 Mantindre viva, eterna la memòria
 Del «sí» donat al peu del sacre altar.

. . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .

Quant lo dolç cant se pert per lo boscage,
 Quant brillen los estels en blau celage,
 Quant mar y cel y mon dormen tranquils;
 Flora escampa les flors de sa cistella
 Y fa lo llit nuviat á la parella
 Ab liris blaus, roselles y gesmils.

1883.

¡RECORT!

*Poesia llegida en la solemne sesiò apologètica, celebrada per Lo Rat Penat
lo dia 7 d' Abril de 1883, en honor de D. Pere Manuel Yago.*

Recorde com si ara 'l vera:
Alt, moreno, negres ulls,
Ahon llampegaven idees
De les que 'l vent no s' endú.
Jo era un gich, escomensava
A entrar en la joventut:
Deprenia á vendre panyo
Y á fer versos llarchs y curts.
De la botiga ahon estava
Era tertuliá segur.
Ab ell, venien uns altres
Tots ja huy, com ell, difunts.
Jo ja sabia qui era;
Com la rosa té perfum,
Ell tenia geni y duya
En lo front estel de llum.
¡Oh! Recorde ses converses,

Jo, me posava molt llunt,
Pero ells parlaven de coses
Que habera comprés un mut.

Per aquell temps de silenci,
Bufaven vents malastruchs
Y la pobra Patria nostra
Jou duya d' esclavitut.

Per los llabis del bon Yago
Surtia ab plorosos ulls,
Carregada de cadenes
Y endolat lo vell escut.

Eixe escut ahon campejaren
Les torres de forts y alts murs,
Les barres de nostra terra
Y lo lleó may vensut!

Surtia la llibertat
Vestida de raigs de llum
Tota plorosa, plorosa,
Ab los llabis grochs y muts.

Y son esguart estenia
Per la plana y per lo puig,
Anunciant la nova aubada
Qu' ell voria en l' ataut!

Surtia la poèsia
Destrenats sos cabells rulls,
Omplint los cors d' armonies
Y los espays de perfums.

La poèsia que n' era
Pera d' ell, lo suprem cult,
L' aymada de les aymades,
El amor mes fi y més pur.

¡Patria! ¡Llibertat! ¡Poësia!
 ¡Símbols sants, preuhats tributs!
 Per Yago, vos vaig coneixer,
 Per Yago, en lo pit vos duch.

¡VALENCIANISME!

AL EXM. MARQUÉS DE CAMPO

Poesia llegida en la inauguració del Ateneu Mercantil

Pera cantar les coses de la terra,
Altra llengua no hiá, com la que dolça,
Acaronats al pit de nostra mare,
Deprenguerem ab besos y ab caricies
En los alegres jorns de la infanteça.
Y no es que jo m' oblide de la parla
De la patria comú, que huy nos lliga
Ab garlandes de flors y florits llaços.
La llengua de Cervantes es molt dolça;
Pero es la d' Ausies March més ensucrada
Pera cantar del Micalet les glories,
Pera llohar als valencians ilustres
Y pera dir: «¡Valencia! ¡Mare meuha!
Per tu, per tu tan sols pense y alene.»
—¡Pera llohar als valencians ilustres!
¿Y á quí millor en tan solemne acte,
En que 'l Comers, la Industria valenciana

Ahuy celebren sa grandiosa festa
De pau, de redempció, d' alvans y gloria?
¿A quí llohar millor, pera que nobles
S' encarnen los seus fets en nostres ánimes
Sagellades en foch de patriotisme?

Qu' á un geni del Comers, un viu eixemple
De este valencianisme que proclamen
Les ones grunsadores de la playa,
Lo fruyt dels tarongers de nostres hortes,
Los brins d' arros qu' en les marjals se crien
Y los llabis y els cors de tots nosaltres?

Descendent d' Aragó, d' aquella terra
Més que germana de la terra nostra;
Ab tots los sentiments d' aquella raça
Que vingué dende 'ls pichs de ses montanyes
A conquerir estos jardins, donantnos
La llibertat y lo progrés dels segles;
Raça de genis y gegants, de nobles
Y prehadés virtuts d' ánima ferma,
De natural alegre y franch carácter,
De paraula que may, may torna arrere.

Raça que té á un Lanuça que no 's dobla,
A un Rey com Jaume qu' á la mort esglaya,
Y á una Ciutat com Çaragoça ilustre,
Que ni s' humilla may ni s' endobleaga.
¡Oh! jo no puch parlar de aquella terra
Sense que 'ls ulls s' entelen per les llágrimes,
Y el cor palpitejantme y sortint fora,
No diga entusiasmat: «¡Benéhida sí!»

Descendent d' Aragó, y así bresada
Sa joventut; y así prenint carinyo

A totes nostres coses sacrosantes;
Fill del Comers, qu' ab abundó li otorga
Sos engicers arrulls, als que acompanya
Lo bes de la Fortuna falaguera,
Que, com la fada del palau ombrívol
Plorosa y entristida per l' ausencia
De lo doncell de les llunyanes terres,
Per ell, tan sols per ell d' inyor penava.

Fill del treball que dignifica al home;
Actiu y faener y afanyós sempre;
Sempre sentint per sa Valencia aymada
L' afecte pur y sant, mireulo altívol
Pujar per los grahons del Capitoli,
Ahon sols arriben á tocar les portes
Los que com ell, ab l' aspre treball lluyten;
Los que com ell, ab lo treball descansen;
Los que com ell, dormint, encar treballen.
¡No ne fa més lo cedre en la montanya,
Que afona sos arrels fins al abisme
Pera poder un jorn tocar los núbols!

Al pronunciar son nom, los recorts dolços
Venen del temps passat, pera parlarme
De tot lo qu' ell ha fet per sa Valencia.
Los alvansos, reformes y millores
Qu' así tenim dende mitat del segle,
Se li deuen á ell; y no hia vía
Ni progresiva institució, ni empresa,
Que no vaja lligada á sa memòria
Y á son nom esclarit. ¡Nom qu' algún dia
Los nostres fills vorán escrit en marbres!
¡Quánts de plors, cuántes llágrimes no eixuga

Si la disort acora nostres terres!
Com altra Providencia ses mans obri
Y repartix tresors y beneficis
Que l' amargor de la desgracia endolcen.
Díguenho 'ls peixcadors d' aquestes plajes
Que per lo foch cremades ses viviendes
Se trobaven sens llar, sens llit, ni roba,
Mirant les aygües de la mar amargues,
May tan amargues com ses tristes penes!
¡Y quàn gran, y quàn pur, y quàn noblissim,
Es l' afecte que sent per sa Valencia!
Mos llabis no ho dirán, sos fets ho diuhen:
Carro trunfal en llahor de la Senyera
Del Rey Jaume primer; palaus y escoles
Ahon al horfe s' acull y el pa de vida
Se li dona ab lo pa de la sabieça;
Temple sagrat d' arcades gegantines
Y gótichs finestrals y altes colunes
Qu' al cel volen pujar y á lo cel pujen;
Naus y navills que de la plaja nostra
La mar india creuhant, van á les plajes
De les daurades illes Filipines,
Portant entre les ones remoroses
Lo cant dolcíssim de l' antiga Edeta;
O van per estes llevantines costes
Duent l' óscul de pau que 'l Comers dona
Fins al confi de l' africana terra,
Obrintnos lo camí pera qu' un día
Siga una veritat pera la Patria
Lo magnífich ensomi de Cisneros.
Carrils que foradant les aspres serres

Van despertant á les dormides viles
D' aquest reyne naixcut pera la gloria.

Arranch de patriotisme, ahon altre Creso
Oferix sos tresors y ses riqueçes
Pera qu' en Gibraltar onege altívola
La may vensuda ibérica senyera;
Protecció á nostra Industria valenciana;
Impuls á lo Comers qu' ell tant estima:
Trebáll als bons obrers que 'l solliciten;
Pa al famolench que sense pa se troba.
Proyectes pera fer un manicomi
Ahon trobe 'l foll la pau que 'l seny li nega,
Y una presó modelo que fa falta
Pera que los damnats se purifiquen,
Y en lloch de les pasions que sos pits corquen
Saludable ensenyança els corregixca
Y els rente de lo baf que los enllota.
¡Oh! mos llabis, no, no, no poden dirho,
Ho diuhen los seus fets sens tindre llengua!

Alluntat com la nau que va á altres terres
De la bella ciutat que 'l Turia banya,
¡Com anyora l' oreig d' estes planures
Qu' embaumen nostres cors! ¡Cóm trist se migra,
Pensant en este sol qu' ens allumena
Y en estos camps qu' al paradís se semblen!
¡Cóm somía tornar á aquestes plajes,
Cóm l' oroneta desterrada y trista,
Pensa en tornar al niu ahon varen naixer
Los primerenchs fillets de sa niuhada!

Que sa vida s' allargue per molts segles
Es lo que tots volém, que dura roca

Siga son cor pera lo ruch é innoble;
Qu' en son front espurnejen les idees
D' amor y caritar qu' un jorn arriben
En qu' Aragó y Valencia, estos dos pobles
Que tant d' amor y de carinyo 's tenen,
Y ell tant estima com á bon patrici,
Siguen units per los carrils de ferro,
Ja que huy están units per germans llaços.
¡Y sia 'l descendent d' aquelles terres,
El valenciá que tant vol á Valencia,
El que fasa esta unió tan desijada!

Fills del Comers y de la Industria! Homens
Qu' en tots los temps al aguaytar lo día
Se poseu al treball, qu' es lo pa nostre:
Els uns, ab la feixuga ferramenta,
Los altres, ab la ploma ó ab los llibres,
Treballen y prengau lo viu eixemple
Del geni mercantil d' estes comarques,
Imitém son amor á esta Valencia
Que voltada de flors y maravelles,
Sent per sos fills l' adoració més santa.
Fém tots com ell ho fa. ¡Valencianisme!
Pera que 'l mon nos vullga y nos respecte;
Pera que nostra industria se realce;
Pera que lo comers no desfallixca;
Pera que aplegue fins lo cim la Ciencia
Y cridém de la vall á la montayna:
«¡Valencia per Espanya y pera Espanya!
¡Espanya per Valencia y pa Valencia!

5 Maig 1883.

LA SEDA NOVELLA

Jo la he vist tota daurada
Y de roses enflocada,
Roses y clavells en flor;
Semblava llustrosa y bella
La trena d' una doncella,
Doncella de cabells d' or.

—
Cabells d' or, que mans de fades
Trenaren per les vesprades
A la llum del sol de Maig;
Quan ja s' engrunsa la espiga
Y ja aguayta la formiga
Desde 'l fons de son estaig.

—
¡Oh sabia naturaleça!
Quant grandiosa es ta belleça,
Quant sencill ton nupcial vel;
Per tu 's perfuma la serra,

Tota flor ix de la terra,
Y tota llum ve del cel.

Benehida la primavera,
Que amorosa y falaguera
Nos du en ses cistelles d' or
La flor que fa la farina,
La seda llustrosa y fina
Y lo dolç fruyt del amor.

26 Maig 1883.

AGRAIMENT

Cor agrait,
Cor bençhit.

Premiada ab accésit en los Jochs-Florals de 1883

No es de pits que bateguen per la instrucció del poble
Oblidar beneficis, ni ser desagraits;
Ahon viu l' idea santa, ahon viu l' idea noble,
No hiá pasions bastardes, no hiá cors empedrits.

L' agraiment es lliuri flayrós que no 's mustiga,
Es font que no se seca, es sol que may se pon;
Si una ánima perduda d' aqueste be 's deslliga,
Cent ánimes s' aixequen per redimir al mon.

L' agraiment s' amaga y dins de lo pit nía,
Com dins del fons de terra s' amaga l' argent fi;
Per un brot d' argilaga qu' en la montanya 's cria,
Florixen en les penyes cent brots de romaní.

¡Agraïment, que noble, dins l' ànima 't soterres,
De dins de la nostra ànima, manprén, manprén lo vol,
Y per mar, per planures, per hortes y per serres,
Publica ab entusiasme lo nom de *Quansevol*.

Lo nom d' eixe patrici qu' en llengua de sa mare
Nos ha donat l' eixemple de ser bon valencià,
Y ha fet per les Escoles, tot lo que fa 'l bon pare,
Quant sa fillada plora, pera donarlis pá.

¡Quansevol! ¡Que modestia qu' enclou esta paraula!
La caritat encesa campeja en lo seu nom;
Si Quansevol es mito, com es l' antiga falla,
No son mito ses obres que pot vore tot hom.

Quansevol, de la terra, fa ixir les fresques roses,
Fa creixer les espigues, fa 'l fruyt del taronger;
Blanqueja 'l llí y el cánem en hores fadigoses
Y avans que 'l sol matina, perque es més matiner.

Quansevol, trau lo ferro de dins de les montayes;
Y fa carrils, y rodes que creuhen l' infinit,
O viu baix de la terra, ficat en ses entranyes,
Tenint per llum del día, la llum del esperit.

Quansevol, fa la roba que nostres carns abriga,
Passa la mar y en febles naus sos tresors nos du,
Y día y nit treballa com la innocent formiga,
Y té fam y no plora, té fret, y va mig nu.

Sens Quansevol, la vida del mon, qu' es vida inmensa,
Mort, y miseria, y llágrimes, sería á tot estall;
Quansevol, no es un mito pera qui estudia y pensa,
Quansevol, es lo poble, que viu de lo treball!

Baix eixe nom, una ánima, de sant amor repleta,
Poruga y vergonyosa, nos ha donat son cor;
Ha fet com en los marges la pobra violeta
Qu' entre les fulles verdes amaga sa flayror.

Ha fet, com la lluernia que baix de l' herba humida
Viu vora de les cequies, per natural costum,
Y quant la nit s' acosta d' estels y dol vestida
Amostra á les campinyes sa verdosenca llum.

Ha fet, com eixes ánimes, per Deu tan sols electes,
Que son, sense adonarsen, lo lluminós fanal,
Ahon van á reflectarse los grans y purs efectes
De tots aquells que busquen lo triomf d' un ideal.

Nosaltres, fills del poble, lo nom d' eixe patrici

Qu' així modest s' amaya tenint tanta claror,
Volém que per lo poble que reb lo benefici,
Siga aclamat y vixca junyit á son bon cor.

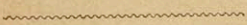

Volém que per esta obra, tot hom lo benedixca,
Que ahon ell se trobe, arribe lo nostre agraiment,
Y quant son pit batentse aquestes ralles llixca
Vejen sos ulls les llágrimes del nostre sentiment.

Volém, volém que sapia qu' un *Quansevol* nos guía,
Qu' un *Quansevol*, es tota la Junta d' Artesans,
Y que per ell, per sa obra, d' amor y germania,
Molts *Quansevols*, huy mitos, serán bons ciutadans.

Juny 1883.

CANÇÓ DEL BRESOL

Música de M. Penella.

Junt á la cambra s' ou al pare,
Dins de la cambra está 'l lletet,
Junt al lletet está la mare,
Dins del lletet está 'l giquet.

Y ella, en veu molt baixeta,
Canta al seu serafi,
Com una colometa
Que arrulla al colomí:

«Dorm, videta meuha,
Dorm, ángel de Deu;
La mareta teuha
Vela al costat teu.»

Y sangoloteja
La cuna espayet
Grunsa al giquet;
Com l' ayre meneja
Lo niu en l' arbret,
Poquet á poquet,
Poquet á poquet.

LA MUSA VALENCIANA

Entre notes y armoníes,
Y perfils y poesíes,
M' han fet un lloquet así¹:
Un lloquet de flors y molsa,
Ahon podré ab ma llengua dolça
Cantar com lo teuladí.

Jo sé que tots me comprenen,
Y que tots, de mí algo tenen
En los llabis ó en lo cor;
Que ab mon valenciá llinage,
Ningun paysá farà ultrage.
Ni em negará 'l seu amor.

Que si porte gipó en randes,
També en lo front duch garlandes
Que no se mustiguen may;

---

1 En l' «Album Artístico».—Recuerdo de la Exposición y FERIA de Valencia.»

Que si soch del poble filla,
Soch, com lo poble, sencilla
Y tinch per palau l' espay.

Soch, com lo poble, riallera,
Parladora y bufanera;
Y vixch de son sentiment.
Jo, m' alegre ab ses rialles,
Jo, m' adorch ab ses rondalles
Y plore d' anyorament.

Si soch per algú escarnida,
De Deu Sant, soch benehida,
Que de sa destra me du,
Y em posá rastres de perles,
Que ni 'ls anys podran desferles
Ni 'm podrá llevar ningú.

Soch en Valencia naixcuda
Y de tots soch ben volguda;
Tots me porten en lo cor;
Per Valencia, he de sostindre
¡Tot lo bo de lo pervindre,
Tot lo bo del antigor!

Que jo soch del poble filla,
Y com lo poble sencilla;

Y soch plana, y soch així;
Y ab lo poble tinch que viure
Si honrada y modesta, lliure
Com l' alegre teuladí.

6 Joliol 1883.

A LA BONA MEMORIA

DEL EMINENT CRÍTICH PELEGRÍ GARCÍA CADENA.

En esta llengua nostra, qu' es llengua que la mare
Nos amostrá ab caricies y besos y dolçors,
Vaig, Pelegrí, á plorarte, vaig huy, Pelegrí, á plandyrem
De ta promptana mort.

Si algúns, ma trista parla, no saben ni comprenen,
Mes llágrimes ardentes farán batre los cors;
Jo sé que 'l mut llenguage del ánima apenada,
Lo plor l' entenen tots.

Jo sé que quant se plora, la mort del que s' estima,
Se plora y no se parla; los ulls ho diuhen tot;
Y sé que no ja cosa que alene y vixca y senta
Que no respecte 'l plor.

Y el plor es de Valencia que t' alletá en sos braços,
Que 'l bes de la infantega primer doná á ton front,
Omplint ton cap d' idees, ton pit de coses dolçes,
T' ánima de recorts.

Així plora la mare, desconhortada y sola
Quant veu lo bresol tendre tot adornat de flors,
Buyt, y gelat, y en boyres, per més que l' allumene
La clara llum del sol.

Qu' en tu plora al poeta que l' ideal cercava,
 Com cerca 'l brucent llabi la cristalina font;
 Y en tu plora al artiste, que del fanch de la terra
     Fea brotar les flors.

Tres símbols adorares, poeta, en esta vida;
 Per ells, per ells lluytares, brau, corajós y fort;
 Així foren los héroes; així son los que adoren
     Lo sant, lo bell, lo bo!

De acer era ton ánima pera lo bo creada;
 Ta voluntat, de ferro, qu' está batut al foch;
 Ànima així, que lluyta, y lluyta, y no se cansa,
     Ni es doblega, ni romp.

Per ton mirall de crítich moltes obres passaren;
 Passaren, reflectantne, son ánima, son cos;
 La veritat fon sempre la Verge immaculada
     El art, ta religió.

Por ço per esta vía de fanch y de miseries
 Com au qu' está anyorada, passares en un vol,
 Y es que tots los que pensen en altra vida nova
     Somíen altre mon.

Altres monahon se troben les roses sense espines;
 La volta platejada sens núbols ni foscors;
 Les ànimes més netes, los cors més grans, més nobles
     Y els èspirits més forts.

Y á ell, á ell te muntares, deixantnos ta memoria.
 Com bresol de la mare tot adornat de flors,
 Buyt, y gelat, y en boyres, per més que l' allumene
     La clara llum del sol!

RIMES

I.

T' amostrí á ser constant, á voler sempre,
Ab lo mateix fervor;
Tu, depregueres á enganyar á un home
Ab ulls de tentació.
¡Pobre del home qu' en paraules fía!
¡Ay del que fica aserps dins del seu cor!

II.

Les ferides del cos, les cura el mege,
Naturaleça, el mon.
Les ferides del ánima, les cura
La dallà de la mort.
No me preguntes, no, qué tal ho passe,
No m' ho preguntes, no;
En mos ulls se reflecta la tristèça...
¡Estich ferit de mort!

CANT

A LA MEMÓRIA DE CAVANILLES

Premiat ab una espiga d'or en los Jochs-Florals del any 1883.

La musa de les flors y les abelles;
La que les fruytes cull, y alegre canta
Quant ix lo sol, al aguaytar lo día;
La que á lo camp ab les gentils doncelles
Va tots los jorns y ab sa puresa encanta
Y ab la ignocencia de les flors se cría;
La que de pámpols verts son front corona
Y per joyes, al pit du roses fresques,
Y alborsos vermellats per arracades;
La que la vida de la pau pregona;
La que per llabis té clavells y bresques
D'ahon ixen les paraules ensucrades;
La que l'estol seguix de espigoleres
Nusos los brasos y la clenja solta, .
Que púdica cubrix sa blanca espala;
La que al batre lo blat en amples eres,
Lo cant del llauraor alegre escolta
Ab lo ritme armoniós de la cigala;

La més gentil entre les muses totes,
Que orlats du de llorer los nacrats polsos
Y du en sos ulls estels de llum divina;
Hora era ja que al vent donant ses notes,
A tu, fill del saber, sos cants més dolsos
Publicara en sa llengua llemosina.

A tu, fill del saber, ilustre atleta
De la ciencia agronómica espanyola;
Ministre d' un cult sant, fet pera els sabís;
Naixcut per nostra gloria en esta Edeta,
Pera ser el orgull de nostra escola;
Tantes voltes lloada per tos llabis.

Ministre d' un cult sant, que té per temple
La immensitat del mon; que per breviari
Té 'l cálcer d' una flor, ó té un bri d' herba;
Hon de genolls, estátich te contemple,
Fent oració davant de lo sagrari
Que ab lluminosos raigs ompli Minerva.

¡Minerva! la de rulla cabellera,
Que ixqué del camp de Júpiter, orlada
De tots els sentiments més purs y nobles.
¡Minerva! que inventá la nau velera,
Domesticá als cavalls ab sa mirada
Y l' aladre ingenia per us dels pobles.

¡Oh! jo te veig ab eixa companyia
Pels valencians jardins creuhar les sendes
Y estudiar ab afany sa fauna y flora,
Y veig com t' oferixen ses ofrendes
Los vegetals que nostra terra cria
Y los vergers que nostre sol colora.

Flora t' obri 'l cistell, ahon guarda avara

Sos arrels y sos brots; Naturaleça
De sos millors tresors t' obri ses arque;
La llum de ton saber lo obscur aclara,
Y plantes, minerals, fruyts y riqueça,
Com áliga capdal, d' un vol abarqués.

Del llibre del saber obri les fulles
Y ompli los buyts que les edats passades
Se deixaren en blanch, blanch que tu esborres;
Tos escrits son les gòtiques agulles
Qu' enclavades damunt de les arcades
Signen al lluny les gegantines torres.

Ta immortal *Monadelphia* així ho publica,
Y així ho publiquen tos pensats *Icones*,
Llibres replets d' esprit y de sabieça;
Ells son pera la ciencia noble y rica,
Com les blavenques remoroses ones
Son pera l' ampla mar cant de grandesa.

Ells son fidels guardians de ta memòria
Y son les esplendentes llumeneres
Que al cel pugen ta fama jegantea,
Que nom que porta 'l vol de tanta gloria
De la terra se munta á les esferes
D' eixe Ser Infinit que al geni crea.

D' eixe Ser Infinit, brúxola y guía
Del ser humá; que feu de ta paraula
Torrent que cau per la esbarosa roca
Ahon á abeurarse anaven nit y día
Los deixebles qu' entorn de l' ampla taula
Lo pa prenien de ta dolça boca.

Deixebles com Clemente y com Lagasca
Que escampant per lo mon la llum divina,

Baix son penó tants sabis congregaren;
Deixebles, que cumplint sa honrosa tasca
Pera orgull de la terra valentina
Les ciencies agronòmiques alsaren.

Ells guardarán ton nom; ells ta memòria
La farán reverdir, com á les roses
Les reverdix l' alegre primavera;
Ells, ab sos fets, publicarán ta història,
Plena per tots sos fulls d' aquelles coses
De que se plau la humanitat sancera.

Los arbres tropicals qu' en llunyes terres,
Terres del sol y de la mar bullenta
Porten escrit ton nom en flors y branques;
Estes hortes florides y estes serres
Ahon Flora tots los jorns ton nom esmenta
Mentres corona tix de roses blanques;

La Ciencia pera tu, ninfa aixerida,
Qu' encara mort, adolorida pensa
En los dolços coloquis de nuviage;
La patria que ton nom jamay oblida
Y qu' ixqueres recorda á sa defensa
Quant l' inferiren calumniós ultrage.

La joventut, qu' altívola 's desperta
A lo crit del progrés; que noble, avansa
A conquerir lo llor de la victoria;
Que de les lluytes de la sanch deserta,
Y que á la lluyta del saber se llansa,
Portant ton nom com gonfanó de glòria;

Y la musa del camp, d' alegres notes,
La que se goja en les costums sencilles
Del pobre llaurador que res anyora;

La més gentil entre les muses totes,
Publicarán ton nom ¡oh Cavanilles!
Per los pensils de la Edetana flora.

LA VIOLETA ⁽⁴⁾

Una flor, la més modesta
Que perfuma la floresta,
Te duch, Verge, al sacre altar;
Puix que ma fe te la dona,
Si no arriba á ta corona
Déixala tos peus besar.

¡Quantes floretes d' aquestes
Porugues, pobres, modestes,
Seguint cristiana costum;
Van de nit á ta capella
Y tu asoles, Verge bella,
Sents sos plors y son perfum!

TROVA VALENCIANA

Música del mestre M. Penella.

Ma terra es molt hermosa,
Mon cel es un clar cel,
Ma llengua es amorosa
Més dolça que la mel.

Así en ma patria amada
Convida tot á amar,
La llum del cel daurada,
Les ones de la mar.

Así al amor desperta
Lo cant del teuladí,
Y la floreta oberta
Al vindre lo matí.

Así 'l rosinyol nía
Dins lo ramage fosch,
Y el taronger se cria
Entre 'l fullam del bosch.

Así 's cria la seda
Més blanca que 'ls gesmils,
Así la boyra freda
No envolta los pensils.

Así l' aucell revola
Per entre fruyts y flors;
Así may s' anugola
La risa de los cors.

Así son les doncelles
Un bes dolç y sonrí,
Así hian maravelles;
Asó es lo paradís.

FULLARACA

Capolls y flors.

Colometa perduda un altra volta,
Torna, torna a la llar;
Desde que vas per les montanyes solta,
Que ja no saps cantar.
Torna altra volta, torna colometa;
¡Així poguera jo
Tornar, perdent ma llibertat completa,
A m' antiga presó!

*
* *

Ixen del boscage ombriu
Cants alegres, remor d' ales,
¡Calleu! perque fan son niu
Les tórtoles y les guals.

*
* *

De clavells y gesmils y mare-selves

Tens lo balcó florit;
 Quant aguaytes separa les cortines;
 Vullch mirar dins.
 Que de segur en ta polida cambra
 Florixen á millers
 Les açutcenés, los rosers, los lliris,
 Y tu, en mig d' ells.

*
 * *

No ha besat enjamay ses galtes fresques
 Ni el vent que passa suau;
 Com les abelles fan la mel en bresques
 Ella té tots los llabis ensucrats.
 Sols una volta, que del camp venia,
 Lo front orlat de flors de taronger,
 Per tastar la dolçor de l' ambrosia
 Una tórtola viuda que tenia,
 Li va donar un bes.

*
 * *

Lo lliuri pur y blau naix vora l' aygua,
 Y humil s' aixeca al cel;
 Del tarquim y lo fanch que té á ses plantes
 ¡Gracies á Deu! res pren.

*
 * *

Jo tinch una escala
 Que té tres grahons

Per ella me munte
Al cim del Tabor,
Y veig entre nubols
Y boyres y foch,
La image adorada
De Nostre Senyor.
La Fe, es eixa escala,
Mos fills, los grahons

*
* *

S' acosta la primavera;
L' armeler está ja en flor;
Lo junch, que creix en la riera,
Omplintse va de verdor.

Fins la pomera esmortida
Que la tempestat tronjá,
Te una rameta florida,
La darrera que farà.

*
* *

L' anell de ma mare
Lo porte en lo dit;
Lo nom de mon pare
En lo front escrit.

*
* *

Lo taronger, estén ses verdes fulles
Per ton antich casal;

Y quant la nit s' acosta y tu 't despulles
Cubrix ton finestral.
Van á dormir en ses nyervudes branques,
Els aucellets á estols;
Y en sa soca fan niu colomes blanques,
Merles y verderols.
Quant ix lo sol, esclata la rialla
D' aucells y teuladins;
Te veuhen com te vistes, y tot calla,
Tots á voret van dins.

*
* *

Fil blanch y fil negre,
Fil vert y daurat;
¡Així es la madeixa
De la humanitat!

*
* *

D' angunia ferida
Y al peu de la Creu,
Se troba esmortida
La Mare de Deu.
Passa l' oroneta
Piulant y piulant,
Y es posa, ¡pobreta!
Damunt l' arbre sant.
La Verge amorosa
Mirant tan d' amor,
Son mantell li posa

Banyat per lo plor.
D' ensá l' oroneta
Du 'l negre mantell,
Y va endoladeta
Plorant per lo cel.

*
* *

Un estel brilla en lo cel
Y ma filla diu que 'l vol;
Pera agafarli un estel,
Millor li agafara 'l sol.

*
* *

¡Qué rondalla més graciosa!
¡Qué rondalla més bonica!
Eren tres filles d' un rey,
D' un rey de la Palestina.
A la major, l' apellaven
Ab lo grat nom de Justicia;
A la mijana, li dien
Ignocencia y Sensitiva;
Y á la més xica de totes,
Modestia y Sabiduría.
Si poguera jo casarme
Ab les tres me casaría.

¡Qué rondalla més graciosa!
¡Qué rondalla més bonica!

*
* *

Endevina endevinalla:
 (Ja escomensa la rialla).
 No te rigues tu, Leonor.
 Es una flor molt modesta,
 Que s' amaga en la floresta:
 ¿Quín es lo nom d' eixa flor?
 —La flor qu' així viu y es cría,
 Sense saber res, diria
 Qu' es la violeta humil.
 —No, Leonor, pera 'l poeta
 No sols es la violeta,
 Eres tu, flor del gesmil.

*
* *

Cabellets negres
 Cabellets rosos,
 Mirars alegres,
 Alés flayrosos.
 ¡Dolça fillada!
 Estes espines,
 Cóm me les tornes
 En roses fines.

*
* *

Enfonsa sos arrels la forta alsina
 Entre 'ls durs pedernals;
 Lo roseret punjós, la rosa fina
 Cría per los marjals.
 Pero no per asó lo temps que passa

Deixa de fer camí;
L' alsina 's corca, lo roser s' en passa.
¡Tot té principi y fi!

*
* *

Del pla á la serra
Hiá sols un vol:
Les aus que munten
Ja ho saben prou.
¡Lo que no saben
Molts ignorants,
Es que sense ales
No 's pot volar!

*
* *

En lo capsal del meu llit
Tinch una Mare de Deu;
Quant me gite per la nit
Fas la senyal de la Creu;
Ma filleta més volguda
Me mira y també se senya.
El eixemple, ¡cóm ajuda,
Cóm ajuda, y quant ensenya!

*
* *

Pugen amunt los brots nous de la parra
Que fa el vi vell;
Y l' edra carinyosa al tronch s' agarra

Y s' enmarida ab ell.
Quant vinga la tardor, rahimets dolços
Tindrém si así venim;
Jo els culliré, y adornaré tos polsos
De pámpols y rahims.

*
* *

Deixa á la inquieta font que vaja al riu;
Deixa que 'l riu llauger vaja á la mar;
Quant vullguen, com l' aucell, tornar al niu
¡Ja no podrán tornar!

LA PLEGA.

Quant florix lo gesmiler
Y están daurades les vinyes,
Y un jardí son les campinyes
Y son los horts un verger,
Quant de ple estem en l' estiu
Y no hiá branca sens flor,
Ni doncella sense amor,
Ni teuladí sense niu.

Quant asahonada la fruyta
Dels arbres cau blanament,
Y ompli la cambra 'l forment
De la passada cullita.

Quant la valenciana fina
Neteja ses polques d' or,
Y es voreta 'l mocador
Y la barraca emblanquina;
Y vejau per los camins,
Per les sendes y barraques,
Ginets en rosins y en aques,
Llarga tira de fadrins,

Ab aquells trajés novells,
Y aquelles faixes brodades,

Y aquelles egües trenades,
Y aquells alhorsos vermells,
Y aquella image enflocada
Que du 'l clavari major,
Y aquell llabi parlador,
Y aquella brillant maynada;
Fent la plega á lo repich
Del tabal y la donsayna;
Del parlar que may amayna,
Del cantar del gran y el xich;
Del volteig que alegre sona
De la campana vehina;
Del sonris de la fadrina,
Del sospirar de la dona;
Del rellinjar dels cavalls
Que content y goig espresa,
Del ayre que les flors besa,
Del cacarejar dels galls;
De les rialles alegres
De l' alegre fadrinalla;
Del remor que fa quant balla
La doncella dels ulls negres;
Del tast de la dolça coca
Untosa del oli fi;
Del sorollet que fa 'l ví
Quant cau del porró á la boca:
Digau qu' están prop les festes
De Museros ó Meliana;
Digau que son costums estes
De la terra valenciana.

31 d' agost de 1884.

A MON MESTRE

TEODOR LLORENTE.

Avuy, mestre del ánima, vullech que la musa mía
En pobres versos cante tot lo que 'l meu cor sent;
Puix á ton cor dedique ma pobra fantasía,
Encara que 'n mos versos no hiaja poësía
Acull-los, com si foren d' un fill l' honrat present.

Res porten y res valen, son fills de la pobrega;
Mes son fills d' un afecte que may podré oblidar;
La primerenca rosa que 'n lo jardí se bresa
No té més hermosura, ni més ó menys belleça
Que la que Deu, al naixer, graciós li va donar.

Avans de qu' escomense la tasca desijada,
Permet que 'l teu deixeble recullga l' esperit;
Que tanque 'ls ulls per vóret, ab 'l ánima extasiada,
Y com si tu lo pare fores de ma niuhada,
Déixam que 'l cap recolse, sobre ton noble pit.

Déixam que 'n ell m' ature y un breu instant rendixca
Davant de tots los homens, tribut á ton saber;
Déixam que 'n plor esclate y el sentiment s' en ixca
A dolls, per estes ralles, encara que sufixca

Mon cor, per no poderte donar lo mon sancer.

Déixam que 'n ell m' adorga, somiant en eixes coses
Que allí guardes tancades, com á preuhat tresor;
Que 'l vol d' aqueixes ales seguixca en les frebroses
Nits, en que tendra musa, cull pera tu les roses
Que 'l vent jamay mustiga ni lleva sa flayror.

La Musa que t' inspira, gentil, graciosa, bella;
Que de les pardes llomes baixa al boscage ombriu;
Que dona ab sa alenada la vida á la rosella,
Qu' ompli d' amor purissim lo pit de la doncella
Y es banya entre les aygües bullentes del clar riu.

Que junt als florits margens, als peus de les palmeres,
Mirant com reverdixen gesmils y tarongers,
Apila ab los pagesos lo blat en amples eres,
Guía 'l ramat d' alegres y humils espigoleres
Y trena ab llirs y roses les branques dels llorers.

Que baix l' esbelta arcada d' esglesia bisantina,
Mirant lo cel clarissim pels finestrals obscurs,
Prega per tots nosaltres á la belltat divina;
Ab l' orfe, trista plora, y canta ab la fadrina
Que 'l vot de sa esperança penjá dels sacres murs.

Que escala la montanya, pujant á l' aspra serra,
Ahont entre pins y roures jau lo feudal castell,
Esmola ab l' almugáver lo glavi de la guerra,
Fa que á son crit tremolen les conques de la terra
Y que altra volta tornen les glories d' un mon vell.

Que entra en la llar sagrada com mel que tot ho en-
(dolça,

Y esten ses ales blanques damunt del llit nuval;
Se senta en la cadira ahon l' avia se recolsa;
Amostra á la mareta cançó del bresol dolça,

Y ab l' Angel de la Guarda defen lo niu payral.
 Que en lo lllindar del temple de nostra antiga gloria,
 En una ma lo llibre y en l' altra 'l gonfanó,
 Ab lo travayre canta lo digne de memoria,
 Publica ab entusiasme los fets de nostra historia,
 Y á gichs y grans amostra la fe y la tradició.

Que alegre y candorosa, quant ve la primavera,
 Als arbres posa fulles y ritmes dona al riu;
 Fa que bledanes creixquen la vinya y l' olivera,
 Y s' ómpliga de pámpols la parra bufanera,
 Fent ombra en les vesprades bascoses del estiu.

Que enamorada y tendra, per les arbredes corre,
 Abans que l' auba aguayte, quant l' au manpren lo vol;
 Puja, com una estrela, damunt de l' alta torre,
 Y les espeses boyres del blau espay descorre,
 Llevant dol y tenebres pera que brille 'l sol.

Que pels jardins camina, vestida d' alba blanca,
 Les llargues trenes soltes, semblant á les vestals;
 Y esgronsa joganera damunt de verda branca,
 Mentres que ab dits de nacre la flor virgínea arranca,
 Ceptre, diadema y simbol dels nobles Jochs-Florals.

Ta Musa, sabi mestre, que alegre nos festeja
 Y en ton *Llibret de versos* nos du volant al cel,
 Que l' octavilla toca, lo guitarró punteja,
 Y en ta immortal *Barraca* fa als querubins enveja,
 Parlant en esta llengua més dolça que la mel.

Que va de poble en poble, ab les garrides colles
 Dels que afanosos cerquen glories del temps passat,
 Y ab ells menja en la taula la dolça coca en molles,
 Y beu lo ví balsámich en ánfores y ampolles,
 Y canta ab ells l' alegre *Cançó del Rat-Penat*.

Ta Musa, volgut mestre, que amunt, *En la Montanya*,
 Daura les altes timbes, juga ab lo ventijol;
 Muny á la ovella blanca; dins lo torrent se banya,
 Y quant lo crit de guerra retrona en la cabanya,
 La forta llança empunya, tocant lo caragol.

Que al mas desert aplega, de negres tuls vestida,
 Los ulls clars, llacrimosos, creuhades les dos mans,
 Y al trist toch de les ánimes, plora desbalahida,
 Junt á d' aquella mare per lo dolor transida,
 Que reça 'l *Pare nostre*, conhort dels bons cristians.

*«Qu' es la gentil belleça que l' esperit falaga
 Ninfa en lo bosch ombrívol y náyade en lo riu;
 La encantada donçella que 'n fort castell s' amaga,
 La somrisent sirena, la engisadora maga
 Que sempre, á totes hores, no fuig y nos somriu.»*

¡Oh mestre! jo volguera seguir sa triunfal vía;
 Anar descalç darrere, com penitent romeu;
 Ser de sos cants insignes esclau de nit y día,
 Y com la humil floreta que 'n lo boscám se cría
 Ajenollarme en terra pera besar son peu.

¡Oh mestre, volgut mestre! de tot quant me pertoca,
 Ofrena fas, per tindre sos falaguers arrulls;
 Per tindre lo dolç flayre que mana de sa boca,
 Per tindre sa mirada, que daura tot quant toca,
 Y per espills de l' ánima, les nines dels seus ulls.

Que res valen los ceptres, que res valen los glavis,
 Ni les mundanes pompes, ni 'l preuhat or d' ofir;
 La mel de la dolçura únicament als llabis
 La porten los poëtes, los travadors y els sabis,
 Que ab creacions grandioses nos fan, com tu, sentir.

Déixam, puix, que mos llabis, nets de tota impureça

Pose en la teuha musa, per la que sent inyor;
Déixam qu' ab ella vixca, que cante sa belleça,
Que m' ánima s' enlayre, de foch sagrat ensesa,
Y que mon pit la guarde com á envejat tresor.

Déixam que 'n ella 'm mire, que un breu instant ren-
Davant de tots els homens tribut á ton saber; (dixca
Déixam que 'n plor esclate, que 'l sentiment se 'n ixca
Adolls, per estes ralles, encara que sofríxca
Mon cor, per no poderte donar lo mon sancer.

20 abril 1885.

LA CANÇÓ DE LA FILANERA.

Lo capell vert y 'l daurat
Y lo blanch y lo melat,
Tot lo filen mes manetes
Que son blanques y finetes
Com la rosa del cercat.

No hi ha un fadri per l' entorn,
Que no me vaja al retorn
Com lo sol va per lo cel;
Que com la abella fa mel
Jo estich filant tot lo jorn.

Fila la nina,
Fila depresa;
La seda fina
Ja está promesa;
Esta promesa
Pera un mantell
De la Regina
Verge del cel.

Quant estiga tot filat,
Lo mantell será brodat
Y tindrà aucells y brancage
Y una colometa, image
D' un amor santificat.

Lo gesmil darà flayror
Y lo brancage color
Y ne pendrà vol l' aucell.
Al mon no hi haurá mantell
Que tinga tant de tresor.

Fila la nina,
Fila depresa;
La seda fina
Ja está promesa;
Está promesa
Pera un mantell
De la Regina
Verge del cel.

De los fadrins que hi ha en fira
Per un m' ánima sospira;
Té negres los cabells rulls,
Y té molt negres los ulls
Y els abaixa quant me mira.

Jo, paraula li he donat
De ser per mí l' estimat;
Y ell, joliu y tremolós,
Que ha de ser lo meu espós
De genolls me ho ha jurat.

Fila la nina,
Fila depresa;
La seda fina
Ja está promesa;
Está promesa
Pera un mantell
De la Regina
Verge del cel.

Quant lo gel se fasa á talls
Y les fonts siguen miralls,
Brodar será lo mantell
Y estará ja fos l' anell
De los nostres esposalls.

Que quant vé Pascua florida
Tota flayrosa y polida,
Ja se baden les poncelles,
Y se casen les doncelles
Ab la ilusió de sa vida.

Fila la nina,
Fila depresa;
La seda fina
Ja está promesa;
Está promesa
Pera un mantell
De la Regina
Verge del cel.

Lo disapte al dematí
Vindrá ab mí lo meu fadri:
Ell ab son trage millor,
Jo ab lo brial de setí
Y 'l collar de perles y or.

Y joyoses y llaugeres,
Anirán les filaneres
Totes jovens y amoroses,
Que com rams de fresques roses,
Me voltarán rialleres.

Fila la nina,
Fila depresa;
La seda fina
Ja está promesa;
Está promesa
Pera un mantell
De la Regina
Verge del cel.

La Iglesia estará adornada
De domás, y perfumada
En l' altar de Santa Creu,
Y en la capella daurada
La Verge Mare de Deu.

La mare 'm dará llisons;
La Verge, benediccions;
Les filaneres, colsades,
Lo fadri, tendres mirades,
Y l' amor ses ilusions.

Fila la nina,
Fila depresa;
La seda fina
Ja está promesa;
Está promesa
Pera un mantell
De la Regina
Verge del cel.

ALS MÚSICHS VALENCIANS

---

*Versos llegits en la sessió del «Rat-Penat,» dedicada al il·lustre compositor
Joan Batiste Comes.*

Músichs, fills de la harmonía,
Que la inspiració busqueu;
Vingau á mí, y escolteu
Los cants de la poesía.

Jo vos portaré á un jardí,
Ahon les notes musicals
Son com perles y corals
Engarçats en l' or més fi.

Ahon en celestial morada
Que á lo mateix sol refusa,
Té sa vivienda la musa
De la inspiració sagrada.

Y li fan cort les deïses,
Y les ninfes y les fades,
Ab les túniques esteses
Y ab les llires acordades.

Allí prop, al seu costat,
Alta, polida, galana,

La música valenciana
Ocupa un lloch elevat.

Porta vestit del avior,
Lo blau del cel en los ulls,
Y en los negres cabells rulls
Agulles de plata y or.

Ab sos dits de nacre y rosa
La dolça citra punteja;
Vejám, ja que nos festeja,
Lo que á tots nos diu joyosa.

«Vullch qu' avans d' ixir lo sol,
Escolteu la tendra aubada
Que fá 'l fadri á sa estimada
Deprenint del rosinyol.

Vullch que vora de la mar,
Mirant les ones, oixcau
La cançó qu' ix de la nau,
Tan trista que fa plorar.

Vullch que quant lo camp florixca,
Escolteu, bledana y fresca,
Aquella cançó arabesca,
Recort de la gent morisca.

Vullch que dins la llar entreu
Y que vejau cóm s' encanta
Aquella mare que canta
Agrunsant al fillet seu.

Vullch qu' al peu de la finestra
Oixcau la cançó sencilla
Que fa la tendra octavilla,
Pera aquestes coses mestra.

Vulch que pèl camp y per l' horta
Oixcau la jáquera bella,
Mentres canta la doncella
En esta llengua may morta.

Vulch qu' en la blanca alquería,
Tota voltada de parres,
Oixcau citres y guitarres
Celebrant lo nupcial día.

Vulch que del pobre soldat
Quant de sa terra s' allunta,
Escolteu la queixa, junta
Ab aquell plor desgarrat.

Vulch qu' oixcau místichs cantars
Entonats per veus divines;
Mentres fadrins y fadrines
Omplin de flors els altars.

Vulch qu' escolteu l' armonía
De la cristiana oració,
Quant la gent en procesó
Va resant l' Ave-María.

Vulch que donsayna y tabal
Oixcau en festes y en dances,
Y en patriótiques llohances
D' aquell temps inmemorial.

Y com l' au replega molsa
Pera fer son niu d' amors,
Vulch que replegueu les flors
D' aquesta música dolça.

Y qu' en himnes y en corrandes,
En cántichs y en melodíes,
M' obligau totes les vies,

Me porteu per totes bandes.

Qu' encara que soch modesta
Vinch d' estirpe real y noble,
Y soch la expresió d' un poble
Qu' enjamay baixá la testa.»

FESTES DE POBLE.

Quant en un poble de l' horta
D' esta terra benehida,
De gent franca y divertida
De raça altívola y forta,
    Vejes carrers enramats
De murta, llorer y flors,
Y vejes de cubertors
Els balcons tots apanyats;
    Y vejes á les fadrines,
Les gracioses valencianes,
Com les obertes magranes
Amostrar ses joyes fines;
    Y vejes aquells fadrins
De mirada alegre y franca,
Lluïnt la camisa blanca
Y els ramejats jopetins;
    Y oixques donsayna y tabal
Y á les músiques més destres,
Y vejes á les finestres
A la gent més principal;
    Y vagen doctes y ruchs

Seguint al senyor retor,
Que va ab l' alcalde major
Y ab los guardes ab trabuchs;
Y vejes ballar les dances
Donant mil voltes apresa,
Y á la *senyà* clavariesa
Repartir la coca en panses;
Y en mig de l' antiga plaça
Vejes, entre arnats ringots,
Apóstols y *cirialots*,
Gent que mira y gent que passa;
Mentres els xichs peguen voltes,
Fugen y lladren els gosos,
Y te fan la roba á trossos
Les persones desinvoltas;
Y el coeter posa la traca
Y aferma la dispará,
Y ven aygua de sivá
Un fadri com una estaca;
Y criden les torrateres,
Y van y venen les andes,
Y entren en la iglesia á tandes
Les beates mixorreres;
Y els *nanos* ballen asoles,
Y els jagants mouhen el pas,
Y es menegen á compás
Les antigues banderoles;
Digues qu' estás en lo bó
Y en lo millor de la festa;
Que la gent tota está llesta;
¡Que va á ixir la procesó!

A LA VERGE DELS DESAMPARATS.

Sempre al finir lo jorn, á ta capella
Vaig tot ansiós, com faenera abella
Que va cercant la flor per traure mel:
Y agenollat, rendit davant ta image,
Fixos mos ulls en ton celest visage,
En éxtasis diví m' en puge al cel.

Y extasiat y abeurantme en ta mirada,
Que com lo sol desfá la nubolada
Y fa fugir lo dupte ab sa claror,
Arriba falaguera á ma memoria
La tradició de ta divina historia
Glosada per angélich trovador.

Y á tres ángels, estesa la blanca ala,
Veig devallar per divinal escala
Ab capell y bordó de pelegrins;
Son los imageners que Deu envía
Pera fer ton visage, Verge mía,
Voltada d' ingocents y serafins.

Quant los ángels apleguen á Valencia
Sembla que tot alene á sa presencia;
Lo cel está més blau, lo sol més roig;

Del Hospital dels folls prenen la via,
Y al vórelos tan bells, ¡Deu m' els envia!
Diu lo pare Jofré, plorant de goig.

En tres jorns oferixen fer sa obra,
Tres jorns pera los tres, encara sobra,
Que Deu donará ajuda á son treball:
Mentres que l' un fa els ulls com dos estrelles,
Los altres farán galtes y parpelles
Y tots los tres treballarán á estall.

Res porten pera fer les escultures,
Els donen los cincells y les pintures
Y acurumull els deixen aliment;
En una cambra humil prenen hostage,
Y tanquen ab fermalls aquell parage,
D' ahon ha d' ixir la perla del Orient.

Al finir l' ultim jorn, tendra armonía
Y una claror com en lo mig del día
S' ovira y sent pel górich finestral:
Crida 'l pare Jofré, truca á la porta,
Torna á cridar, y el ventijol s' emporta
Los crits pels corredors del Hospital.

Com á los crits y als colps, confús contesta
Lo so diví de l' amagada orquesta;
La gent empeny la porta y salta al punt,
Y ¡oh sorprendent y portentós miracle!
Crida la gent al vore l' espectacle
Qu' oferix lo gloriós de ton conjunt.

De rosiclers y vert fullam voltada,
Com una rosa al trench del jorn badada
Per lo raig de la llum que banya l' hort,
Sobreixen tos clars ulls, que á terra miren,

Y tos pietosos llabis, que sospiren
Pera donar als afligits conhort.

En tes galtes florix la blanca rosa,
En tos llabis la abella sa mel posa,
Ton front es com la torre de Davit,
Ton esguart com d' aymada ben volguda
Y tota Tu, senyera no vençuda
Portada als durs combats per rey ardit.

De los vergers del Paradís ofrena,
Brilla en ta ma la mística açutцена
Que no 's desfulla ni mustiga may;
Y dus al braç á ton Fillet, que amostra
La Creu de Redempció, com vera mostra
De que 'l perdó no 'ns faltarà enjamay.

A tos peus aclucats, fente homenage,
De la santa ignocencia viva image,
Com capolis primerenchs, ne tens dos nins;
Alsen les mans á tu, per tots imploren,
Y son graciós mirar diu que no anyoren
L' estol celest d' angélichs serafins.

La claror celestial ton esguart volta,
La música amagada encar s' escolta,
S' escolta y de plaher fa tremolar;
Que tenen altre so les dolces cordes
Quant violins y cíteres acordes
Ta belleça immortal han de llohar.

Los esculptors no hi son, y res se troba
Que marque lo seu pas; pincells y roba,
Aliments, materials, no han tocat res;
Ab la gracia de Deu ta peregrina
Vera Image han copiat, que se adivina

Que del Empir ton cos nos han tramés.

La gent que s' enmiralla en ta mirada
Y está davant de tu com engiçada,
Prorromp en clams de carinyós tribut;
Y una dona infeliç, baldada y cega,
Recobra la salut quant á tu aplega;
Que 'l teu esguart á tots dona salut.

Com aygües torrencials qu' ixen de mare,
Corren les gents: que tenen qui els ampare
Van pregonant per places y carrers;
Ple d' entusiasme se congrega 'l poble,
Y tots á voret van, lo rich y el noble,
Brucents los cors, los llabis riallers.

«Ja no hi haurá ignocents sense alegría
Ni al pobre mancará lo pa del dia,
Ni els hórffens se vorán abandonats;
Fosa tindrán y prech insepults cosos,
Y repós consagrat tindrán els osos
Dels malastruchs per lley ajusticiats.

Ja tindrà fort escut qui va á la guerra,
No haurá desamparats en esta terra
Voltada de vergers y resplandors;
Lo malalt ja té mege y medicina,
La ciutat dels jardins ja té Regina,
Regina de les ánimes y els cors.

Perles de ta corona enlluernadora
Serán les nostres llágrimes, Senyora;
Ab elles, brodarém lo teu mantell,
Y quant trone lo raig de la tempesta,
Y quant nos vinguen danys, lluytes ó pesta,
Segur abrich nos donarás en ell.

Cort te farán los pins y les palmeres;
Perfum te donarán nostres llimeres,
Nostres gesmils, nostres clavells en flor;
Te donará sa llum lo sol del dia,
Y nosaltres, puríssima María,
Te donarém la fe del nostre amor.»

Asó crida la gent; de boca en boca
Va escampantse ton nom, puja á la roca,
Traspassa los turons, abaixa al plá;
Se 'n munta per l' espay com viva flama,
Y dende 'l cel l' Altíssim te proclama
Patrona del bon poble valenciá.

ARRÓS, TARONJA, VI

---

*Poesia que guanyà lo premi ofert per la Societat Valenciana
d' Agricultura en los Jochs Florals de 1885.*

I

Salut, verdes planures, ahon viu la patria mía;
Salut, pensils alegres; salut, flayrosos camps:
Deu poderós vos done la pau y l' alegría,
Vos quart de trons y llamps.

Deu poderós vos done la pluja benhaurada,
Y les ventades fresques del mes de mars boyrós,
Y vostres arbres banyen la matinal rosada
Y el sol esplendorós,

Pera que siguen sempre jardins nostres campinyes,
Vergers les nostres hortes, edéns nostres marjals,
Y nostres serres aspres y nostres verdes vinyes,
Paraísos terenals.

Que 'n esta terra nostra fins los arrels florixen,

Totes les plantes creixen, tot s' ompli de flayrors,
Y per les roques dures y per les pedres ixen
A pomellets les flors.

Mentres qu' en les florides, esteses, fèrtils planes,
Ficats los peus en l' aygua, com ninfes dels vergers,
Creixen verdes, pomposes, omplint les terres blanes,
Espigues á millers.

Espigues que joganeres,
Com los ones bufaneres
Quan les unfla 'l ventijol,
Ara á terra van llaugeres,
Ara amunt prenen lo vol.

Com alegres balladores
Arquejen sos cosos fins;
Y ara en cercle, bullidores,
Per lo mig y per les vores
Fan graciosos remolins.

Ara ses fulles menejen
Y ses canyes balancejen,
Y ara fan dolços remors,
Com les citres que puntejen
Los més destres trovadors.

Y així creixen, y així viuen,
Y unes á altres així diuen,
Mirallantse en son estanch:
«Quant les fojes así niuen
Ja voréu qu' arrós més blanch.

Ja voréu qué rialleres
Quant estém en amples eres

Fetes garbes com un or;
¡Qu' alegría, companyeres,
Que tindrà lo llaurador!
¡Qu' alegría la fadrina
Que ja 'l temps se li avehina
De casarse ab son promés;
Y té arrós pera la cuina,
Y té palla pera 'l bres!
¡Qu' alegría tot lo poble
Si doném cullita doble;
Qu' alegría el teuladí,
Qu' alegría el cavall noble
Quant l' arrós duga al moli!
Ja voréu, bones amigues,
Com nos busquen les formigues;
Ja voréu per tot arreu
Com nos diuhen tots: espigues,
¡Benehides siau de Déu!»

II

No llunt d' aquelles riques, gentils, amples riberes,
Donant la má als alegres y desinquiets marjals,
Creixen, entre 'ls graciosos ventalls de les palmeres,
Verdenchs taronjerals.

Taronjerals que llaugers
Mouhen ayres joganers;
Y se encén la roja fraura,

Y el sol d' esta terra daura
Les fulles dels tarongers.

D' eixe arbre de pomes d' or,
Ple de fruytes, ple de flor;
Sempre vert, sempre joliu,
Sempre sent lo sagrat niu
Del immaculat candor.

Qu' es símbol de castitat
Y du lo mantell nevat
Pera fer, ab sa blancura,
Enveja á eixa llum tan pura
Que dona 'l cel estrelat.

Arbre qu' amaga orgullós
En ses rames fruyt pompós;
La dolça taronja fina;
Com s' amaga en sa pègina
La perla del mar blavós.

La taronja esmerilada,
Redoneta, enjoyellada,
Com verge que va al altar,
Ab lo vel de desposada
Y ab corona d' açahar.

¡Taronja, fruyt de dolçura,
Piger ple de confitura,
Joyell del nostre país!
L' arbre que ton fruyt madura,
Es arbre del Paradís.

Arbre que pera poncelles
Demaná al cel maravelles;
Y demaná son perfum
Als llabis de les doncelles,

Y al sol sa rogenca llum.

Qu' así naixqué ab la calor
De besades y flayror;
Y alluntat d' así s' anyora,
Com la nina que d' amor
En desertes plajes plora.

Arbre que així viu y es cria,
Que dona als camps alegria,
Y hermosura á tot arreu;
Nostre Senyor nos l' envia:
¡Benedit sia de Deu!

III

Y més al llunt, als muscles de l' encrespada serra,
En los secans terrosos y en los montuosos cims,
Verdinegrenques vinyes catifen l' ampla terra
De pámpols y rahims.

Vinyes que 's besen y abraçen,
Y s' enrollen y s' enllacen,
Com les flors d' un mateix ram;
Que les dolces hores passen
Sols dientse lo «jo t' am.»

Y ab ses branques y ab ses fulles,
Fan garlandes totes rulles;
Y fan gótichs camarils,
Ab arcades y ab agulles,
Y ab flairosos campanils,
Ahon s' amaguen, anyorades,

Com les ninfes encantades,
Tendres fulles, tendres brots;
Mentres penjen arracades
De sarments y de xanglots.

Si los vents no mouhen guerra,
Quant lo sol calfe la terra,
S' omplirà 'l rahim de mel;
Y lo such pendrà de terra
Y lo foch pendrà del cel.

Quant arribe la verema,
Será el camp una diadema
D' esmeragdes y rubíns;
Y á la vinya que 'l sol crema
Anirán tots los fadrins.

Anirán trepijadores
Ab ses blanques portadores,
Coronat lo front de flors;
Y ab ses llargues estisores
Tallarán los fruyts millors.

Y en carretes adornades,
Ab les aques enflocades,
Lo rahim durán al trull;
Ahon ab cántichs y petjades
De lo most comensa 'l bull.

¡Oh! ¡qué goig reyna en les planes
Quant se baden les magranes,
Quant de vi s' ompli 'l celler,
Y les xiques valencianes
Fan arrop del most darrer!

¡Qu' alegría! ¡qué locura!
Quant se fá la tastadura,

Y comensa y roda el ball;
 Y lo vi novell s'apura,
 Y van tots bebent al tall.

Lo vi nou, que á les doncelles
 Fa les galtes tan bermelles;
 Y dona als llabis dolçor,
 Y als fadrins fa cosquerelles
 Y als vellets dona calor.

Y fa que 'ls ulls s' enmirallen,
 Que ulls y llengües també ballen
 Y diguen per tot arréu:
 «Dones força als que treballen,
 ¡Benedit sies de Deu!

IV

Que Deu vos benehixca, planures delitoses,
 Sol que la terra calfes, pluja que caus del cel;
 Fadri que 'ls horts treballes, roser tot ple de roses,
 Fruyt rebosat de mel!

Pera que siguen sempre jardins nostres campinyes,
 Vergers les nostres hortes, edens nostres marjals,
 Y nostres serres aspres y nostres verdes vinyes,
 Paraisos terrenals!

Y los cantars alegres dels teuladins resonen,
 Y amants sos nius fabriquen en lo casal vehí,
 Y nostres camps florixquen y nostres terres donen
 Arrós, taronja, vi!

A MON AMICH JOSEPH BODRIA

A la volguda terra, la terra dels meus avis,
Han arribat los himnes ab la mel de tos llabis,
Valenciá trovador;
Y he vist, llegint tos versos, per dalt d'estes montanyes,
A eixa Valencia aymada, que viu en mes entranyes,
Que alena en lo meu cor.

Per més que llunt estiga, no olvide eixes dolçures,
Lo sol d'eixes riberes, l'oreig d'eixes planures,
Los camps de fruiyt replets;
Ni olvide aqueixa llengua tan noble y menyspreada,
Que así també la parle ab la muller aymada
Y ab mos volguts fillets.

Y asó que aquesta terra, ¡terra de la hidalguía!
Es la en que jo vaig naixer, ahon viu la llum del día,

Ahon tendres recorts tinch;
Ahon tot alena y canta y tot plaher pregona,
Y ahon l' arbre de la vida primerenchs fruyts me dona
Quant á cullirlos vinch.

Así mon bres rodava; así, d' amor encesa,
Ma mare ¡en gloria estiga! cuidá de ma infanteça
Fentme pensar en Deu;
Y encara quant asoles me veig en l' ampla cuina,
Mirant com espurneja lo tronch vell de l' alcina,
Torne á escoltar sa veu.

Aquella veu dolcíssima qu' als fills d' amor encanta;
Qu' es carinyosa y tendra com es l' oració santa,
Com son los cants sencills;
Y en l' ánima s' encarna, y may, jamay renega,
Y en les humanes lluytes, es com la fe que prega
Per redimir als fills.

Com teuladí á qui solten de la enreixada gabia,
Ixía de l' escola y anava á casa l' avia,
Qu' era 'l meu embelés.
Y allí ¡llicons del mestre! com vos feya fugina,
Mentres ¡llépol! menjava la dolça coca fina,
Mesclada ab tendre bes.

Baix los archs que sostenen la casa de la vila,
 Jugavem los dumenjes los xichs, fent llarga fila,
     Com revolts colomins;
 Y en mig de l' ampla plaça, pegant més y més voltes,
 Ballaven les fadrines alegres y resoltes
     Ab los galants fadrins.

Veig al entrar al poble la creu que 'l santifica,
 Y al llunt lo roch altíssim que dins lo cel se fica
     Y ahon sols l' álga viu;
 Y á l' ombra de les rames del om que hiá en la plaça
 Encara 'ls vells s' asenten, y el rosinyol que passa
     Encar busca son niu.

Tot de mí se 'n recorda y jo de tot recorde;
 ¡Vesprades d' altres dies qu' anavem en desorde
     A vore als segadors;
 Y els meus germans ploraven, si jo, més llest, cullía
 Los nius de cogullades, que 'n acabant omplía
     De llistes y de flors!

¡Corregudes de joyes! ¡Festes del sant del poble!
 Procesons ahon anava lo més granat y noble,
     Músiques y masclets;
 Retor que, ab rica capa, ixía ab son breviari,

Y, marmolant darrere los prechs del Sant Rosari,
Les velles y els vellets!

¡Tot viu, amich de l' ànima! tot viu y tot alena,
Y tot al cor me parla, y tot al seny m' esmena,
Qu' este es lo meu tresor;
Y més que tot aquella sublim creu de la llosa
Tantes voltes besada, y ahon per sempre reposa
La mare del meu cor.

Monreal del campo 1886.

CAPOLLS Y FLORS.

Ara que mon cap blanqueja
Per la neu dels desenganys;
Ara qu' ilusions y dijes
Han fugit del meu costat;
¡Ara te vullch, poesia,
Ara te vullch, més que may!
Perque aconhortes mes penes,
Perque eixugues lo meu plany,
Perque sempre en ta maynada
Trobe, vestides de blanch,
A la divina Belleça,
A la eterna Veritat.

*
* *

Plora la tortoreta
L' amor perdut;
Jo també com la tórtora
Plore per tu.

*
* *

Com una rosa,
 Com un clavell,
 Com una estrela,
 Com un llucer,
 Es la esperança
 Que me manté.
 Flayror y vida
 D' así baix pren;
 Llum y celisties
 De dalt del cel.

*
 * *

Dende dalt de la montanya
 Una pedra ha redolat;
 Quant més pels singles abaixa
 Va més de presa al barranch.
 ¡Cóm se sembla aqueixa pedra
 Al vici desenfrenat,
 Que redola y que redola
 Fins que s' enllota en lo fanch!

*
 * *

Atontat, pauruch, sens guía,
 Vola un pobre verderol;
 Lo caçador va darrere
 Sempre á punt de ferli foch.
 —«Caçador, baixa eixes armes,
 Que lo pobret verderol
 En la pomposa olivera

S' amaga tot poregós,
Y la olivera es lo símbol,
De la pau y del perdó.»

*
* *

S' amaga la violeta
Entre les herbes del camp,
S' amaguen les estreletes
En los núbols del espay;
Les perles y les conquilles
Baix les ones de la mar;
Mon amor, mon pobre amor,
En ton pit s' amagará:
Vullch que sapies tu asoletes
Lo que val.

*
* *

Quant més punjes té una rosa
Més lluyta ab son enemich:
¡Lo castell que no té llançes
Qué facilment se rendix!

*
* *

Per la serra,
Per lo pla,
Per les hortes,
Per los camps,

Lo que sembres
Cullirás.

*
* *

Lo millor espill que tinch
Son les nines dels teus ulls,
Y el millor capsal tos braços
Quant amorosa em reculls,
Y me dius tremolejante:
—«¡Quánt te vullch!»

*
* *

Núbols negres,
Núbols blanchs,
Nubolades
Que se 'n van
Quant aguayta
El sol de Maig,
Son les penes
Dels quinze anys.

*
* *

Vine al camp á cullir roses
Y á cullir la roja fraura;
Mentres culls la més bonica
Lo sol besará ta cara;
Mentres culls la més vermella
Te besará la rosada.

Jo besaria tos llabis,
 Que tenen, si be 's repara,
 Lo perfum que té la rosa,
 La dolçor que té la fraura.

*
 * *

Camine per l' aspra serra,
 Serra sempre per amunt;
 Carts punjosos y argilagues
 Trepijen mos peus feixuchs;
 Pero dalt de la montanya,
 Darrere dels blaus niguls,
 Hiá un jardí tot plé de roses
 Totes de diví perfum,
 Y la flor de la esperança
 Solament allí se cull.

*
 * *

Una clavellinera
 Hiá en ton balcó;
 A tos llabis se semblen
 Tots els capolls;
 Quant esclaten, d' ells prenen
 Vida y color.

*
 * *

Per cadenes, ton collar;
 Per grillons, tos cabells rulls;

Per llum, la llum de tos ulls;
Per ayre, ton alenar.

*
* *

Ha fet son niu la oroneta
·Damunt del teu finestral:
¡Cóm ha sabut la pobreta
Buscar amorós hostal!

*
* *

La gloria tan cobejada
No se logra tan ahines;
La rosa més delicada
Es la que té més espines.

LO MEU TRESOR

Jo tinch una arquilla
Que té molts primors,
Tota ella es de fusta,
De fusta d' olor,
Y está tajonada
Tota ella al entorn.
A dins de l' arquilla
Hian tres divisións:
Guarda la primera
Del temps del avior,
Los fets de la Patria
De digne recort;
Guarda la segona
Reliquiari d' or,
Rosari de l' avia,
Creu de la Pasió,
Y la vera image
De nostre Senyor;
La tercera guarda
Fulles de una flor

Que no les mustiguen
Ni l' ayre ni 'l sol.
Quant arribe l' hora
Del darrer xanglot,
D' ella faré entrega
A mon fill major,
Si jura guardarla
Com la guarde jo:
¡Al fons de mon ánima,
A dins de mon cor!

XÀTIVA

BALADA

Trovador soch que á cantar
Vinch al peu de ton castell;
Si tu me vols escoltar,
Déixam entrar en ta llar:
Te diré lo cant més bell.

«Hiá en la regió valenciana
Una ninfa subirana
De boca rosada y fresca,
Qu' es cristiana y arabesca,
Y es arabesca y cristiana.

Ab amorosos arrulls,
Va náixer com les sirenes,
Donantli 'l vent sos mormulls,

Lo cel lo blau de sos ulls,
Lo sol lo ros de ses trenes.

Pera completar l' engís
D' esta ninfa tan hermosa,
La llum la daura quant ix,
Y á sos peus de nacre y rosa
Posá Deu un paradís;

Ahon creixen enamorades
Les palmeres ensucrades;
Espigues en los marjals,
Y les flors més delicades
En sos verts taronjersals.

Un rey, com altre no ha hagut
De valerós y sabut,
Que duya en los ulls centelles,
Y portava en son escut
Les quatre barres vermelles,

Li declará l' amor seu,
Y fon tanta sa porfia,

Qu' al que l' auba un jorn eixía,
Posá en son turbant la creu
Que huy du Santa María.

¡Quan felix fon la doncella
Ab aquells amors tan purs!
Lo rey que 's mirava en ella,
Li doná, pese á Castella,
Títols nobles, lliures furs.

Y conquerí tanta gloria,
Segons nos conta l' historia,
En aquell temps benhaurat,
Qu' encara guarda memoria
Dins son pit enamorat.

Un altre rey, absolut,
D' estranya terra vingut
Y d' ánima forta y dura,
Volgué que fora perjura
A son amor may vençut.

Y ruin, covart, envejós,

Com llop que 's troba furiós,
Y té á l' anyell baix ses garres,
Trosejá les nobles barres
De son escut valerós.

Feu més, d' aquella doncella
Tan garrida, hermosa y bella;
Pera ferli la mortalla,
L' odi esmolá la corbella,
La enveja ensengué la falla.

Pero d' aquella foguera
Ixqué ab més vius resplandors;
Xátiva, com la llimera,
Quant torná la primavera
Se torná á cubrir de flors.»

Trovador soch que á cantar
Vinch al peu de ton castell;
Si tu me vols escoltar,
Déixam entrar en ta llar:
Te diré lo cant més bell.

À MES FILLES.

Com estich lluny de vosaltres,
¡Cóm s' anyora lo cor meu!
Quant puje al cim de la serra,
Mire al lluny y al firmament,
Obri los ulls ma esperança
Y me sembla que vos veig.
M' asente dalt de la roca,
Comense á pensar, y crech
Que á tu, Francesca, te tinch
Sentadeta al costat dret,
Y á mos peus, jugant joyoses,
Les filletes del cor meu.
La major cull papallones
Y fa rams de llironer;
La mijana cull pedretes
Y juga ab los angelets,
Y la més giqueta 's riu
Com un angelet del cel.
¡En tan lluny qu' esteu d' así,
Y tan prop com jo vos veig!

La Vega, Joliol 1888.

LA XIXONENCA.

Sos ulls son nêgres, fresca sa boca
Com la rosada que cau del cel;
Pareix qu' ensucra tot lo que toca,
Y es dolça, dolça, més que la soca
Melada y rica del canyamel.

Alta y garrida, sa negra trena,
Sols de mirarla, lleva un pesar,
Si cau llustrosa per l' ampla esquena;
Y sembla fada, deesa ó sirena
Que al trench del auba surt de la mar.

No ve del aygua, ve de les hortes,
Ahon creix la vinya y el armeler;
Ve de les terres ahon naixen fortes
Aquelles races enjamay mortes
Del invencible Jaume primer.

Ve de les terres ahon les fadrinès
Tenen los llabis de dolç engís;

Les galtes plenes de roses fines,
D' aquelles roses alicantines
Que son l' enveja del paradís.

Pera curarme la melenjía
Que com la corca me va migrant,
Ab quina folla, folla alegria,
La veig estendre sa mercancia,
May tan menjiva com son semblant.

¡Cóm me conviden ses mans nevades
A que li compre dolços, confits,
Torrons y armeles apinyonades,
Jamay tan dolços com ses mirades
Que á vells y jovens causen enfits!

Enfits que duren tota la vida
Y que no 'ls cura ningun dotor;
Sols los curara tot de seguida
La xixonenca blanca y garrida
Qu' en nits de fira nos furta el cor.

1889.

LA GERMANA DE LA CARITAT ⁽⁵⁾

Tot caritat es son cor,
Sos ulls divinal amor,
Y ses paraules tendreça:
Sembla en bondat y en pureça
A la Mare del Senyor.

Quant acovardat y trist,
Ab lo mal jo me contrist,
Y ella ab fe de así m' arranca,
¡Cóm se sembla á lo Sant Crist,
Que du baix la toca blanca!

HOMENAGES

A LES REYNES DELS JOCHS-FLORALS ⁽⁶⁾

HOMENAGE A LA REYNA DE LA FESTA

dels Jocs Florals de Barcelona de 1888

S. M. LA REYNA MARIA CRISTINA.

Plebeus y nobles, ignorants y sabis:
Vingáu, vingáu á ouhir al trovador;
Un cant patriòtich sortirà dels llabis,
Si ab la llengua payral de nostres avis
Veniu com valencians á ferme chor.

Vine tu, poble may vençut, y escolta
Huy del poeta l' homenage etern;
La citra d' Ausies sonará altra volta,
Si tu retens son cant y alegre solta
Dones joyós á lo parlar matern.

¡A lo parlar matern! Aquell qu' un día
Resoná per cabanyes y palaus;
Dende dalt de la trona em benehía,

Y en llabis de les dones pareixia
Cántich celest d' enamorades aus.

¡Vine joyós! Ma musa te convida
A compartir els triunfos cortesans;
Ta historia en l' ample front dus esculpida,
Ja saben qu' es ton cor flor benehida,
Que 'l poeta y lo poble son germans.

Saben qu' eres sufrít per més que calles,
Qu' eres noble y virtuós, actiu y brau;
Que per la Patria en immortals batalles
Dones ta sanch y pel pays treballes
En los tallers y els camps en temps de pau.

Vine, que dus en la callosa destra
Lo ceptre del treball que 'l progrés vol,
Que tens á la Virtut per sabia mestra,
Y son tos ulls brillants una finestra
Per ahon aguayta clarejant lo sol.

Vulch presentarte als peus d' una Regina
A qui li escau molt be la purpra real;
Qu' es Reyna de la terra llemosina
Y ha tingut en ses mans la rosa fina,
Símbol de gloria del honor payral.

Ningú com tu, podrà més noble y digne
De vasallaje ferli acatament;
¡Los descendents de Vinatea insigne
Sols flecten lo genoll davant lo signe
De la Patria, l' Amor y el Sentiment.

Eixos símbols volguts, que ab sa tiçona
En Jaume nos doná pera ser grans;
Ausies cantant llahors á sa Madona,
Y Sant Vicent pregant dalt de la trona
Pera gloria y orgull dels valencians.

Y la Patria, l' Amor, la Fe sagrada,
Invictes tradicions d' un poble fel,
Viuhén en eixa magestat llohada
Com lo perfum en rosa no tocada,
Com lo claror en lo brillant estel.

La Patria benehida viu en ella;
Y quant tremola al ayre 'l gonfanó,
Amostren sa unitat, que no s' estella,
Los lleons y les torres de Castella,
Les barres sanguinoses d' Aragó.

Viu en son cor la Fe de nostra raça
Que may oblidará la lley de Crist:
¡Eixa Fe qu' es fornall qu' al pit abrasa,

Que á tots los homens com germans enllaça
Y anima al pobre y aconhorta al trist!

Viuda afligida y mare esperançada,
Pera totes les penes te consol.
Y es l' Amor la esperança y la llaçada
Que nos lliga ab la llum de sa mirada
Y nos mira en son fill, qu' es espanyol.

Y tot s' ajunta en son esprit: nobleça,
Honor y magestat, ciencia y virtut;
¡Sembla que Deu ab sa immortal sabieça
Nos ha vulgut donar tanta grandeça
Pera ser de la Patria fort escut!

¡Aném, aném plegats! L' ánima plena
D' afectes purs y de tresors d' amor,
Pera amostrar lo que 'n lo pit alena:
¡A la Reyna, doném la nostra ofrena!
¡A la Mare, donemli 'l nostre cor!

Y en esta nostra llengua sacrosanta
Neta de mals esprits y ruins dictats,
Sentint com nostra terra s' ajaganta
Ab la Patria, l' Amor y la Fe santa,
Preguéu á Deu per son gloriós reynat.

HOMENAGE Á LA REYNA DE LA FESTA

de ls Joels Florals de 1879

LA SENYORETA NA MARÍA LLORENTE Y FALCÓ

I

Tot ha passat, joh Reyna! y encara jo recorde
Com un falaguer somni ta triunfal ovació;
Y sona en mes orelles l' atronador acorde
De les mans qu' aplaudixen del bardo la elecció.

De gom á gom lo teatre, de flors y de poncelles
Estava com en Pasqua está 'l verdós pensil;
Y tu, mig amagada, ab tantes maravelles,
Semblaves violeta dins lo capoll humil.

Sumptuosa era la vista, magnífich l' espectacle
Que presentava el temple alsat al Gay Saber,
Al Gay Saber que á viure tornava per miracle,
Cenyint sa front altívola de murta y de llorer.

Baix lo doser se vea sobre real cadira
Ab les ales obertes lo negre Rat-Penat;
Semblava que buscaven sos ulls per l' ampla tira
La Reyna de la festa de sa lleal ciutat.

Soná 'l nom del poeta: la gent cridant gojosa

De sos ulls no llevava la vista en son anhel;
Mirava en ses mans trémols la disputada rosa
Premi de la sabieça, penyora de lo cel.

Ell los grahons abaixa y al teu costat aplega;
La tendra rosa posa en tes nacrades mans;
La gent aplaudix tota y sos esguarts replega
Per voret, com replega lo sol sos raigs llunyans.

Jo encar veig á ta mare, mare d' amor virtuosa,
Los ulls cuberts de llágrimes, tremolejant de goig,
Mirante en la cadira mig sonrient y hermosa,
Com la lluhenta lluna quant ix del espay roig.

Jo encar veig á ta mare, ab la rosa axerida,
Posarla en tont pit verge, sagrari may ubert,
Y tu encesa donarli lo bes de despedida,
Proba filial y eterna d' amor sagrat y cert.

Y tots, tots te miravem com miren á l' aubada
Quant naix ab franges blanques la clara llum del sol,
Y el bes dona á la rosa la brisa perfumada,
Y s' ou dins la floresta lo cant del rosinyol.

Y tots, tots te miravem com á eixes vergens santes
Que pinten los artistes, al front lo blanch estel;
Baix de los peus la lluna, tocant terra les plantes;
Los ulls plens de dolçura y el cap tocant lo cel.

Y tots, tots te volíem, doncella peregrina,
Per ton esguart dolcissim, honest y magestuós;
Y els cors tots te aclamaven per Dama y per Regina
De les arts, l' hermosura y el Gay Saber gloriós.

Ton ceptre era la rosa que conquerí 'l poeta;
Ton Reyne la hermosura, tos ulls eren miralls;
Tenies per catifa totes les flors d' Edeta,
Y als nobles fills d' Apolo tenies per vasalls.

II.

Portaves jipó novell
De brillant color vermell,
Fet de la més fina seda;
Y lligaven ton coll bell
Perles com la escuma freda.

La falda, de brocat d' or,
Valia tot un tresor;
Capolls y flors esclataven,
Y al esclatar escanpaven
De ta ignocencia 'l flayror.

Anaves enjoyellada;
La sabateta escotada,
Argent en los risos rulls,
Or en la pinta daurada
Y llum del cel en los ulls.

Lo blanch mocador per gala
Cubria ton pit y espala,
Bambolejantse joliu;
Y era tan blanch com es l' ala
De coloma que ix del niu.

Lo qu' en ton cor susuia
Molt clarament se llegia
Mirant de tos ulls lo brill;
Que la font copia, Maria,
A lo lliri en son espill.

Semblaven tes galtes flames,
Y eres la llum de les dames;
Y poruga y vergonyosa,

Ixíes, com ix la rosa
De la verdor de les rames.

Senties plaher é inyor
Y sentiment y alegría,
Y et tremolava lo cor
Com tremoleja la flor
Quant naix clarejant lo día.

Y les músiques tocaven,
Y tots los ulls te miraven,
Tu, miraves tots los ulls,
Y tots los cors te cantaven
Sos més falaguers arrulls.

Anaven los xichs y grans,
Poetes, artistes, sabis;
Y prenien molt ufans
La sonrisa de tos llabis
Y la joya de tes mans.

Y tots dién: «Es molt fina
La qu' es huy nostra regina;
Es molt fina y molt modesta
La qu' es reyna de la festa
De la llengua llemosina.»

III.

Y al teu costat estaven, enrevoltats de gloria,
Copiats en lo dur marbre, ab tots los raigs del arch,
Lluís Vives, Joan de Joanes, noms de eterna memoria,
Vicent Ferrer, y el noble, tendre y dolç Ausies March.
Jo pense que allí, al vore les noves maravelles,

Y al sentir de sa llengua los paternals mormulls,
Sent tots de gelat marbre, obriren les orelles
Y envers á tu giraren rellampegant los ulls.

En tu veen la rosa de la llabor perduda,
En tu sentien l'eco del cant del rosinyol,
En tu veen l' image de la ilusió volguda
Y en ton esguart miraven tota la llum del sol.

Lluís Vives al mirarte tingué una idea bona,
Polsá la lira En Ausies, prengué En Joan lo pincell,
Y el Sant del poble, alsantse, pujá dalt de la trona,
Y els quatre un himne alsaren, robust, lleal y bell.

Un himne que arribava á dins de la consciencia,
Que tenia per notes lo bategar dels cors,
Y á tu se dirigia, simbólica Valencia,
Coronada de perles, de fruytes y de flors.

Simbólica Valencia t' ha dit, y eres sa image
Ab ta ignocencia pura, ta tendra joventut;
Lo sonriure dolcissim, lo valencià del trage,
Y el cor ahon sagellada conserves la virtut.

IV

Diuhén que á reys y reynes en temps antichs los pobles
Rendien vasallage per benhaurança ó por;
Mes huy, en la vida nova, ab sentiments més nobles,
Tu, Reyna de la Festa, vius sols per ver amor.

Vius, com viu en lo lliri la mel y poesia;
Vius, com viu en la mare l' amor al tendre infant;
Vius, com viu en lo temple la image de María,
¡Reyna del cel y terra, mare del Fort y Sant!

. . . . .
Caballerosa Festa per lo saber llohada
Fon la que presidires ab la ilusió de tots;
¡Deu fasa que al pervindre no siga abandonada,
Que de ta rosa naixquen més fulles y més brots!

Dolç com la mel en bresques, llauger com au que passa;
Suau com l' armela tendra, fon ton gloriós reynat.
¡Que aixina torne y vixca, per sempre Deu ho fasa,
Y el teu recort no oblide lo nostre Rat Penat!

1.er de agost 1879.

HOMENAGE A LA REYNA

dels Jochs Florals de 1880

LA SENYORA DONYA AGNA MARÍA PAULIN DE LA PENYA
BARONESA DE CORTS.

I.

Fa un any, era Reyna gentil una nina,
Capoll de flayrors;
Que 'ls ulls abaixava, poruga y divina,
Al vóres regina
Dels fills de les muses, dels gays trovadors.

Al pit enllaçada, portava una rosa,
Senyera reyal;
Ni en horts, ni en campinyes la hagué més hermosa;
Més pura y graciosa
Ni el géni la crea, ni el seny immortal.

De aquella flor pura, que 'ls nostres ulls veren,
Caygué la llabor;
Y quant al octubre los ayres vingueren,
Los solchs se obrigueren,
Y al maig se agrunsava flayrosa altra flor.

La flor amostrava ses fulles novelles
Al cel argentat,
Y al sol del mig dia se veen en elles
Les barres vermelles,
Les *eles* volgudes y el bon Rat-Penat.

A dins de son càlcer, com perla tancada
Per àureo joyel,
Se vea la image de dona estimada,
Per tots ensomiada,
Per tots, que homenage li davem fidel.

La dona era reyna de viles y pobles,
Del día y la nit;
La idea y la musa de totes les cobles,
La dama dels nobles
Hereus de les glories de En Jaume y el Cit.

Durava son reyne la vida d' una ona,
Que naix en la mar,
Y arriba á la plaja, d' escuma corona
La arena, y s' aфона
Deixant pera hont passa la llum del cel clar.

II.

Y eres tu la Regina por tots ensomiada,
Per un tan sols electa, lo Rey dels trovadors;
Aquell que al sacre temple arriba ab la inspirada
Llira d' En Ausies, plena de llores y de flors.

Y eres tu la Regina dels Jochs Florals promesa,
Que á tots arrebasaves per ton graciós engís,
Semblança de la eterna sempre ideal belleça
Que enjamay se mustiga, ni passa ni embellís.

Y eres tu la senyora, lluna jamay boyrada,
Diamant cubert de perles ferit per raig del sol,
Piger de fresques roses que batejá l' aubada,
Coloma que 'l camp creuha sense aturar lo vol.

De ulls transparents y negres com los grans de la mora.
De galtes com les roses de lo florit verger,
De sentiments puríssims com de ánima que plora
Quant veu en terra musties les fulles del roser.

Y eres tu la madona de nostra noble festa;
Joyes y gales d'uyes de tresor infinit:
La blanca mantellina coronante la testa;
La rosa valenciana tremolejant al pit.

La blanca mantellina, al cap hon viu la idea;
La rosa valenciana, al pit hon l' amor viu;
Les dos penyores santes de nostra actual grandea,
Los dos símbols magnífichs de nostre patri niu.

La blanca mantellina com recort á la terra
Formada ab sanch y nyervis de tota la nació;
Planures de la Manxa, coves de l' aspra serra
Ahon los asturs alsaren l' independent penó.

Bresol d' Alfons lo Sabi, de Cervantes y Herrera;
Espasa de Joan de Austria, tiçona del Cit brau;
Cantars de Garcilaso, lluyta ab los moros fera,
América trobada per la espanyola nau;

Crit corajós de patria, de guerra y de venjança
Contra áligues altives y famolenchs guerrers;
Crit de amor y entusiasme, quant tots, plens de esperança,

Al Africa arribarem á recullir llores!

La rosa valenciana, com recort y memoria
A la mare volguda, que amor dona lleal,
A la mare volguda, que té també sa història,
Y es una de les branques del arbre nacional.

A la mare volguda, bes de los nostres llabis,
Cel ahon l' esguart se munta quant busca l' infinit,
Conhort de nostres penes, fosa de nostres avis,
Mirall de nostres rises, amor de nostre pit;

Troves de Mosen Jaume, d' Ausies y de Corella,
Espasa del rey Jaume, ceptre de Pere 'l Gran,
Bresol de Joan de Joanes, rica y santa capella
Ahon la Verge María nos mira ab dolç afany;

Coloquis de nuviaje, paraula llemosina,
Carinyo gran á Espanya, desposori de amor;
Tot asó y més nos día la blanca mantellina,
La rosa valenciana de flayre ubriacador,

Nos parlava la rosa també de poesia,
Y com tu, tremolava al alenar lo pit;
Y quant tots te cantaven, la encesa flor se obría
Per rebre les dolçures que dona l' esperit.

La llegenda dels segles y la passada gloria,
L' afany de la esperança, lo cant del ver amor,
Dels valencians ilustres la volguda memoria,
La melengia santa, lo bategar del cor,

L' aspiració á una dija que 'n lo mon no se troba,
La celestial belleça, les delicies del camp,
La ilusió benvolguda que 'ls esperits arropa
Y fuig quant la desiges, com lo fulgor del llamp;

Les cançons oblidades, veu y resó del poble,
De los fills de la terra los valerosos fets,

Tot quant de bo y magnífich y magestós y noble
En sos espays alena, pera sa gloria estrets;

Ab la llengua materna los trovadors cantaven,
Los cants se succeïen, creuhaven lo confi,
Y als grahons de ton trono falaguers arrivaven
Com ones joganeres besant ton faldellí.

A tos peus arribaven, mostrant ses riques gales
Com aus qu' al camp arriben en rialler aplech,
Y al vore les espigues, mouhen les pardes ales,
Y el cap llauger aixequen y canten ab dolç bech.

A tos peus arribaven, com garlandes de roses
Teixides per les fades que poblen los jardins;
Los cálcers plens de perles, les fulles tremoloses,
Les branques tornejadades com los ditets dels nins.

A tos peus arribaven trovant per compayeres
Les *aus*, les *flors*, les *ones*, filles de ton saber,
Y en nuviat desposori voltaven falagueres
Ton trono, com los astres lo raig del sol derrer.

Mentres, tots te volíem per Reyna y per senyora,
Y els cors tots te aclamaven ab falaguers arrulls,
Y un somrís teu volíem guardar com á penyora
De lo reynat magnífich de tos hermosos ulls.

Somrís de la Regina dels Jochs Florals promesa,
Flayror de aquella rosa, de los vergers engís,
Flayror, somrís eterne de la ideal bellesa
Qu' enjamay se mustiga, ni passa, ni envellís.

III.

Fa un any, era Reyna gentil una nina,
Capoll de flayrors,

Que 'ls ulls abaixava, poruga y divina,
Al vores Regina
Dels fills de les muses, dels gays trovadors.

Enguany es la Reyna gentil una dona,
Capoll esclatat,
Que du de Valencia la noble corona,
Y es Reyna y Madona
Dels fills de les muses, del bon Rat-Penat.

¡Dijós qui mil voltes rendixca homenage
A Reynes y flors!
¡Dijós qui, amant sempre, conserva sa image
Donanlis estage
A flors y Regines á dins del seu cor!

Que encar que son reyne sols dura la vida
De la ona del mar,
Com porta corona per Deu benehida,
Son jou no s' oblida,
Que dins del seny deixa la llum del cel clar.

HOMENAGE A LA REYNA DE LA FESTA

delos Jochs Florals de 1881,

LA SRA. D.ª ISABEL DE LA CERDA DE ANDREU.

¡Madona y senyora mía!
Regina del Rat-Penat,
Flor oberta al vindre 'l día
Del renaiximent sagrat;
Regina, de tots llohada,
Per lo poble proclamada
Ab la veu que naix del cor;
Regina noble y hermosa
Que dus per ceptre la rosa
Y dictes les lleys de amor.
Al muntar á la cadira,
Vaig vore ta magestat;
¡Quant se sent que 'l cor suspira
Es qu' está ple de ansietat!
Ansietat que tots portavem
Dins lo pit; tots l' amostravem
En lo fons dels inquiets ulls,
Que per voret se engrandíen,
Y ab son dolç mirar se uníen

Als afalaguers mormulls.

Mon esperit, avans lliure,
Te contemplava sumís,
Y era ton velat migriure
D' àngel pur del paradís.
Aixís es la dolça aymia,
L' anyorada poesia
Que volant per l' espay va,
Aixís la eterna belleça
Que ab llum y claror encesa
Al entorn de Deu está.

Quant, com perles deslligades,
Caïen en pluja d' or
Les cobles apasionades
Dedicades al Amor,
Tu, símbol d' ell, d' ell essencia,
D' ell esperit y presencia,
D' ell regina, que á tots plaus,
A ta garlanda de glories
Y á ton carro de victories
Anaves lligant esclaus.

Y en tu 's mirava la mare
Recordant l' amor sencill,
Y en tu s' adonava 'l pare
Del amor que té al seu fill;
A tu el poeta cantava,
Y en ton esguart se mirava
Lo jove y ardit doncell;
Y á tu la tendra doncella,
Tota poruga y vermella,
Te contava coses d' ell.

En tu l' amor á la terra
Y als gloriosos fets antichs,
Y á lo cim del aspra serra
Conquistat als enemichs.
En tu l' amor sant al sabis,
Y á la parla que los llabis
Han deprés al pit matern;
Y á Jaume, lo Rey més noble;
Y á Vicent, lo Sant del poble;
Y á Ausies, lo poeta etern.

Y quant Amor tot hu omplía
Ab sos perfums y clarors,
Quant respirant alegría
Bategaven tots els cors;
Ab cendal que l' amagava
La Caritat devallava
Dende lo cel rialler,
Y hermosa, noble y modesta,
Prenia lloch en la festa
Del valenciá Gay Saber.

Tu li donares hostage
Ahon lo bo y lo sant reculls;
¡Cóm se va embellir sa imatge,
Quant aguaytá per tos ulls!
¡Cóm tots los ulls te miraven,
Tots los esguarts retrataven
A la noble Caritat,
A la Caritat cristiana
Qu' en la terra valenciana
Un temple té consagrat!
Perque 's la que al horfe ampara

Y dona pa al famolench;
 La que, de bons fets avara,
 Cura al malalt febrosench;
 La que, de Deu santa filla,
 Davant del humil s' humilla,
 Y ablana el cor endurit;
 Prega per tots, per tots clama
 Y du la brusenta flama
 Amagada dins del pit.

Tu fores lo reliquiari
 D' aquesta noble virtut,
 Y Valencia, lo santuari
 Ahon li rendiem tribut.
 Formaven sa cort, galanes
 Les hermoses valencianes;
 Y era ton vasall fidel
 L' artiste, el poeta, el sabi,
 ¡Tots bróllant per lo seu llabi
 De la Caritat la mel!

. . . . .
 . . . . .

Quant devallaves divina
 De l' alta cadira d' or,
 T' acompanyaven, Regina,
 La Caritat y l' Amor.
 Y la gent entusiasmada
 Al voret acompanyada,
 Día: ¡Dijós lo Reynat
 Que, comensant santes obres,
 Porta la esperança als pobres
 En ales del Rat-Penat!

HOMENAGE A LA REYNA DE LA FESTA

del: Jochs Florals de 1882,

LA SENYORETA DONYA MAGDALENA GARCÍA BRAVO.

Vasall vostre soch ja, noble senyora;
Vasall humil, que du per vasallage
Una floreta que naixqué en l' aubada
D' este renaiximent. Com homenage
D' amor lleal, com á fidel penyora,
Guardeula Vos, qu' encar no está esclatada.

Guardeula Vos, Senyora y Reyna mía,
Y així tindrà flayror; les roses fresques
Viuhén més en lo pit de la doncella
Qu' en lo mateix roser que 'n l' horta 's cria;
Y es la rosa més pura y més vermella
Quant de sos llabis pren la mel en bresques.

Guardeula Vos, Senyora y Reyna mía,
Y sabreu quant vos vol. Les açutcenés
Sembren als ulls, que tenen més pureça
Davant l' altar. ¡Així mon capoll sia,
Avuy que vos sou Reyna de l' Atenes
De l' antigua Corona Aragonesa!

Reyna de la ciutat que té per volta
Lo cel més blau del mon; que per ribera

Té un cercle de jardins qu' eterns florixen;
Y té una mar ahon Venus, hengicera,
Al aguaytar lo sol, lo cant escolta
Dels himnes grechs, que de les ones ixen.

Reyna de la ciutat que té per llira
Les branques dels llorers; que se recrea
Cantant per les campinyes valencianes;
Que per les troves de Ausies March sospira,
Que se mira en los ulls de Galatea
Y en les madones del seráfich Joanes.

Jo encara 't veig, ab blanca vestidura
Pujar al trono real, sent tos ulls negres
La llum que á tots, á tots illuminava;
Y encara sent los palmoteigs alegres
De la gent, que per voret, s' apilava,
Com per vore del sol la llum tan pura.

Jo encara veig la purpurina rosa
Damunt de lo teu pit, que 's tremoleja
Com coloma per l' ayre no tocada;
Y poruga, modesta y vergonyosa,
La veig, al dolç mormull que la festeja,
Tornarse més y més avermellada.

¡Alló tot ha passat! y encara viva
Tenim, els que volem la patria gloria,
Ta image resplendent; encara reynes
Dins de lo nostre cor, y encar l' aviva
Lo pensament que goja en ta memoria
En mig del tracateig de nostres feynes.

¿Y cóm no ha de gojar, si en ta diadema
Purnejaven les tres idees santes,
Com sols naixcuts al aguaytar lo día;

Si eres, ab ton candor, lo triple emblema
D' Amor y Patria y Fe? ¿Si la Poesía,
Ubriacada d' amor, jeya á tes plantes?

¿Y cóm no ha de gojar, si tant s' enllaça
Lo teu reynat á nostres patries coses;
Si tots estos treballs no son malmesos;
Si es dijós lo reynat que alegre passa,
Sense tacar les fulles de les roses,
Que lo Maig alletá donantli besos?

¡Dijós reynat del Gay Saber! cumplixca
Lo qu' en s' afany pronosticá 'l poeta;
Done bon fruyt lo qu' era planta eixorca;
Aquest renaiximent creixca y florixca,
Y encara que modest com la violeta,
Siga fort, com l' alcina, que no 's corca.

Que jo, Senyora, al cel pregue y demane
Que siga ensomi d' or sa remembrança;
Que, baix ton ceptre, la sublim idea
Del amor á la Patria ens agermane;
Y que nudrit d' amor y d' esperança,
Cult doném tots los anys á la bellea.

Que renaixca la Industria, eixa deesa
Que fa ab son moviment creixer als pobles;
Que 'l patriótich anhel per tots cundixca,
Que sols arrenen les idees nobles;
Y el amor á Valencia, ¡flama encesa!
En tots los pits entusiasms ardirca.

Que 'ls valencians, per lo progrés avancen
Y lo sol de la pau nos illumine;
Que ab sa calor maduren nostres fruytes,
Que 'l vi olorós lo rústich celler plene,

Y que 'l llorer de la victoria alcancen
Nostres paysans en les modernes lluytes.

Que quant així Valencia, fent sa via,
Puge á lo cim més alt ab fe novella,
Quant la Patria comú li done 'l plaume,
Ni el sol li faltará tan sols un día,
Ni negarán los bronces en Castella
Pera fer lo cavall del Rey En Jaume.

Y si propis y extranys, de lo de casa
Escarni ó befa fan, ferint la terra
Que ni 'ls oblida may, ni 'ls abandona,
Altre D. Jaume blandirá sa espasa,
Altre Pere lo Gran cridarà «¡guerra!»
Y altre Vicent s' enmuntará á la trona.

Que no es patriótich, ni lleal, Senyora,
Oblidar esta llengua que la mare
Nos amostrá amorosa y falaguera;
Tacar de fanch lo cor que vol y plora,
Y pedre lo recort que ens deixá 'l pare
Quant «adeu» nos digué l' hora darrera.

Perdó, si alsant la veu, veu de tempesta,
Aspre lo cant he fet d' este homenage;
Jo besaré tos peus per ahon calcigues;
Doblegaré 'l genoll allá ahon estigues;
Que, pera mí, les Reynes de la festa
Son de Valencia la divina image.

HOMENAGE A LA REYNA DE LA FESTA

dels Jochs Florals de 1883,

LA SRTA. DONYA ELVIRA LOZANO Y ROVIRA.

Pera cantar tes glories, Senyora y Reyna mia,
Ni sé á qui encomanarme, ni sé cóm comensar;
Son tantes com les roses que Maig en los horts cria,
Son tantes com les gotes del aygua de la mar.

D' un bes que se donaren les flors y les sirenes
Naixqueres á la vida quant aguaytava 'l sol:
Tos peus, cuberts d' escuma, semblaven açutcenés
O colometes blanques avans de pendre 'l vol.

Lo nacre y la rosella varen tenyir tes galtes
Ab los colors que tinyen les roses del roser;
Tos ulls varen omplirse d' aquelles llums tan altes
Que Deu pera sa gloria posa en lo blau doser.

Ta llarga cabellera caía en crenxes soltes,
Vels y cendals espesos formant al teu entorn,
Y l' ayre l' agrunsava, y en caprijoses voltes
Cubrint tes formes gregues, marcava el teu contorn.

La salobrenca onada qu' en lo rocám s' atura
Un trono t' oferia, donante magestat;
La mar tos peus banyava, y tu, serena y pura,

Altra Eva pareixies sense ombra de pecat.

Te va vore 'l poeta, que per les plajes canta
Seguint de Galatea lo rastre ubriacador,
Y per muntarte al soli de la cadira santa
Demana á la mar cántichs, y á tu llum y flayror.

La mar, movent ses ones, desfent l' aygua escumosa,
En argentades crenjes, s' obrí de bat á bat,
Com jove desposada, ó com virgínea rosa,
Qu' al bes que 'l sol li dona desclou sa magestat.

Quant lo desig abarca, quant vol la fantasía,
Tot quant se forja l' ánima d' un mon desconegut.
D' entre les aygües verdes desencantat surtia
Al sonorós preludi del musical llahut.

Flors de nacres y perles, palaus de coralines,
Columnes d' esmeragdes, rosaris de corals;
Montanyes escumoses, cascades de pejines,
Fruytes, y estels, y branques de transparents cristals.

Y amunt y avall, buscantse, peixos movent ses cües
Y aletejant ses ales com los pintats aucells,
Y més á dins, les ninfes cubrint ses formes nües
Ab les sedoses trenes de sos flotants cabells.

Y més abaix, en coves de formes arabesques
Daurades pels reflectes d' enlluernadora llum,
Sirenes adormides en llits de roses fresques
Destilant per sos llabis paridisiach perfum.

Y al fons, ahon no penetra lo sol que 'ns illumina
Entre cristals y boyres y escumes y blavors,
Pura, ignocent, hermosa, ta image peregrina
Surtia de les aygües com lliuri entre les flors.

Algues verdes, salobres, varen cubrir tes plantes,
Perles, corals y nacres varen omplir ton sí,

Mentres que lo poeta, mirant bellesees tantes,
Al ventijol donava lo cant dols del marí.

Y lluytes y esperances, y amor y melengía,
Tot lo més gran y noble, tot lo més pur y hermós
Ixia de son cántich que per l' espay fugía,
Dolç y trist y planyivol y suau y misteriós.

¿Qué día lo poeta que ab ses sencilles notes
A tots llágrimés tendres nos fea ixir dels ulls?
¿Qué dien ses paraules, nodrides totes, totes
De sospirs, d' esperances, de falaguers arrulls?

Dien, senyora meuha, pera 'l que estudia y pensa,
Qu' en esta terra nostra, lo vent arrollador
No apagará les flames de la foguera inmensa
Que 'ls pares ensengueren, fa segles, en lo cor.

Qu' así, la llavor borda qu' eix vent porta de fora
La ofeguen sens clemencia los brots de taronger;
Que no arriba á esta plaja, que no toquen sa vora,
Ni els esguits del realisme, ni el fanch del podrimen.

Que llar, familia y patria, son pera tots un temple,
Ahont, com antigues joyes, servém afectes purs;
Que 'ls fills rebém dels pares lo profitós exemple,
Y es ell qui ab braç de ferro rodeja sos alts murs.

Qu' es pera tots nosaltres la dona, la rosella
Que Deu, pera embellirlo, posá entre lo vert blat;
Y be mare, ó germana, ó filla, sempre es ella
La que 'l dolor conhorta d' aquesta humanitat.

Qu' á estols tenim poetes que amants la santifiquen
Posant en son front púdich lo lluminós estel,
Y á estols tenim artistes qu' amants la glorifiquen
Y ab ales de coloma la posen prop del cel.

Del cel, ahon Deu Altíssim un jorn la devallara

Pera endolçar les penes que no s' acaben may;
Y así en la terra brilla com sol que tot ho aclara,
Per més que la tempesta retrone per l' espay.

Qu' ella lo fruyt sahona del arbre de la vida;
Ella es senyera santa que guia nostre pas;
Y ¡ay del cor sense entranyes que sa tendreça oblida!
¡Ay del home que marxa y no la du del bras!

Virilitat, paciència, virtut, saber, nobleça,
Tot cau y s' espentola, tot fuig y tot se pert:
La dona no es sols l' ánima, es l' esprit, la belleça,
Y el mon fora sense ella com pahorós desert.

Símbol d' aquestas nobles idees del poeta,
Que á tots en flames santes nos fea ardir los cors,
Era aquella sencilla, gentil marinereta,
Que per la plaja anava cullint perles y flors.

Demprés son cántich tendre, parlava de la gloria
Qu' un jorn en mars llunyanes guanyava nostre escut,
Contantnos de la Patria la falaguera historia,
En amorós coloqui jamay prou conegut.

Colon, trahent del aygua l' América somiada;
Joan d' Austria, l' invencible, tenyint de sanch la mar;
Gravina donant órdrens á la potent armada,
Pera morir ab honra lluytant en Trafalgar.

O be nos fea vore l' horror de la tempesta,
Quant cel y mar s' ajunten, quant tremoleja tot;
Y als mariners miravem demprés, nua la testa,
Pujar á lo santuari pera cumplir son vot.

Y tu, Senyora meuha, tot asó ho escoltaves,
Mentres llágrimes tendres surtíen de tos ulls,
Com surtíen dels nostres, ahon retratada estaves
Ab tes mirades dolces y ab tos cabells tan rulls.

Tot asó ho escoltaves, com ho escoltava ansiosa
La Patria del Rey Jaume, la Patria de Ferrer,
Que vea en ton pit verge tremolejar la rosa
Que sols en liuytes santes otorga 'l Gay Saber.

¡Oh, tú! mar de ma terra, que dus la nau velera
En tes blavenques ones á l' altra part del mon;
Ahon vullga que tu vajes, va l' ánima sancera
D' aquesta raça noble que Deu besá en lo front.

Ahon vullga que tu vajes, digues ab veu ben forta
Que 'n les florides planes ahon creix lo taronger,
La Fe, l' Amor, la Patria, tenen closa la porta
Al tarquim del realisme y al fanch del podrimier.

Digues ab la veu eixa que Deu sols pot contindre,
Que ahon vajes tu, va altívola la noble humanitat,
Va lo progrés, que canta les glories del pervindre,
Va l' antigor, que canta les glories del passat.

Porta dins tes onades á plajes y riberes
La Fe que nos anima, l' Amor que sent l' esprit;
Y renta d' impureces les coses estranjerres,
Si per desgracia tenen lo cor corcat y vuyt.

Y quant á aquesta plaja retornes, ab la mostra
Qu' en la invencible destra porta lo lluytador,
Besa los peus blanquíssims de la regina nostra,
Besa les fulles seques de la premiada flor.

HOMENAGE A LA REYNA DE LA FESTA

dels Jochs Florals de 1887,

LA SENYORETA DOÑA MARGARIDA AZCÁRRAGA Y FESSER.

De blanchs cendals vestida y adornada,
Sencilla, alegre, humil, enjoyellada
Ab gargantilla de genebre y neu;
Quant l' auba estén son vel de blau y rosa,
La he vista com un sol, creuhar gojosa
Per les timbes del aspre Pirineu.

Es ella, sí; la Musa valenciana;
La que corre llaugera per la plana
Ahon creix lo taronger ple de açahar;
Porta en la ma la rosa porporina,
En sos ulls resplandix la llum divina
Y du en los llabis l' armoniós cantar.

¡Prou la conech! ¡Es ella! La que un día
Me desposá ab la Santa Poesía
Y m' amostrá los divinals espills,
Ahon vaig mirar la celestial Bellesa,
Ahon vaig compendre la immortal Sabiesa,
Ahon vaig coneixer los amors sencills.
¡Prou la conech! Sa llarga cabellera

Se pareix als ventalls de la palmera
Quant l' agrunsa 'l lleveig primaveral;
¡Prou la coneix! Si cego me tornara
Per lo perfum diví qu' ix de sa cara,
Coneixeria son nadiu casal.

¡Es ella! La que cull la encesa fraura
Quant ve Pasqua Florida, la que daura
Ab ses carícies suaus les pomes de or;
La que va per los márgens riallera,
Y es com lo sol alegre y matinera,
Y, com sa llum potent, tota claror.

¿A qué ha vingut á l' escarpada serra,
Mur invencible de la hispana terra
Ahont xiula 'l vent entre verdosos pins?
¿A qué ha vengut, portant tota flayrosa
Eixa virgínea y porporina rosa
Que sols se cria en edetans jardins?

Per les cascades d' aygua cristallina
La veig passar llaugera, com neblina
Que passa sens tocar lo blau del cel;
L' ayre de la montanya la festeja:
¡Sembla de llunt la neu que la blanqueja!
¡Sembla volant al resplandent estel!

A son pas triunfador, tot se desperta:
Fa 'l torrent més soroll; la llum incerta
Com flamerada inmensa resplandix;
Obrin sos càlcers purs les flors boscanes;
Fan los pins més remor, y les llunyanes
Roques se visten de verdós tapís.

Al vórela de prop, tot lo mon calla;
En sos llabis aguayta la rialla

Que dona al aymador l' amant fidel;
Junt al penyal ahon jo estich se recolsa,
Y alsant al cel los ulls, ab veu molt dolça,
Així me diu ab amorós anhel:

«Si estás morinte de inyor
Per la terra llemosina,
Obri á la esperança 'l cor,
Que ja tens nova Regina
Sentada en cadira d' or.

Porta per ceptre la rosa
Que jo crie en mos jardins,
Y es tan ignocent y hermosa,
Que á la rosa li fa nosa
Com fa nosa als querubíns.

Per vasalls té llarch estol
D' artistes y de poetes,
Y al poble que tant la vol;
Perque brilla com lo sol
Entre les boyres inquietes.

Com símbol de majestat,
Pera encant de tot lo poble,
Té á l' Ignocencia al costat;
Y li fan la guardia noble
Les Eles y el Rat-Penat.

Porta lo nom d' una flor
Tan bonica com modesta;
Sos ulls son tot esplendor,
Tot caritat es son cor,
Tota majestat sa testa.

Sa cabellera es daurada
Com la espiga ja granada

Quant la pica 'l teuladí;
Y en sos llabis fa niuhada
La rosada del matí.

¡Quánt graciosa! ¡Quánt divina
Está allí nostra Regina
Sent la image del candor!
Amostrant la rosa fina
Y donantnos sa flayror.

¡Qué alegría en sa mirada!
¡Qué perfum en s' alhenada!
¡Qué nobleça en son semblant!
No hiá Reyna mes aymada
En cent llegües al voltant.

Sols el vórela, enamora,
Perque en son pit atresora
Les joyes de la virtut;
La Fe santa y redemptora
Té per senyera en l' escut.

Sa corona es d' or y argent
Y de perles del Orient;
Pel Gran Rey fon conquerida,
Y demprés fon benehida
Per lo pare Sant Vicent.

Alsa 'l cap, bon trovador,
Deixa anar lo trist inyor
Y vine á fer homenage
A la reyna, que es la image
De la terra del fruyt d' or.»

Asó m' ha dit, Senyora y Reyna mía;
Y tornant á mon seny la fantasía,
He demanat al cel inspiració,

Pera aclamar ton nom per esta serra,
Pera cantar les coses de ma terra,
Pera rendirte humil veneració.

Y com prova de tendre vasallaje,
En los jardins del Pirineu salvaje
Faré de margarides un sol ram,
Y posantlo á tos peus, Reyna y Senyora,
Esclau de ta virtut, diré á tot hora:
¡Reyna del Gay Saber: jo t' am, jo t' am!

Balneari de Panticosa, 8 de Agost de 1887.

HOMENAGE A LA REYNA DE LA FESTA

dels Jochs Florals de 1885

STA. D.ª CASILDA AMORÓS Y MANGLANO.

Perdó, perdo 't demane, Senyora y Reyna mia,
Si en testimoni noble d' amor y poesía,
Posí davant tes plantes la pórpora real;
Y de ta llar ixqueres mostrant totes tes gales,
Com eixes colometes que no han mogut les ales
Y per primera volta deixen lo niu payral.

Jo vulloch enrecordarmen que 's lo que 'l cor me día,
Quant, tot tremolejantme de goig y d' alegría,
Te vaig portar la rosa dels primerenchs rebrots;
Y vaig vore á ta mare plorosa y conmoguda,
Mirante á tu, sa filla tan bona y tan volguda,
De totes envejada, vitorejantla tots.

La rosa primerenca, molt menys que tu polida,
Molt menys que tu galana, molt menys que tu aixerida,
Com ceptre real posares damunt de lo teu pit;
Y tant lo cor te día y tant te bategava,

Que la pobreta rosa poruga s' agrunsava
Com si estiguera encara en lo roser florit.

Com un martell d' un ciclop, encar baten mos polsos
Aquells vitors y aplausos, aquells remors tan dolços
Que tots, senyora meuha, tots eren pera tu;
Y encara m' enrecorde, com si talment fos ara,
D' aquell esguart tan tendre, d' aquella llum tan clara,
Que de tos ulls ixia com sol que 'n l' espay llu.

Doncella, et comparava á Ester la valerosa
Y á Joana de Arch altívola, tan noble com hermosa;
Regina, et confonia, grandèça tal mirant,
Ab Na Isabel la ilustre..... (7)

APENDIX

POESÍES CASTELLANES

PASCUA GRANADA.

Pascua granada se acerca
Y el sol ya se vé sin brumas;
El rosal las tapias cerca,
Y juegan allá en la alberca
Anades de blancas plumas.

Se ven capullos abiertos
Por veredas y por llanos;
Y de fruto y flor cubiertos,
Se ven salir los manzanos
Por los muros de los huertos.

Están verdes los marjales
Y floridos los rosales;
Las silvestres amapolas
Mueven sus rojas corolas
Entre los rubios candeales.

Los perales y granados
Están de flores cargados;
Y enseñan sus caras lindas

Albaricoques y guindas,
Como niños sonrosados.

Aromática y espesa,
Crece en el campo la fresa,
Encendida y abrasada
Por ese sol que la besa
Como amante á su adorada.

De amores, aves y nidos
Están los árboles llenos;
Bendiga Dios sus latidos,
Que amores allí nacidos
Son los más santos y buenos.

Están las macetas llenas
De claveles y azucenas;
De rosas y tulipanes;
Hasta las viejas almenas
Se coronan de arrayanes.

Lleno el naranjo de azahar
Y lleno el aire de aromas,
Del vecino palomar
Salen las tiernas palomas
Por vez primera á volar.

Forman las viñas guirnaldas
De rubíes y esmeraldas,
Que cubren sierras y montes:
¡Qué verdes están sus faldas!
¡Qué azules los horizontes!

Ven al campo, vida mía,

Antes que despunte el día;
Ven conmigo, niña amada,
A ver la dulce poesía,
A ver la Pascua granada.

Gocemos de los amores
De las aves y las flores,
Y oigamos la alegre salva
Que alondras y ruiseñores
Hacen al venir el alba.

Que en una gruta escondida,
Formada de césped blando,
Estarás embebecida,
Mientras yo sigo cantando
La juventud y la vida.

A UNA MUJER

Del ruiseñor quisiera los cánticos sonoros,
De los alados seres, los celestiales coros;
De las mundanas voces, la voz de la mujer;
De los tranquilos mares, el ruido de las olas;
De los marinos cantos, las dulces barcarolas.
De los ecos del alma, el eco del placer.

Para cantar las gracias de un ángel de consuelo
Que descendió riente del azulado cielo
A mitigar las penas del misero mortal,
Las penas que solo hallan piadoso lenitivo
En unos ojos claros, donde se vé cautivo
El hombre que delira por un sér celestial.

Mujer es tan hermosa, como la flor sencilla
Que crece con su aroma y con su aroma brilla,
Las flores eclipsando que adornan el vergel;
Y van las mariposas de matizadas alas
A posarse gozosas en sus virgíneas galas
Y á libar de su cáliz la apetecida miel.

¡Sus gracias! que la lira, la música y el canto
No pueden, con sus ecos, ni retratar su encanto,
Ni definir un punto su rica majestad.
¡Sus gracias! que son puras, tan puras como bellas,
Que en cantidad compiten con solo las estrellas,

En cuyo claro brillo se vé la inmensidad.

Sus ojos, que son soles donde el amor anida,
Despiden con sus rayos el fuego de la vida;
Sus labios entreabiertos parecen un rubí;
Su cuello de paloma, su boca sonrosada,
Su talle de palmera, su frente nacarada
Y sus cabellos rubios, oro del potosí!

Perfumes y colores, encanto y armonía,
Conjunto de las gracias, imán de poesía,
Y al mismo tiempo imagen de paz y de ilusión;
Esencia de los cielos, gentil, temprana aurora,
Que en esta tierra nace y allá en los cielos mora,
Es la mujer que adora mi pobre corazón.

EN EL ALBUM DE UNA ZARAGOZANA

Del paraíso Edetano
Soy un rústico hortelano,
Y para las niñas buenas
Traigo frescas azucenas
Al suelo zaragozano.

Traigo jazmines y rosas
Para las niñas hermosas;
Para las niñas modestas
Las reinas de las florestas,
Las violetas pudorosas.

Para un pecho enamorado,
Traigo la flor del granado
Encendida y delicada,
Y en su fondo nacarado,
Felicidad no soñada.

Para las niñas tranquilas
Traigo blancos nenúfares,
Y á las de negras pupilas
Traigo guirnaldas de lilas
Y coronas de azahares.

Traigo para las morenas
Los claveles á docenas;
Para las blancas y rubias,

Nardos abiertos apenas
A los besos de las lluvias.

Todo será para tí
Y á ofrecértelo se atreve
Inclinación que hay en mí;
El clavel, como el rubí,
Y el jazmín, como la nieve.

Pero quisiera, Felisa,
Que preferencia precisa
Le dieras tú á la violeta;
Ella es la flor, la divisa
Del corazón del poeta.

A MIS AMIGOS

LA SRTA. D.ª MARGARITA MONTALBAN Y D. PASCUAL ATIENZA
EN SUS BODAS

Ya sois uno siendo dos;
Ya la bendición del cielo
Os ha unido en este suelo
Con las palabras de Dios.

Ya podéis batiendo palmas
Ensanche los corazones;
Ya son vuestras las regiones
Donde no sufren las almas.

Cuando el *Si* de eterno amor
Vuestros labios pronunciaban
Y las manos se enlazaban
Sintiendo el mismo calor,

Dábais vida á un nuevo hogar
Por Dios santo bendecido,
Volábais los dos á un nido
Hecho de mirto y azahar,

Donde entre el beso amoroso
Y el coloquio que consuela,
Y el tiempo que raudo vuela
Cuando se vive dichoso,

Se ven cabecitas lindas,
Pupilas negras y hermosas,
Mejillas como las rosas,
Y bocas como las guindas.

. . . . .
. . . . .

Cuando venga con las flores
El primer hijo querido,
Ya veréis en ese nido
Cómo abundan los amores.

Ya veréis cómo remozan
Ilusión y fantasía;
Ya veréis, cuando se ría,
Cómo vuestras almas gozan.

Ya veréis en su mirada
Resplandecer arreboles,
Que envidia harán á los soles
De la atmósfera azulada.

Ya veréis cómo en su boca,
Hecha de hojas de clavel,
Hay diamantes á granel,
Mieles si el labio la toca.

Y veréis al pequeñuelo
Tener la bondad del padre,
La hermosura de la madre
Y la risa del abuelo,

Será un sér angelical,
Que para eternos encantos,
Llevará los nombres santos
De Margarita ó Pascual;

Que algo tendrá de los dos,
Como la espiga dorada
Lleva en su seno encerrada
Semilla que puso Dios.

Por eso el nido de amores
Que unidos váis á gozar
Está hecho de azahar,
De mirto, plumas y flores.

EPISTOLA Á UN OBRERO

Poesía premiada en el certámen del Ateneo-Casino Obrero

Levántate y anda.

Tu carta recibí, cuando las doce
Daban en el reloj, y se suspende
El rudo trabajar con santo goce.

Cuando el mortal á su sustento atiende,
Y se limpia la frente sudorosa,
Y espíritu y amor al cielo asciende.

Y entre abrazos y besos de mi esposa
Y mis hijos, que son turba traviesa
Con alas y matiz de mariposa;

Antes de bendecir la pobre mesa
Donde humeaba la caliente sopa,
Abrí tu carta y la leí de priesa.

¿Viste al corcel volar cuando galopa,
El espacio cruzar, sin que le alcance
Lanzada flecha de aguerrida tropa?

Así, pues, proseguía dando avance,
Hasta que tropecé con los renglones
En que pides consejo á todo trance.

Consejo voy á darte é instrucciones
Para que en esa información obrera,
En la que has de hablar tú, tengas razones,

En que campee la verdad austera,
Se oiga la voz de la justicia, y honda
Y profunda raíz eche do quiera.

Y aunque mi nombre humilde aquí se esconda,
Quiero que mi opinión sea contigo;
Quiero que mi alma á su deber responda.

Obrero, como tú, la marcha sigo
De todos nuestros duros sinsabores,
Y al siglo actual con efusión bendigo.

Endulzo con paciencia mis dolores;
Y aunque á veces, cual todos, refunfuño,
Espero que vendrán días mejores.

Ayer éramos párias, y al terruño
Estábamos sujetos, cual la espada
Sujeta está por acerado puño.

Fuimos también caterva despreciada,
Y siervos y hombres viles nos llamaron
Entre las nieblas de la edad pasada.

Aquellos siglos bárbaros pasaron,
Quedando como huella el peso grave
De la memoria triste que dejaron.

Hoy somos libres, como el pez y el ave,
Y algo seremos más, porque yo veo
Que el hombre vale más cuanto más sabe.

No soy, no he sido socialista: creo
Que quien familia, hogar y todo niega,
Del ajeno delito se hace reo.

¡Pobre del visionario que se entrega
A esta falsa ilusión, y en su agonía
Por este mar sin límites navega!

Entregado al delirio, en él confía,
Y mónstruo de cien bocas, hace alarde
De ser su condición dura y bravía.

¡Y no es más que un rufián que en celos arde,

Y los cimientos de la vida ultraja
 Con lengua suelta y corazón cobarde!
 ¿Que el capital no suda ni trabaja
 Y gana más que tú, que eres un hombre
 Que al morirte te entierran sin mortaja?
 ¿Que según su Proudhon, por más que asombre,
 Toda la propiedad no es más que un robo
 Hecho á la sociedad que te dá nombre?
 ¿Que hambriento buitres ó carnicero lobo
 Es el patrón, que sin conciencia azota
 Al obrero infeliz, misero y probo?
 ¿Que cuánto más produces, más te explota,
 Y como á sér irracional te trata,
 Y más entre sus uñas te agarrota?
 ¿Que el gobierno con duras leyes te ata,
 Y te tiene entre círculos de hierro,
 Mientras el hambre con rigor te mata?
 ¿Que es tu vida peor que la del perro
 Que amarrado al dogal y á la cadena,
 Triste dá vueltas en su estrecho encierro?
 ¿Que el rico, sin oírte, te condena;
 Y te desprecia el sabio, cuando escucha
 Los ayes de que está tu ánima llena?
 ¿Que nadie ni te quiere, ni te escucha,
 Y que, sin atender á ley ni á Roque,
 Este te pega y el de allá te ahucha?
 ¿Que no importa que el mundo se derroque,
 Ni que arda Troya, ni se caiga el cielo,
 Ni que ni á mí, ni á tí, ni al otro toque?
 ¿Ni que familia, hogar, riqueza, suelo,
 Religión, patriotismo, todo se hunda
 En la hecatombe de tan loco anhelo?
 ¡Librenos Dios, del pobre, que se funda
 En que es rey absoluto su albedrío!

¡La maldición de todos le confunda!

Mas, volviendo á tu carta, amigo mío,
Y al supremo interés que te desvela
En estas noches de tristeza y frío,

Dí, con el corazón, por más que duela,
Que el infante que apenas fuerza tiene,
En vez de ir al taller, debe ir á escuela.

Que si trabaja, porque así conviene
Para su porvenir, el tiempo sea
Que aconsejan las reglas de la higiene.

Que la mujer que en fábricas se emplea,
Haciendo como tú, trabajos duros,
Está mejor en el hogar que crea,

Que no encerrada en los espesos muros,
Donde sin aire y luz, vive mal sana,
Como vive la flor sin aires puros.

Dí que el jornal que el hombre honrado gana,
Es sangre de su sangre, y que es injusto
El robarle un ochavo á la semana.

Dí que el descanso es necesario y justo,
Y reparar las fuerzas es preciso
Para volver á trabajar á gusto.

Dí que el vivir hoy cuesta un compromiso,
Y que son nuestras miseras viviendas
Reversos del perdido Paraíso.

Dí que ni pan nos fían en las tiendas,
Y que la usura, con arteras mañas,
Acaba de esquilmar nuestras haciendas.

Que hay impuestos que son cual las arañas
Que nos chupan la sangre, y nos obligan
A decir que hay gobiernos sin entrañas.

Dí que hay pobres honrados, que mendigan
Por falta de trabajo, y que hay añejas
Costumbres que hacen mal, por más que digan.

Que por bienes tenemos llanto y quejas,
Y por seguro capital, las manos
Que no producen cuando se hacen viejas.

Pide instrucción y escuelas de artesanos,
Donde, á la par que obreros instruídos,
Se formen los viriles ciudadanos.

Pide para los hombres impedidos
Por la desgracia ó el trabajo rudo,
Hogares donde estén bien atendidos.

Pide cajas de ahorro, que el escudo
Sean de tu pobreza, y el amparo
Cuando toque á tu puerta el dolor mudo.

Pide al gobierno, de tu bien avaro,
Leyes que te protejan y rediman
Y el porvenir te enseñen limpio y claro.

Pide jurados mixtos, que diriman
Nuestras cuestiones, con el grave seso
De hombres honrados, que la paz estiman.

Y á trabajar, á producir: el beso
De amor y caridad lleva en la frente
El que fia en la marcha del progreso.

Dí que en él confiamos, que se siente
Su influjo bienhechor, como las flores
Sienten el rayo de la luz riënte.

Dí que con él vendrán tiempos mejores,
Y hará de ásperos montes verdes llanos
Con espigas y luces y colores.

Que él hará que seamos más humanos,
Que la justicia brille en su alto asiento,
Que no se sepa lo que son tiranos.

Y mientras llega tan feliz momento,
¡A trabajar, á producir! ¡Dios quiera
Que antes que acabe mi vital aliento,
Comulgue el bien la humanidad entera!

A MORA

Poesía dedicada á mis amigos de la infancia

Hablando en cierta ocasión
De los pueblos de Aragón,
¿Qué es Mora? me preguntaba
Una niña que soñaba
Con su primera ilusión.

Mora, dije, es para mí
El ensueño de una huri,
De los cielos del profeta;
Es la ilusión de un poeta
Que casi ha nacido allí.

Que guarda entre la abundancia
De sus pinares espesos
Los recuerdos de la infancia
Y aquella dulce fragancia
De los maternales besos.

Es la villa circundada
De muros y torreones,
Que por su historia pasada
Ostenta la flor lisada
En sus antiguos blasones.

Que tiene á su alrededor,
Como capullos la flor,

Viñas, cercados y huertos,
Que al Otoño embriagador
Están de fruto cubiertos.

¡Qué pintoresca, qué hermosa
Está su huerta temprana,
Cuando abre el caliz la rosa
Y la riega la espumosa
Agua de la Fuen-lozana!

Fuen-lozana cristalina
Que de la sierra vecina
Baja murmurando amores,
De la pobre campesina
Y de las silvestres flores.

¡Bien haya su casto seno
De piedras pintadas lleno,
Y su tranquila corriente,
Donde se vé el prado ameno
Y el rayo del sol naciente!

En él, se mira la villa,
Y la villa mira en él
Su castillo sin mancilla,
Y la gótica capilla
De su patrón San Miguel.

En él, como en un cristal,
Que retrata al natural,
Se miran sus hijas buenas
Con su rostro virginal
De rosas y de azucenas.

Se ven en sus linfas claras
De la misma luz avaras,
Su paisaje agreste y rico;
El Pilón de cuatro caras,
Cuba y el Aliagarico.

Y mi ardiente fantasía

Vé entre la espumosa y fría
Agua de aquellas corrientes,
El pueblo de la hidalguía,
La tierra de los valientes.

Oye entre el murmullo suave
Del cristal que el prado besa,
Con los cantares del ave
La canción alegre y grave
De la jota aragonesa.

Vé á Mora en el porvenir
Como un cielo de zafir
Donde brilla un sol de gloria,
Crecer, trabajar, vivir,
Por dar más lustre á su historia.

Esto dijo el corazón
Cuando en aquella ocasión
Por Mora me preguntaba
Una niña que soñaba
Con la primera ilusión.

La Vega 13 de agosto 1888.

EN UNAS BODAS

En el mes que todo canta,
Todo ríe y todo goza;
En el mes en que las flores
Abren su estuche de joyas,
Y las golondrinas vuelven
De las africanas zonas;
Y los árboles se visten
De verdes, galanas pompas;
Y la tierra se humedece
A los besos de la Aurora;
Y barbechos y majares,
Huertos y campos remozan;
Y el gilguero alegre canta,
Y canta alegre la alondra,
Y se perfuma la tierra,
Y el aire en brisa se torna.
En el mes que ¡amor purísimo!
Respira natura toda,
Y hacen al amor un nido
El pez, en húmedas ondas,
La mariposa, en las flores,
La fiera, en guarida lóbrega,
El águila, en los peñascos,

La sierpe, bajo las lomas;
Y amor ríe en los palacios,
Y amor sonríe en las chozas;
Vosotros, seres queridos,
¡Almas tiernas, amorosas!
Como la flor, como el pájaro,
Como la sencilla alondra;
Haced, haced vuestro nido,
Donde modesta se esconda
Felicidad deseada,
Si envidiada, no envidiosa.
Sea eterna primavera
Vuestra vida y vuestra boda;
Florezcan en vuestros labios
Las flores que amor otorga;
Brille siempre en vuestros ojos
La luz que los tornasola;
Que en vuestro nido, veáis
Ojos negros, lindas bocas,
Rizos de oro y frentes tersas,
De vosotros fieles copias,
Y un Abril florido siempre,
Y un canto de paz y gloria,
Y un himno de amor eterno
Sea vuestra vida toda.

A MIS HIJAS PAQUITA, MARIA Y EMILIA

Desde esta vega hermosa
Que el prado esmalta,
Viendo las verdes cumbres
De estas montañas,
Aspirando del pino
La rica savia,
Y oyendo á los gilgueros,
Que alegres cantan,
Os envío un abrazo,
Prendas amadas,
¡Hijitas de mi vida,
Soles del alma!

Este abrazo que os mando,
Lleva en sus alas
El cariño de un padre,
Que ausencia mata.
Para Paquita lleva
Dulces palabras,
Y un ramo de gayuvas,
Negras y blancas.
Para María lleva,
Con su fragancia,

Romero de estas selvas,
Tomillo y salvia,
No tan buenos como ella,
Que es una santa.
Para mi Emilia lleva
Piedras pintadas,
Y una mariposita
De blancas alas,
Tan traviesa como ella,
Como ella cándida!

. . . . .
. . . . .

Hijitas de mi vida,
Prendas amadas,
En medio de estos riscos
Y estas montañas,
Hay un templo cristiano
Y en él se halla
La Virgen de la Vega
Tan celebrada.
Lleva al niño en brazos
Con la cruz santa,
Y está sobre un espino
De verdes ramas;
A sus piés dos pastores
La piden gracia;
Yo también de rodillas
Esta mañana,
Por vosotras pedía
¡Salud y gracia!
Por vuestra madrecita,
Que tanto os ama;
Por vuestros yayos buenos,
Que os idolatran;

Y así á la Virgen pura
Decía mi alma:
«¡Virgen, Señora y Madre
De la Esperanza,
Vergel de los jardines,
Rosa temprana,
Fuente donde el sediento
Nunca se sacia,
Oye benigna el ruego
De mi plegaria,
Y con tu manto enjuga
Mis tristes lágrimas!
Haz que mis hijas sean
Buenas y santas,
Que sean siempre dignas
De vuestra gracia
Y estén bajo el influjo
De tu mirada,
¡Virgen, Señora y Madre
De la Esperanza!»

Santuario de la Vega 23 de Agosto 1888.

FÍ

NOTES

1. D.ª Francesca López y Guillem, huy la desconsolada viuda. En esta poesia ensomiava 'l poeta anys *plens de vida, plens de goig*. ¡Qué llunt estava de pervindre la traydora enfermetat que l' acorá en lo millor de sa existencia! Casá ab esta senyora lo 26 de Agot de 1876 y este acte lo descriu la poesia «Llaços sagrats.»

2. Esta poesia fon dedicada á D. Víctor Balaguer y llegida en la sesió solemne que li oferí lo *Rat-Penat* en ocasió de haber vengut á Valencia l' ilustre propagador del renaiximent llemosí y primer mestre en *Gay Saber* del present segle á presidir lo Consistori dels Mantenedors dels Jochs Florals del any 1880.

3. La seuha neboda la Sta. Donya María Fernández y Asensi.

4. Esta sentida composició forma part de un llibret de 16 págines titolat «Obsequi á la Patrona de Valencia per lo Rat-Penat», en lo qual prengueren part los principals poetes de la Societat d' amadors de les glories valencianes l' any 1883, pera celebrar lo gojós succés de declarar Patrona de Valencia á nostra Sacratíssima Verge Maria Mare dels Desamparats. Este llibret fon repartit profusament aquells dies en la Capella de la Santa Patrona.

5. Esta fon la última poesia del llorejat poeta. Pochs dies, qué diem, hores avans de morir escrigué esta composició y la següent quarteta dirigida á son distinguit mege:

Vida y ele Vidal es,
La vida doctor ansio;
Dele á la ele un revés
De padre y muy señor mío.

6. A D. Víctor Iranzo se li pot apropiar lo dictat de trobador de les reynes dels Jochs Florals. Cantá á casi totes les que ocuparen lo soli del Gay Saber y habem cregut millor que donar en este volum alternats els seus homenages, que formaren un grupo abanda.

7. Este homenage lo deixá l' autor inédit y en la forma que l' habem publicat. Entre els seus borradors nó apareix una lletra més. La traydora malaltia que corcava sa existencia, no li doná lloch pera acabar este treball, en lo que debía mirarse més que en los altres per referirse á la dama de sa elecció. Esperant sempre una milloria en sa enfermetat, pera donar fi á este homenage, el sorprengué la mort. ¡Qui á tantes reynes de la Festa del Jochs-Florals va cantar, no pogué vore terminats els tributs d' afecte á la seuha!

VETLADA

QUE EN HONOR DE

D. VÍCTOR IRANZO Y SIMÓN

CELEBRÁ «LO RAT-PENAT»

la nit del 28 de febrer del any 1899 (1)

DISCURS DEL SR. BADENES

Senyors y senyors:

LA pena que 'ns causa vore al castellanisme invadir com onada feréstica y poderosa nostres llochs y nostres viles, sorprenent fins la intimitat de la família, á la que tracta de arrancar son més prehuat y antich tresor com es el llenguatge, se minva y alivia en part al pensar que encara huy podém en llengua materna y en este Casal, refugi de nostres sagrades y glorioses tradicions, rendir tribut d'admiració y respecte á ú de nostres companys més volguts, al que fon en vida considerat per sos mérits literaris y condicions personals, y es en la mort llegítima gloria del Rat-Penat: á Victor Iranzo Simón.

Tots el conegueru; tots s' honraru ab la seua franca amistat. ¿Y qui al esmentarlo no recorda aquell son front ample, com fet pera tancar en sa misteriosa conca la examplitut del cel; aquells sos ulls vius y grans, formats com pera abarcar de una ullada les belleces de la Natura; aquells sos llabis sempre risents, disposats á tot' hora á entonar cántichs de melodiosa armonia; aquell son hon-

rat y noble cor, obèrt sempre pera 'ls amichs y covant baix ses batentes ales lo foch sagrat de la religió que profesava y de l' art, que era son idealisme?

Escuseu-me de fer sa biografia. ¿Qui no sab que nostre inspirat poeta no es de Valencia, sino de un poble d' Aragó que 's diu Fortanete? ¿Qui no sab que vingut en sa infantega á nostra capital, se dedicá en ella al Comerç, en el que sempre seguí? Y tots sabeu també que aquell intel·ligent panyero, naixcut en l' any cinquanta y mort per traidora y llarga malaltia en el noranta, consagrà per espay de vint anys totes ses energies y activitats á formarse una posició econòmica folgada, al ensemps que un nom distinguit en la literatura.

Pero encara que coneixedors de tot aixó, cal que honrém huy sa memoria fent mérit de lo que era com á poeta.

Naixcut en terra hon pogué arrelarse 'l castellá de manera ben fonda, son cor de artiste dictá al empronte en eixa llengua numeroses poesies que 's publicaren en algunes revistes literaries; y en l' any setantaú, sobre 'ls vint de sa vida, estampá modest llibre que 'l titolá *Flores sin aroma*.

Encara que no entra en el meu ánimo parlar de ses produccions castellanes, es deure meu esmentar açí lo que aquell honorable patrici ha fet, en los clars de sa vida de comerç, per honrar les lletres espanyoles; y puch manifestar á este propòsit, que la *Epístola á Cervantes* (sátira), y la titulada *A un obrero*, premiada per el *Ateneo-Casino-Obrero*, fetes les dos en *tercetos*, son, en mon humil concepte, de prou mérit per son llenguatge, rima, inspiració é imajes.

Mes poch temps després de sa consagració á la musa que inspirá á Garcilaso, surt en lo Parnás una revólta. La musa de nostre cel blavinós y nostres hortes esmeragdines; la que rumbeja en son front puríssim la diadema

de roses y gesmils cullits en nostres vergers famosos; la que besa ab bes de castedat los llabis rosos y els ulls angelicals de nostres germanes; la que encengué lo sagrat foch de la pàtria y la flama creadora en los cors y en los senys de preclars patricis nostres, tanca 'l pas á la de Castella; y apareguentse á nostre Iranzo-ab la hermosura que donen los més grans y purs afectes, graba en son cor les paraules màgiques de *Pàtria*, *Fides*, *Amor*, que 'n avant ostenta sempre orgullós nostre poeta.

Y de llavors, el apenes conegut trovador castellá espleta en cànrichs, com ver rosinyol, en nostres planes y en nostres boscuries, desgranant les paraules de nostre llenguatge en sonoritat tan dolça com la de les gotes de rellicadora fontana.

Y ara, senyors, es quant yo veig al poeta. Mes ¿qué es un poeta? No hiá definició que nos l'amostre.

Quant oblidat de les coses de la terra alsa son front al cel demanant la inspiració santa pera cantar les bel·lesces de la Natura, sembla que se trasmuda y que son esperit reb secrets dictats pera trametrerlos als homens en el llenguatge que més se pot pareixer al magnífich y armoniós que emplea Deu.

Y algo deu tindre 'l poeta de la majestat divina; algo deu portar en son esperit que siga de celestial essencia, quant ses obres son absolutes y perfectes, com totes les que son filles de les Arts; no aixis les engendrades en la *elocubració* científica ó en l'artifici. Vejáu si no: Copérnich corregix á Ptolomeu; Thicko vol corregir á Copérnich. Totes les ciències, dende l'Astronomia fins á l'Agricultura; dende la Zoologia á l'Algebra; dende la Medicina á la Dialéctica; dende la Historia á l'Anatomia; totes, totes han vingut corregintse y se seguirán corregint fins la consumació dels sigles. En cambi canta Homero y la *Iliada* es absoluta y perfecta dende son naiximent. Aixis

mateix la *Eneida*, la *Divina Comedia*, *Os Luisiadas*, nostres *Cants de Amor* y el *Quijote*. Tan gran es *Dante* com *Cervantes*; *Cámoens* com *Ausias March*. ¿Qui á l'altre s'ha corregit? Tan absoluta, tan perfecta es la obra de aquell com la d' éste.

Y es que, senyors; mentres que la perfectibilitat es la major belleça de les coses de la vida, la no possibilitat de perfeccionament constituïx la major belleça del Art: L' historaire de huy desmentix al de ahir; com el de demá anotarà al de huy. ¿Y per qué? Perque 'l pensament humá es sols perfectible; mentres que l' Art, singular escepció de les coses humanes, es absolut. Digamho d'altra manera: la ciencia, que constituïx lo progrés, té cambi de horitzonts; l' ideal no.

Y per eixa rahó de perfecció absoluta, es per lo que la poesia no morirá may.

Pera deixar de manifestarse, fora precis que la primavera no esclatara en flors; ni el sol en rajades lluminoses; ni esmaltaren los prats les papallones; ni en les arbredes encontraren les brises ses millors arpes; ni les ones tingueren remors; ni les jovers doncelletes mogueren los sins onejats, pareguts á niuhets de lliris y roses; mentres açó existisca, y yo vos ho asegure que existirá tota la vida del planeta, apareixerán poetes que 'ns parlen d'eixes coses, viurá la excelsa poesia.

¿Cóm, puix, si nostra terra es abundosa en totes eixes manifestacions de belleça no havia de tindre poetes que les cantaren?

Y aparegué, en efecte, entre estos, l' inspirat Iranzo, que, com molt poquets altres, cantá ab dolça veu los encants de nostres filles y els atractius de l' horta que rega 'l Turia.

Ell té veus pera cantarho tot en la seua arpa valenciana; y de tal modo juga ab la paraula y la metrificació, que nostra llengua, tan alabada per sa dolçor, es rajolí

continuo de m  l que de sa ploma s'escorre, encara que tractada per ell ab alguna incorrecció.

Confese francament que fins després de haver llegit    Iranzo en son llibre, imprentat ja fa algúns anys y encara no publicat, no he sabut lo molt que valia dins de la nostra po  tica.

No es Mestre en Gay Saber, pero no li fa falta este títol pera ocupar lloch preferit en nostre Parn  s; be que obtingué senyalats trionfs, no solamens al car   de nostre Rat-Penat, si no fóra de son casal: en Barcelona, Lleyda y Girona.

T   nostre poeta la virtud d'ennobrir tot quant toca; may s'enamora de lo chavac  , com altres, que 'n lloch de donarnos lo verament hermós de nostra terra, pareixen empenyats en amostrarnos sa caricatura.

Ell t   notes pera 'l sentiment patri en *Lo dimats malvirat*, hon mostra 'l coratje del rey En Jaume; en *L' Angel del Apocalipsis*, en que enaltix la figura de San Vicent; en la composició de vers lliure    Joan de Joanes, en que pinta la mort d'aquest geni; en la titolada *Al trovador de Montserrat*, en que saluda al insigne Victor Balaguer; en *Germandat*, premiada en Girona; en *La Senyera*, dedicada al Marqu  s de Campo; en les dos batejades *Valencianisme!*; en *La Unitat Nacional*, hon esclama dirigintse    la nació:

Ten  m pera cridarte lo nom de Vixca Espanya!
Un puny pera defendre ton temple    ta cabanya,
Y un cor, que ans de ser nostre, molt ans, era espanyol.

y en altres, com en l' hermós cant    la memoria de Cavanilles, en que li diu que es:

Ministre de un cult sant, que t   per temple
La immensitat del món; que per breviari
Té 'l c  lcer de una flor,    té un bri d' herba;
Hon de genolls est  tich te contemple
Fent oració davant de lo sagrari
Que ab lluminosos raigs   mpli Minerva.

***

Ell honra lo sant trevall en la hermosa y premiada poesia *La Musa del Comerç*, fentla esclamar d' esta manera:

Yo agermane les races y los pobles,
Yo escampe la llabor dels fets més nobles,
Y tot alena al recibir mon bes.

Santes paraules á qual través se veu lo ram d' olivera, símbol de la pau regeneradora.

¿Voleu saber quina es s' aspiració única? Llicéau lo que li fa dir *La Musa Valenciana* en la dolcíssima composició endressada á son Mestre, l' ilustre poeta valenciá Theodor Llorente. No he vist altre esperit més enamorat de la poesia que 'l de Iranzo. Pera poder conseguir la creadora inspiració ¿qué faria 'l fervorós amant de les muses? Oixcaho:

¡Oh Mestre! jo volguera seguir sa triunfal vía;
Anar descalç darrere, com penitent romeu;
Ser de sos cants insignes esclau de nit y día,
Y com la humil floreta que 'n lo boscám se cría,
Agenollarme en terra pera besar son peu.

Y com canta á la pàtria, y remonta 'l Comerç, y benehix la Ciencia y cantureja á la musa de la poesia, canta també los afectes de l' ànima en ses relacions ab esta vida; y aixís es cóm espresa tendreces endressades á sa estimada esposa y als fillets que agrunsava en sos genolls ab agradoses cançonetes.

En sa paleta hiá color pera tot lo que tracta de espresar. ¿Voleu vorel en composicions sencilles que puguen inspirar sentides notes al músich? puix ahí teniu la *Tórtora viuda*, *La Cançó del grill*, *Cançó de amor*, *Aném oronetes*, etc.

Si toca 'l cuento tradicional del poble, escriu ab gentileça *La flor del lliri blau* y *La Rondalla dels tres pastors*.

Si vol descriure tipos, s' enamora de la Xixonenca (á la que presenta á nostres ulls tan agradívola com les

seues peladilles), y á *A la dona Valenciana*, tan ben descrita y en tan inspirada composició cantada, que guanyá 'l premi d' honor y cortesia en l' any 1885.

En tots estos treballs que acabe de apuntar tan á la lleugera, Iranzo se presenta dolç, elegant, inspirat; pero ahon ell apareix, segóns ma pobra opinió, com á poeta de cor sancer y de capdal vol, es en les composicions dedicades á nostra hermosa y amada terra, á nostres gentils reynes, y, sobre tot, en son cant épich *Lo darrer jorn de Sagunt*.

En les primeres, les gales de llenguatge y la inspiració rallen tan alt, que verament admira. Tots conegueu *Arrós, taronja y vi*, hon lo poeta pinta 'ls guaixos d'arrós, los tarongers de xicotets sols ensesos, y la fullosa vinya de verdoses garlandes, de modo tan espresiu y graciós, que á més d'encantar per la manera ingeniosa de representarho, desperta un gran plaher en nostres pits per lo modo tan polit de cantarho. Tots conegueu los hermosíssims homenajes endressats á les reynes de nostres Jochs; pochs poetes han cantat á la dona, fins al present, ab més amor y gentileça. Mes pera que tinga plena confirmació 'l criteri ans esmentat sobre que 'l poeta se remonta á gran altura en *Lo darrer jorn de Sagunt*, al mateix temps que 'ns demostra per eixe cant que nostra llengua es tan robusta y espresiva com la que més, permetiame llegirvos lo següent fragment, en que se descriu quan Murro, al front del saguntins, cau en fosca y llampeganta nit sobre 'l camp africá (1).

*
* *

Si á Ercilla en sa hermosa y combatuda *Araucana* s' el pot considerar com á poeta épich, no cap dubte que

---

(1) Com el lector pot ferse càrrech millor del esmentat fragment llegint tot el cant épich, es per lo que deixém de posar aquell en este lloch.

l' anterior fragment llegit coloca á Iranzo á prop del poeta castellá, y á nostre llenguatje al costat dels idiomes propis pera manifestar totes les idees y sentiments.

Los versos:

Finix lo jorn; les ombres misterioses
De la nit endolada, pahoroses
Eixamplen son mantell turons avall...

son clara mostra de que nostre llenguatje es molt flexible y es presta á la descripció com el primer.

El vers: *Trinxa, arrasa, desfá, ferix, ofega, s' acosta* molt als llatins per la contundencia y sobrietat.

Y la estrofa:

S' acosten á tallar la retirada
Contra ells los africans; davant la entrada
Tornen los saguntins á ferse forts;
¡Quant manco son pera lluytar, més creixen!
¡Quant més gran es lo perill, més grans pareixen!
¡Quant més enemichs hian, més son los morts!

nos revela ben clarament la robusteç de nostra llengua.

Y acabém, senyors; llixcau les obres de Iranzo que res millor que elles vos dirán lo que era nostre amich com á poeta.

Yo, després d' haver parlat d' ell confosa y desgavelladament, vinch á demanarvos al ensemps que una bona voluntat pera nostra llengua y nostra literatura, una llágrima y una flor pera la tomba hon desçansen les cendres venerades del volgut company, del malhaurat artiste.

HE DIT.

CORONA POÉTICA

À IRANZO

¡Pobret amich meu! Poeta
que ab les Muses te 'n anares
després que al mon li cantares
les glories de nostra Edeta.
De allà d' hon la Pilareta
á tota Espanya sonríu,
d' hon baixa 'l llenguatge altiu
hui per la sòrt sublimat,
del Aragó hon fores nat,
vingueres así á fer níu.

Vingueres, y com poncella
d' olors, se obrigué ton còr,
y amant en ta citra d' or
tot fon per Valencia bella;
fins olvidares per ella
la parla de tos paisáns.
¡Si serán bells y bledáns,
y si tindrán gracia y mèl
les dones, la terra, el cèl,
la llengua dels valenciáns!

LLUIS CEBRIÁN MEZQUITA.

A IRANZO

Poeta sobrexcelent,
bon marit; pare amorós;
amich lleal, carinyós,
desinteresat y atent;
Comerciant honrat y actiu;
eixemple de ciutadans;
de idees nobles y grans;
de geni molt franch y viu.

Victor Iranzo y Simón,
al que venim á honrar hui,
en veritat fon així,
mentres vixqué en este mon.

Per aixó es ben mereixcut
lo recort del Rat-Penat
y el que cascú li ha portat
com penyora de tribut.

Per aixó, en elogi seu,
no puch manco que exclamar
al vore á Espanya suar
gotes de sanch en la creu:

«Si en esta pobra nació
tots foren com fores tú,
no dubtaría ningú
de la *regeneració*.»

JOSEPH M.ª PUIG Y TORRALBA.

À LA MEMORIA

DEL DOLCÍSSIM POETA

D. VÍCTOR IRANZO Y SIMÓN

No cal que empenyats busqueu
Donar sa lira en herencia,
Que es vana la diligencia,
Perque Iranzo no té hereu.
Que aquell que los astres feu
En manco temps d' un segón;
Aquell que al malvat confón
Y exalta al més abatut,
Está vist, que no ha volgut
Donar altre Iranzo al mon.

Sens dupte, quant fon precis
Durlo á este vall de dolor,
Feu abaixar el Senyor
Un ángel del Paradís.
Y es, que volgué Deu aixís
Calmar en part nostre anhel,
Y que tastarem sa mel
A cambi de pena tanta:
Y li digué á Victor, canta
Com cantabes en lo cel.

***

Y aquell ángel ya humanat,
 Polsant la lira al moment,
 Feu vibrar son pur acsent,
 En nostre idioma oblidat.
 Que encara que menys preat
 Eixe llenguatge diví,
 No 'l desdenyá al vindre así,
 Y en éll deixá oir ses fresques
 Notes, dolces, com les bresques
 De la mel del romani.

Y era son vers, remorosa
 Sutil aura en la floresta;
 Era desfeta tempesta
 En nit crua y oratjosa.
 Era la cadencia hermosa
 Dels arbres y 'ls ventijols,
 Y era son cant de tals vols,
 Y á tal estrem arribaba,
 Que quant Iranzo cantaba
 Callaben els rosinyols.

. . . . .
 . . . . .

Per ço, no cal que busqueu
 Donar sa lira en herencia,
 Que 's vana la diligencia,
 Perque Iranzo no té hereu.
 Que aquell que los astres feu
 En manco temps d' un según;
 Aquell que al malvat confón
 Y exalta al més abatut,
 Está vist, que no ha volgut
 Donar altre Iranzo al mon.

ANTONI PALANCA HUESO.

À VÍCTOR IRANZO

SONET

S' obri 'l cel tots los dies y á tot^a hora
pera donar sos bens al mon que 'l mira,
castichs á qui no 'l vol, premi al qu' espira
després que pena y creu, y sent y plora.

Mes sols quant Deu ho vol, surt cap á fora
lo foch sancer de sa increada pira,
y abrussa ún cor, y ensemps sona una llira
que tot lo téndre y dolç en sí atresora.

Calor y llum de Deu formen lo atleta
que, ab tals brases y raigs, fortja inspirades
llurs troves d' historiaire ó de profeta.

Per ço el cel pera tú, dues vegades
s' obrí de bat á bat: al ferte poeta
y al premiar tes virtuts acrisolades.

JOAN ESPIAU BELLVESER.

28 Febrer 1899.

À LA GRATA MEMORIA
DEL LLOREJAT POETA
VÍCTOR IRANZO Y SIMÓN

Un jorn, el any res importa,
La Musa alegre y bledana
De la terra valenciana,
Se pasejaba per l' Horta.
Era al esclatar la flor,
Quant no hia neu en la serra,
Y el sol celebra en la terra
Ses eternes bodes d' or.
Dè sopte, per un camí,
La Musa nota que vé
Un gich imberbe, el deté,
Y va preguntanli així:
—¿D' ahón vens, jove?—D' Aragó.
—¿Cap ahón vas?—Vatj á Valencia.
—¿A qué?—A mostrar la excelencia
De la meua inspiració.
—Tens confiança y alé
Pera alcançar tal victoria;
¿Qué t' estimula?—La Gloria.
—¿Y qué 't conforta?—La Fe.
—Pera pujar els grahons

Del Parnás, fort te contemple.
 ¿Y qué portes al meu temple?
 —Porte un pit ple de d' ilusiós,
 Y en el cap nobles idees.
 Ma Musa, encar' que cristiana,
 S' inspira en la oda horaciana,
 Y en el gran cantor d' Enees.
 Jamay la guerra, ni el llamp,
 M' infundixen melodies;
 Sols cante les melenjies
 Y les belleces del camp.
 —Molt bé, jove, tú has de ser
 Ú dels meus fills predilectes,
 Pa tú guarde els meus afectes
 Y corones de llorer.
 Diu la Musa, en lo front besa
 Al jove, y se desvanix,
 La fama que l' enaltix
 Deixant en son pit impresa.

Lo Rat-Penat canta hui,
 Com á poeta armoniós,
 Al jove, de gloria ansiós,
 Que avançaba pel camí.
 Ell creá més d' un idili,
 Doná á la llira són's grats,
 Y emulá els versos prehuats
 D' Anacreont y Virgili.
 Ya que tan inmensa fon
 D' este poeta la gloria,
 Just es que honrém la memoria
 Tendrà d' Iranzo y Simón.

FRANCESCH VILANOVA Y PIZCUETA.

NO HA MORT

A VÍCTOR IRANZO

Mor la branca, mor la flor,
mor el hóme, mor l' aucell,
lo que es jove 's torna vell,
mes lo trovaire no mor;
que dir trovaire es dir cor,
tendressa del sentiment
y essencia del pensament;
es dir gloria y es dir llor.
Si Víctor son nom va ser,
victoria per fi ha guanyat
aquell hóme tan plorat
per los fills del Gay Saber.
Que al amor d' este car niu
sa image sembla alenar,
sa citra s' ou puntejar
y es que 'l vat encara viu.
Callém, companys, y escolteu
pera més dolça memoria.
¿No sentíu allá en la Gloria,
com canta davant de Deu?

ANTONI DE CIDÓN Y NAVARRO.

Valencia 28 Febrer 99.

DISCURS DEL SR. BODRÍA

SENYORES Y SENYORS:

Connogut fortament per lo molt y bo que acabém d'escoltar tots assí dins, en lloansa del qui fon nostre consoci y volgut amich Victor Iranzo, me veig confós al dirigirvos la paraula en este moment, com es de costum, pera donar les gracies als que han pres part en la vetlada, y tancar esta solemnitat.

Cal, empero, que diga algo; mes ¿quí pot al rememorar la mórt de aquell bon amich que ab sos hermosos cántichs omplía de armonies nostre casal?

¡Póbre Victor! En la florada de la seua vida, quant lo seu preclar ingeni començava á derramellar fruyts á mans plenes, caygué nafrat per la dalla, com cauen les poncelles del jardí tallades per la pedregada!

Res puch afegir en honor del genial poeta á lo que haveu escoltat en l'hermós discurs que acaba de llexir nostre company lo Senyor Badenes. Pero encara que 'n mos llabis brollaren les paraules, ¿podría l'esment seguir el capdalíssim vól d'aquella áliga que enllá en los núbols mirava fit á fit les brillants y escalfadores llums del sol sens acuelar la palpebra?

****

Sols vos diré pera acabar, que quant l'ànima de Iranzo se remontá al cel, Deu Nostre Senyor feu callar als chors d'àngels que 'l rodejaven pera escoltar les dolcíssimes troves del poeta en la llengua de Sant Vicent Ferrer.

Ha terminat la sessió.

NOTES

---

(1) Va resultar aquesta vetlada brillant y solemne.

La presidí lo Sr. Bodría, figurant al seus costats los Sres. Baró de Alcahalí, Cebrián Mezquita, Chavás, Martínez Aloy, Boronat (Ontalvilla), Espiáu y otros.

La concurrencia en la cambra de reynes, hont es celebrava la vetlada, font molt numerosa, veentse en ella algunes senyores, entre éstes la viuda y filles del inoblidable Iranzo.

Començá l'acte ab lo discurs del Sr. Badenes, que fon rebut ab grans aplaudiments; llixqueren demprés poesies los Srs. Cebrián Mezquita, Puig y Torralva, Cabrelles, Palanca, Espiáu, Vilanova y Pizcueta, Salvador, Cidón y altres, que foren oits per lo numerós públich ab gran delict.

La orquesta, composta per los Srs. Medina, Barber, Calabuig, Loscos, Penella y Bausac, alterná eixecutant molt bé *Les Erinnyes*, de Massenet; el *Minuetto*, de Bolzoní, y una marxa del Sr. Penella.

Lo Sr. Ávila cantá ab molt de gust la hermosa *Cançoneta* de Iranzo y Simón, y qual música es de dit Sr. Penella.

Doná fi á la solemnitat lo President Sr. Bodría ab son breu discurs, aplaudit ab entusiasme.

---

nicolau-primitiu
valencia-espanya

MDC = probab 54 = Cdf

Religat t h j

